

7400(2)

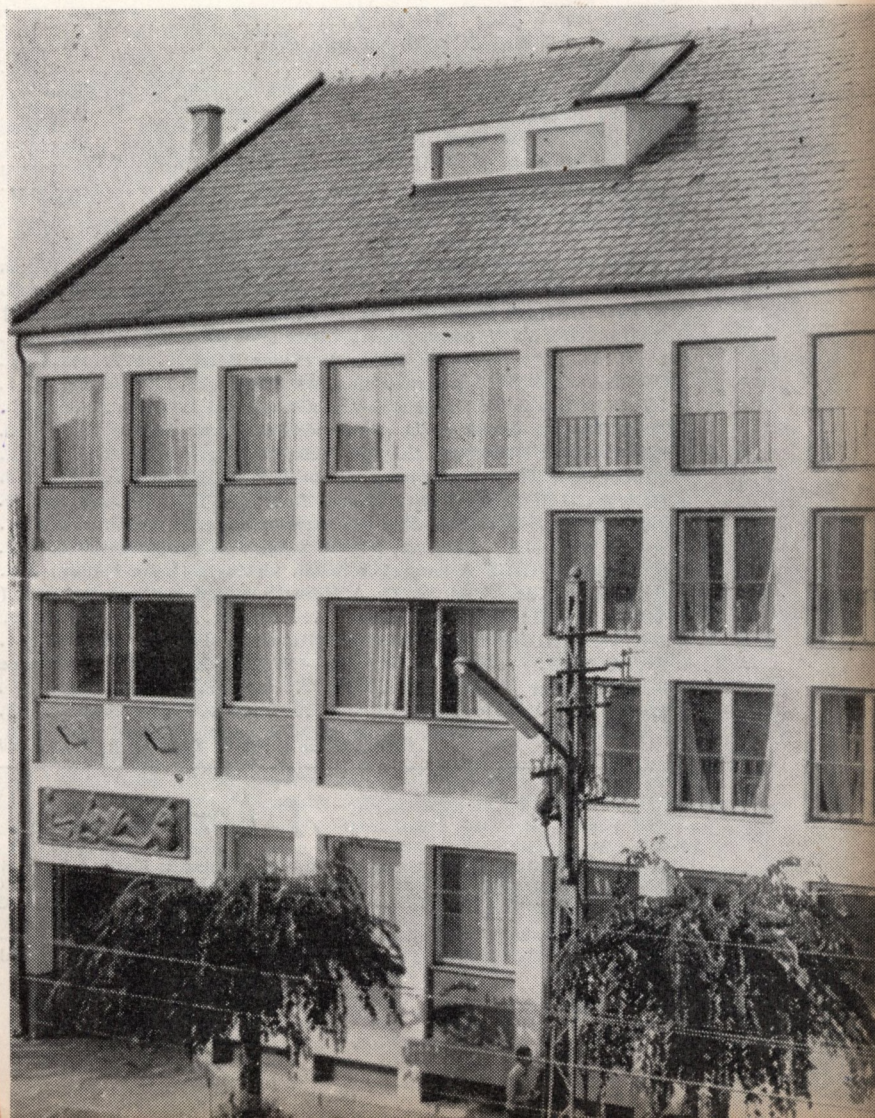
h. j. ö. r.

A könyvtáros

1962. ÉVI FEBRUÁR HÓ / TIZENKETTEDIK ÉVFOLYAM

2

T A R T A L O M

	Oldal
GACSÓ LÁSZLÓ: A falusi könyvtári munka néhány kérdéséről	65
CSERHÁTI JÁNOS: A József Attila olvasómozgalom a Lenin Köhászati Művekben	68
Irányelvek a közművelődési könyvtárak mellett működő társadalmi tanácsok létesítéséhez	69
DOMANOVSKY ÁKOS: A párizsi nemzetközi katalogizálási konferencia	70
A Szekszárdi Megyei Könyvtár felavatása	72
Egy gyermekkönyvtári katalógus (-pr-)	72
KELLNER BÉLA — SALLAI ISTVÁN — DR. TOMBOR TIBOR: Épül a Kaposvári Megyei Könyvtár	73
TILHOF ENDRE: Öt olvasó	77
ORDÓDY MÁRIA: Az Országos Mezőgazdasági Könyvtár és Dokumentációs Központ olvasószolgálat	79
BÁRDOS LÁSZLÓ: József Attila est egy németországi könyvtárban	81
A könyvtárosok írják — Az illetékesek válaszolják	82
Kérdezz — felelek	85
A műszaki könyvtárak munkájának időszerű feladatai (D. Zs.)	86
JOÓS FERENC: A Kecskeméti Megyei Könyvtár helyismereti gyűjteménye	87
JÓZSA DÉNES PIROSKA: Kocsma vagy könyvtár	88
GARA ANDOR: Mikrofilm laboratórium felszerelése kisebb könyvtárakban	89
VARGA BÉLA: A Veszprém megyei duplumraktár munkája	91
Könyvtárosok kis lexikona. VÉRTESEY MIKLÓS: Betűtípus, betűcsalád, betűnagyság	93
MEZEI GYÖRGY: Új könyvtár épül Kapuvárott	95
Bibliográfiák az olvasónak (s-ő)	96

IRODALMI TÁJÉKOZTATÓ

Eötvös Károly 1842—1916 (L. S.)	97
PÓK LAJOS: Kassák Lajos hetvenöt éves	98
Ivo Andrié	100
LUKÁCSY SÁNDOR: „A napkeleti tüzes elmének tündéri álmai”	101
LÁNYI KAMILLA: Mit olvassunk a filmről?	103
SZÍJ REZSŐ: Művészeti folyóiratok	105
Hasznos könyvek az állattenyésztés dolgozóinak (S. Sz. F.)	107
Olvasás közben. A művészet hatása (P. L.)	108

Könyvismertetések

A marxista filozófia alapjai (Zolnay Vilmos)	109
KARSAI ELEK: A berchtesgadeni sásfészekről a berlini bunkerig (L. K.)	110
KISS TIBOR: A szocialista országok gazdasági együttműködése (Szij Rezső)	110
BABITS MIHÁLY összegyűjtött versei (Pók Lajos)	111
FÜSI JÓZSEF: Búcsúszom Garibaldi (Vihar Béla)	111
BERDA JÓZSEF: Így igaz (Pomogáts Béla)	112
KENDE SÁNDOR: Közel a mennybolt (Csányi László)	112
HONORÉ DE BALZAC: A számbőr (Varannay Aurél)	113
DMITRIJ FURMANOV: Csapajev (Hajdú János)	113
GRAHAM GREENE: Havannai emberünk (P. L.)	114
HUNYADI JÓZSEF: Pepito (Fonay Tibor)	114
JANKOVICH FERENC: Egy udvarházi est (Cs. O.)	115
ÁKOS KÁROLY: Vasárnap, istenek nyomában (Nagydiósi Gézáné)	115
KOVÁCS ENDRE: A lengyel irodalom története (Bába Mihály)	116
KOLTAY—KASTNER JENŐ: A Kossuth-emigráció Olaszországban (Gátiné Pásztor Mária)	117
Vidéki városaink (Páldy Róbert)	117
JUHAN SMUUL: Déli jégmezőkön (Rubóczky István)	118
BATA IMRE — LENGYEL IMRE — VARGA ZOLTÁNNÉ: Debreceni bibliográfia (Kiss Jenő)	118
Eseménynaptár	119
Hírek	120

Címlapképünk: Az új Szekszárdi Megyei Könyvtár

A könyvtáros

A Művelődésügyi Minisztérium lapja. Főszerkesztő: Katona Jenő. Szerkeszti: a szerkesztőbizottság. Kiadja a Lapkiadó Vállalat, Felelős kiadó: Sala Sándor. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VII., Lenin körút 9/11. Telefon: 221—293. Terjeszti a MAGYAR POSTA. Kéziratokat nem őrzünk meg és nem adunk vissza!

A FALUSI KÖNYVTÁRI MUNKA NÉHÁNY KÉRDÉSÉRŐL

1.

Aligha van ma már a művelődésnek olyan munkása, aki ne vallaná, hogy a könyvtáros tevékenysége szerves része a falun kialakuló egységes népművelésnek. Ez a folyamat, amely az utolsó egy-két esztendő óta egészséges érésben van, odáig jutott, hogy a könyvtáros munkáját mindenütt igénylik, fontosnak, sőt elmaradhatatlannak tartják. Tevékenységét a népművelési munka minden ágával igyekeznek összekapcsolni. Öröndetes dolog ez, mert bizony évekig hiányzott a szerves együttműködés és ezzel együtt a könyvtáros megbecsülése is. Egy kicsit úgy élt ő a faluban, mint a „jó rokon”, akitől alkalmanként kértek valamit, például egy könyvkiállítás megrendezését, egy-egy könyvismertetést, de aztán elfeledkeztek róla. Sokan vélekedtek így: „Csak hadd csinálja a maga munkáját, ez az ő dolga!”

Napjainkban a könyvtáros munkája is kezd közüggé válni. A biztos alapot ehhez a munkánkhoz a falusi munka megjavításáról szóló párthatározat adja, amelynek nyomán elértük, hogy a falusi pártszervezetek vezetői is egyre jobban érdeklődnek a könyvtárak ügye iránt, és maguk is mind többen és többen válnak olvasóvá. Községi tanácsaink pedig a tanácsüléseken külön napirendi pontként foglalkoznak az elhelyezési és berendezési gondok megoldásával, sőt pénzt is juttatnak a legtöbb helyen az állomány fejlesztésére. A fejlődés különösen akkor szembeötlő, ha visszatekintünk a néhány évvel ezelőtti időszakra, amikor csak elvétve akadt olyan községi tanács, amely a könyvtár életével is foglalkozott.

A kedvező fordulatot lényegében a könyvtárak tanácsi kezelésbe adása jelentette. Ezzel magyarázhatjuk megyénkben is azt az áldozatkészséget, amellyel még a legkisebb községekben is több ezer forinttal támogatják új intézményüket.

A szocializmus építésének jelenlegi szakasza szükségszerűen napirendre tűzte a falusi könyvtárügyet. A nagyüzemi gazdálkodás útjára lépett parasztság tudatformálásának legfontosabb tényezője a könyv. A parasztember pedig megváltozott, új körülményei között várja az újat, tudja, hogy haladnia, tanulnia kell. Akárhányszor hallhatjuk tőle: „Hát itt vagyok most már a közösbőn, lássuk, mit nyújt ez a magasabb életforma!” Az új életformától pedig gazdasági és szellemi felemelkedést vár. Ebben a pillanatban, napjainkban nagy fontossága van tehát a népművelő munkának. A népművelés első teendője annak tudatosítása, hogy ettől az új formától csak akkor várhat több anyagot, és több kulturálódási lehetőséget, ha előbb maga és családja meg is dolgozik érte. Ezután következik a magasabb életszínvonal, több szabadidő, több szórakozási lehetőség. Nagyon fontos hangsúlyoznunk, hogy csak a lehetőség van adva, melyet éppen a népművelés munkásainak kell megtölteniük olyan tartalommal, hogy abból a magasabb életforma sugározzék.

Olyan módszereket kell tehát alkalmaznunk, amelyek kedvesek és hasznosak is egyszerre. E módszerek keresésében, a „hogyan tovább” megoldásában nyújtott sok segítséget valamennyi megye vezetőjének a közelmúltban tartott kétnapos megbeszélés. Az illetékes párt- és tanácsi vezetők vitája, értékes javaslataik, biztos alapok ahhoz, hogy a mezőgazdasági és művelődési apparátus hosszú időre terjedő együttes munkába kezdjen. Én pedig úgy érzem, hogy a konferencia tartalmi mondanivalóit megszívelve, nekünk könyvtárosoknak is le kell szűrniünk a tapasztalatokat, és meg kell vitatnunk, hogy a könyvtári munka sajátos eszközeivel hogyan segítsünk a falusi tudatformálás nagy munkájában.

Ismeretes, hogy a falusi tennivalók ma két főkérdés, a földművelés a népművelés köré csoportosulnak. E két nagy terület munkájának összhangja, a tervezés és megvalósítás harmóniája több új és minőségileg jobb lehetőséget tár fel. Ezért nagy jelentőségű az értekezleten felszólaló *Tömpe István* földművelésügyi miniszterhelyettes javaslata a mezőgazdasági és művelődési együttműködési munkaterv készítésére. Ezt a kezdeményezést nagy örömmel üdvözljük, és azt tanácsoljuk minden megye és járás vezetőinek, hogy kövessék ők is ezt a helyes utat. Azt kell elérni, hogy a

földművelés és népművelés munkásai minden szinten teljes egyetértésben dolgoznak együtt. Az országos értekezletet kövessék megyei és járási megbeszélések, ahol közösen vitatják meg az ezüstkalászos tanfolyamok, tsz-akadémiák, előadásorozatok könyvellátásának kérdéseit. Az együttműködés az anyagi erőforrások jobb felhasználását és a minőségileg magasabb színvonalú munkát fogja eredményezni. A helyes út az, ha a járási művelődési tanács a mezőgazdasági szakemberek bevonásával megvitatja a járás mezőgazdasági szakoktatásának, képzésének, propagandájának kérdéseit, és a közös tervet minden falu megbeszéli, majd kialakítja a maga sajátos művelődési tevékenységét.

2.

Ma már a falusi vezetők körében is kezd tudatossá válni, hogy a szocialista gazdasági építés gyorsítása nagymértékben attól is függ, hogyan szervezik meg községükben a kulturális munkát. Ezért központi kérdés ma a falu kulturálódása, és ezért kell minden erővel feltárni azokat a kihasználatlan erőket, amelyek segíthetnek a kulturális kérdések megoldásában, és egyidejűleg a szövetkezeti gazdálkodás megszilárdításában is. Annak széleskörű tudatosítására van tehát szükség, hogy a művelődés nem részfeladat falun sem, nemcsak a művelődési ház igazgató, a könyvtáros vagy a pedagógus szívügye kell hogy legyen, hanem az a falu minden vezetőjének, így az egész falunak közügye!

Eszembe jutnak az említett országos tanácskozáson felszólaló nádudvari tsz-elnök szavai: „Ma a falu életében a tsz-vezetők bevonása nélkül sem politikai, sem gazdasági, sem kulturális kérdést nem lehet megoldani!” — Mi örülünk ennek az álláspontnak, és ezért tartjuk nagyon fontosnak, hogy járási, községi művelődésügyi tanácskozáson a tsz-vezetők is vegyenek részt. A falu kulturális átalakításában tehát a pedagógus mellett legyen ott az új értelmiség többi tagja is, az orvos, mezőgazdász, mérnök, technikus. Van arra már nagyon sok példa, hogy ez így van. Hadd említsem meg a megyénkben, Szabolcs megyében kialakult gyakorlatot, ahol a *kisvárdai, nagykállói járásban* az orvosok az előadások megtartásán kívül még saját gépkocsijukat is a közügy szolgálatába állították.

Tegyük fel egy nagyon fontos kérdést. Látogatják-e a falun tartott előadásokat az emberek? Nálunk például *Kölcse, Milota, Ökörítőfülpös, Tarpa* parasztjai alkalmanként szívesen jönnek össze, hogy meghallgassák az előadót. Minden kételkedőnek tudomásul kell vennie, hogy a falu parasztságában mérhetetlenül megnőtt a tudásvágy. Igazolja ezt a művelődési autók működése is, hisz az autók műsoraiban egyre nagyobb az érdeklődés a mezőgazdasági kisfilmek iránt. A kilométereket gyalogló parasztember szívesen meghallgatja a mezőgazdasági szakkönyvekről tartott ismertetéseket is. De mi, a falun dolgozó könyvtárosok úgy véljük, helyes volna, ha a mezőgazdasági tudományos kutató intézetek dolgozói, a mezőgazdasági szakkönyvek írói minél több alkalommal megfordulnának a falvakban, és ott előadásokat tartanának, hiszen a parasztember számára egy életre szóló élményt nyújt egy kiváló szakemberrel való beszélgetés.

Ezeknek a szakembereknek meghívásában a könyvtárosokra is sok feladat vár. Legyenek ők is kezdeményezők, és a mezőgazdasági osztályok illetékeseivel rendezzenek minél több szakkönyvből ismertetést.

3.

Ha a könyvtárosok munkáját vizsgáljuk, joggal megállapíthatjuk, hogy a falu átalakításáért folyó harcban igyekeznek mindent megtenni, amit kérnek tőlük. A feladatuk azonban több ennél. Falun nekik van legtöbb módjuk arra, hogy tájékozódjanak a megjelent könyvek között. Kötelességük hát felhívni a figyelmet minden műre, amely a falu életében hasznos lehet. Ha nem igénylik egyik-másik helyen munkájukat, kezdeményezzenek ők maguk!

A járási és megyei könyvtáraknak pedig a könyvtári munka megbecsülése érdekében kell megtenniük mindent. El kell érni, hogy a falusi könyvtárost más társadalmi munka ne terhelje. Segítsünk neki abban, hogy megszabaduljon minden más mellékmunkától, mert a falu könyvtári munkája egész embert kíván! Sokat kell tenni a megbecsülés, a munka elismerésének területén is. Valljuk be őszintén, hogy nemigen élünk azokkal a lehetőségekkel sem, amelyeket a miniszteri, megyei, járási tanácselnöki dicséző sorok vagy más vezetők egyszeri elismerő sorai jelentenek. Ha megpróbálunk élni ezekkel az eszközökkel, látni fogjuk, hogy nem csupán anyagi jutalmazásokkal érhetünk el eredményt. A falusi könyvtárosok nagy része úgysis hivatástudatból végzi munkáját. Tegyük ezután többet értük, lássunk közülük jóval többet a kitüntetettek névsorában is!

A falusi könyvtárak elhelyezését, felszerelését és könyvvel való ellátottságukat vizsgálva megállapíthatjuk, hogy elég nehéz a helyzetük. A feladat nagysága éppen abban van, hogy a könyvtáraknak az adott nehéz körülményeik között is maximális segítséget kell nyújtaniuk a termelés munkájában. Azt valamennyien tudjuk, hogy elsősorban a termelés növekedésétől függ a könyvtárak korszerű felszerelése. Azonban már a mai helyzetben is vannak korszerűen berendezett, szép könyvtárak községeinkben. Például Szabolcs megyében *Ibrány*, *Nagyhalász*, *Rakamaz* könyvtára. Ezekbe a szépen berendezett és jól működő könyvtárakba el kell vinnünk a környező községek vezetőit, hogy példát vegyenek róluk, megismerjék az eszközeiket, melyekkel a község lakosainak áldozatkészségét és állandó támogatását biztosították. Ezért örvendetes a Hazafias Népfront, a Nótanács és a SZÖVOSZ közös kezdeményezése, az újonnan indult „Könyvbarát” mozgalom, amely a községi könyvtárak elhelyezésében és felszerelésében sok segítséget nyújthat. Igen fontos, hogy könyvtársaink minden segítséget megadjanak a mozgalom széleskörű kibontakozásához!

4.

A helyes együttműködés során sokat segíthet a könyvtárosnak a falu többi művelődési intézménye is. Elsősorban az iskola, amelynek munkája még alig van összhangban a könyvtár tevékenységével. Sajnos, nem is igen tűzik napirendre tantestületeink annak a kérdésnek megvitatását, hogy mit segíthet a könyvtár, vagy a művelődési otthon a tanulók nevelésében. Másik fontos szempont, hogy a közművelődési könyvtáros — aki egyúttal többnyire pedagógus is —, valamint a nevelő testület munkája sok területen találkozik. Ennek a gondolatnak községenkénti vitájára már csak azért is szükség volna, mert az iskoláskorú fiatalok olvasnivalóinak elemzéséből nevelési feladatok következnek.

Az iskola, az úttörőszervezet és a művelődési otthon ifjúsági szakköre között is gondosan tervezett együttműködésre van szükség. Megyénkben a *vásárosnaményi járásban* az iskolák szakköri foglalkozásait a művelődési házban tartják meg, és a befűtött termekbe este nyugodtan jöhetnek a felnőttek is. Ezekre a foglalkozásokra a könyvtáros is ellátogat egy-egy köteg könyvvel. Bizonyára ez is oka annak, hogy Vásárosnaményban az olvasók száma meghaladja a község lakosságának 20%-át. Az iskola azonban nemcsak az ifjúság intézménye ma már falun sem. A gombamódra szaporodó esti iskolákba jár a falu legértelmesebb rétege. A könyvtáros nagyon sokat tehet annak érdekében, hogy olvasóit iskolai tanulásra serkentse, és megmagyarázza, hogy a tanulás növeli minden ember egyéni értékét, és lehetővé teszi a szakszerűbb termelést is.

Még több lehetőség nyílik a falusi munkában a művelődési otthon és a könyvtár helyes együttműködésére. A művelődési házban működő szakkörök könyvellátása, vagy az ismeretterjesztő előadások alkalmával rendezett kisebb könyvkiállítás rendezése eddig is a könyvtáros feladata volt. A most kialakuló klubok sokszínű munkája azonban újabb lehetőségeket nyitott meg. Ezért nyugodtan javasolhatjuk, hogy a könyvtáros legyen egyben a televíziós klub vezetője is. Így módja van a műsor minden témájához könyvet ajánlani, vagy a bemutatott darabokból előzetesen anketót rendezni, ismertetőket, magyarázatokat tartani. A televíziós adás ma falun a legkeresettebb kulturális szolgáltatás, ezért ezeket az összejöveleteket is ki kell használni új olvasórétegek meghódítására.

A művelődési házban rendezett klubfoglalkozások sok olyan jövődöbéli olvasóval ismertetnek meg bennünket, akik eddig még nem keresték fel a könyvtárat. Hisz falun még számolni kell azzal a maradi nézettel is, hogy „Bezzeg jó dolga van, csak olvas, vajon mikor dolgozik!” — Magam is találkoztam olyan emberrel, aki azért nem ment el a könyvtárba, nehogy a többiek megszólják. Különösen az asszonyok körében találkozunk még ilyen maradi nézettel. Az olvasó ember alakját szimpatikusá, megbecsültté kell tennünk. Ezért lapjainknak is többet kell ezután foglalkozniuk az olvasó emberrel. Meg kell szólaltatni őket, különösen hangsúlyozva életüknek azt a részét, amelyet a művelődés, szórakozás tölt be. A falusi könyvtárosnak le kell mérnie munkája hatását is. Írjon arról, hogyan váltak olvasóvá a község lakosai, és írjanak maguk az olvasók is önmagukról, fejlődésükről.

5.

Befejezésül hangsúlyozni kell, hogy a könyvtáros építsen ki jó kapcsolatot a faluban működő termelőszövetkezetek vezetőivel. Nagyon fontos, hogy mindenről értesüljön, és segítsen mindenben, amiben csak tud. A község lakosainak foglalkoztatása, jó hangulata, sokat jelent a munkában is. Megyénkben a könyvtárosok most sikeresen rendezik az író-olvasó találkozókat. Több mint harminc ilyen est tapasztalatai

azt bizonyítják, hogy ezek az alkalmak különösen jók a könyvek megszerettetésére. Az új magyar irodalom iránti érdeklődés, a megvásárolt könyvek nagy száma azt igazolja, hogy parasztságunk elindult a szellemi felemelkedés útján is. Ha a kultúra minden eszközével is segítünk eltüntetni a falu és város között még fennálló különbségeket, akkor fiatalságunk nem fog elvágyni otthonról, megtalálja szórakozását és jövőjét a nagyüzemi gazdálkodás nyújtotta lehetőségekben.

Látjuk tehát az elmondottakból, hogy a jó falusi könyvtáros munkája közvetve segíti a termelést. Tevékenysége különösen az egymást megértő és megbecsülő közösségekben gyümölcsözhet, mert az ilyen együttesben nagyon sok újabb és újabb munkamódszer alakulhat ki. Mégis mostanában alig nyílt módjuk a falusi könyvtárosoknak, hogy megvitassák a tennivalókat a legilletékesebbek előtt. Azt hiszem, ideje volna azon is gondolkodni, hogy országos tanácskozássra gyűljenek össze a falu ilyen fontos munkát végző könyvtárosai.

Gacsó László

A József Attila olvasómozgalom a Lenin Kohászati Művekben

A mozgalom 1960-ban még nem hozott kielégítő eredményeket nálunk. Ennek főoka az volt, hogy a KISZ-bizottság egyedül próbálta megoldani ezt az igen sokoldalú és bonyolult feladatot. De még a beszámoltatásig sem jutottak el ekkor. 1961 tavasza új formák keresésével telt el. A KISZ-bizottság a könyvtár és a művelődési otthon segítségével szellemi fejtörő-verseny sorozatot indított. A fejtörő irodalmi részében mindig a mozgalom kötelező olvasmányáival kapcsolatos kérdések szerepeltek. A fiatalok hamarosan megkedvelték a beszámoltatásnak ezt a formáját. Egyes üzemszervek külön csapatokat neveztek be a nemes vetélkedésbe. A fejtörőket mindig másorral tarkítottuk. A versenyek befejezésével az értékes könyv- és más tárgyutalmak kiosztása mellett a résztvevők az olvasómozgalom megfelelő jelvényét is megkapták. Utána táncesten vettek részt.

A fejtörő mellett irodalmi délután jellegű, kötetlen formájú beszélgetésekre is meghívta a KISZ-bizottság a fiatalokat. Ezekre a beszélgetésekre a könyvtár egyik munkatársa — aki maga is KISZ-tag —, valamint egy-két, irodalomban jártas fiatal már előre felkészült, és a résztvevőknek egy-egy műből szemelvényeket olvasott fel, verset elemzett, vagy József Attila életével, munkásságával foglalkozott. Az ilyen kötetlen beszélgetésekre a résztvevők maguk is bekapcsolódtak, és saját gondolataikkal egészítették ki egy-egy témát. Az összefüggéseket zeneszámokkal tarkították.

Az egyes üzemszervek KISZ alapszervei önállóan is kezdeményeztek beszámoltatásokat. Ezek a beszámolók az üzemen belül történtek, és sikerül, illetve színvonaluk nagyrészt attól függött, hogy milyen mértékben készültek fel ezekre a mondhatni spontán rendezvényekre. Tapasztalataink szerint a KISZ-vezetők szemé-

lyes példamutatása igen jó ösztönzés a mozgalomban résztvevő fiatalok számára. Itt nem arról van szó, hogy a KISZ-bizottság titkára, vagy munkatársai mindig mindenütt jelen legyenek — ez nem is lenne helyes —, de jól beválik, ha időközönként személyes jelenlétükkel, sőt közvetlen bekapcsolódásukkal segítik a beszámoltatások sikerét. Persze az a legjobb, ha maguk a KISZ-vezetők is megszerzik a mozgalom jelvényét.

Jelenleg kb. 500 benevezett fiatal tartunk nyilván. Ebből 1961. tavaszától a mai napig 250-en nyerték el a mozgalom különféle fokozatát. Ha még ma szerények is ezek a számok, de feltétlenül arra vallanak, hogy a KISZ-bizottság a könyvtárral együttműködve jó úton indult el. Egymás kölcsönös segítése és az együttműködés a biztosítéka, hogy ez a mozgalom egyre terebélyesedjen.

Könyvtárunk jelenlegi tervében szerepel egy szabadpólc felállítása is. Ezen az olvasómozgalom kötelező és ajánlott műveit helyeznénk el. Így a fiatalok a kölcsönző könyvtárosok segítségével közvetlenül válogathatnak majd a nekik megfelelő könyvek között. A KISZ-bizottság kezdeményezésére pedig ebben az évben rejtvényt sorozat indul, amely szorosan kapcsolódik a mozgalom követelményeihez. Hasonlóan az elmúlt évhez, ismét felújítjuk a közkezdve vált szellemi fejtörő sorozatot, és az eddigi, jól bevált módszereken kívül újabb formák beiktatásával kísérletezünk.

Munkánk jelenlegi szakasza útkeresés, ami — reméljük — a jövőben egyre több és változatosabb módszert fog eredményezni. Nehéz, felelősségteljes feladatot vállaltunk, azonban ha sikerül mindennapi munkánk szerves részévé tenni, akkor valójában értékes gyümölcsöcsé érhet e nemes mozgalom.

Cserháti János

Irányelvek a közművelődési könyvtárak mellett működő társadalmi tanácsok létesítéséhez

A magyar könyvtárügy fejlődésének alapkérdése, hogy milyen mértékben tudjuk felkelteni a társadalom figyelmét a könyvtárügy gondjai iránt, hogy tudjuk érdekeltté tenni a társadalom széles rétegeit a könyvtárak fejlesztésében és milyen önkéntes segítséget nyerünk a társadalom különböző rétegeitől a könyvtári feladatok megvalósításához. Az ügy fontosságát felismerve a múltban is igyekeztünk bemutatni a *Könyvtáros* hasábjain minden olyan kezdeményezést, amely szélesebb társadalmi bázist igyekezett építeni egy-egy könyvtár munkája köré. Most pedig örömmel ismer-tetjük az első szervezett intézkedést, amely a nagyobb üzemek szakszervezeti könyv-táraiban és a fővárosi könyvtárakban veti meg alapját a társadalmi tanácsok műkö-désének. Az alábbiakban közölt irányelvek időszerű és fontos szervezőmunka elindít-ását — egyes öntevékeny könyvtárakban befejezését — tűzik napirendre.

A vidéki tanácsi közművelődési könyvtárakban is hasonló célzatú akciósorozat indult a „Könyvbarát mozgalom”-mal. Valószínű és kívánatos, hogy az alábbi irány-elvekben nem érintett könyvtárak körül is kialakul a „Könyvbarát mozgalom” többi eredményével együtt a szélesebb társadalmi bázis.

A könyvtárak mellett működő társadalmi tanácsok létesítésének irányelveit az alábbiakban közöljük.

*

Kulturális forradalmunk eredményes folytatásának elengedhetetlen feltétele, hogy hatékonyabbá tegyük közművelődési könyvtáraink tevékenységét. E célkitűzés való-raváltásában jelentős segítséget nyújthat a társadalom különböző rétegeinek rész-vétele a könyvtárak irányításában.

A közművelődési könyvtárak feladata e téren, hogy ébrentartsák a társadalom figyelmét, és szélesítsék a könyvtárak társadalmi bázisát. Törekedjenek arra, hogy kialakuljanak a könyvtárak mellett a legjobb olvasókból, az irodalom népszerűsíté-sében tapasztalattal rendelkezőkből, a társadalmi és tömegszervezetek helyi aktivis-táiból, a terület, illetve az üzem szakembereiből és dolgozóiból, a könyvtárat fenn-tartó szerv (szakszervezeti bizottság) képviselőiből létesült t á r s a d a l m i t a n á -c s o k.

A társadalmi tanács feladatai

A könyvtár mellett működő társadalmi tanács támogatást nyújt a könyvtárnak abban, hogy tevékenységével minél magasabb szinten és minél hatékonyabban szol-gálja a lakosság, illetve az üzem dolgozók szocialista világnézetének kialakítását és megszilárdítását, korszerű általános műveltségének és szakmai ismereteinek bővíté-sét, a termelés célkitűzéseinek megvalósítását.

A társadalmi tanács

- a) javaslataival segíti a könyvtár éves munkatervének kialakítását, értékeli beszá-moló jelentését;
- b) céltudatos és terszerű propagandával segíti a könyvtárat abban, hogy a lakosság, illetve az üzem dolgozói minél nagyobb számban váljanak könyvtári olvasókká;
- c) tanácsaival segíti a könyvtári állomány fejlesztését, szorgalmazza az olvasók vilá-gnézetét formáló, általános és szakmai ismereteit bővítő művek beszerzését, segíti az elavult művek kivonását;
- d) társadalmi kezdeményezést indít a lakosság, illetve az üzem dolgozói körében a könyvtár állományának növelésére, összetételének fokozatos javítására, a könyv-tárak berendezésének, felszerelésének kiegészítésére;
- e) elősegíti a könyvtári könyvek eljuttatását a beteg, vagy távol dolgozó olvasókhöz társadalmi aktivisták útján;
- f) tagjai közreműködésével növeli a könyvtár nevelőmunkájának hatékonyságát, köl-csönzési ügyeletek szervez és biztosítja a könyvtári nyitvatartási idő kiterjesztését;
- g) figyelemmel kíséri az olvasók igényeit, kívánságait, javaslatait, továbbítja ezeket a könyvtárhoz és szorgalmazza az észrevételek hasznosítását;
- h) segítséget nyújt a könyvtári rendezvények szervezéséhez (könyvkiállítások, klub-estek, könyvismertetések, irodalmi előadások, versmondó estek, író-olvasó talál-kozók), a rendszeres irodalmi művelődésre irodalmi kört szervez.

A társadalmi tanács működése

A társadalmi tanács tagjait a könyvtár összehívott olvasói évenként választják meg. A megválasztottak egyévi időtartamra elnököt és a tanács létszámától függően elnökhelyettest választanak. A tanács működését az elnök irányítja. Szükség esetén,

de legalább kéthavonta összehívja a tanács tagjait, vezeti a megbeszéléseket. A társadalmi tanács évente beszámol munkájáról a könyvtár olvasóinak értekezletén, valamint tájékoztatja a könyvtárat fenntartó szervezetet (szakszervezeti bizottságot) is. A titkári teendőket a könyvtáros (könyvtárvezető) látja el: értesíti a tanács tagjait az ülésekről, tájékoztatja a tanácsot a könyvtári munka során levő feladatairól, szorgalmazza a határozatok végrehajtását.

A társadalmi tanácsok működését az 1000-nél több dolgozót foglalkoztató üzemek (vállalatok, intézmények) szakszervezeti könyvtárai, valamint a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár és kerületi fiókkönyvtárai mellett 1962. június 30-ig javasoljuk megindítani. Egyben javasoljuk a már működő bizottságoknak a fenti elvek figyelembe vételével történő továbbfejlesztését.

Dr. Láng Imre
osztályvezető helyettes,
a Művelődésügyi Minisztérium
Közművelődési Főosztálya
részéről

Józsa Ödön,
a Fővárosi Tanács VB Nép-
művelési Osztálya részéről

Baráth Józsefné
alosztályvezető,
a Szakszervezetek Országos
Tanácsa Kult. és Agit. - Prop.
Osztálya részéről

A párizsi nemzetközi katalogizálási konferencia

A világ könyvtárosainak több mint félszázados múltra visszatekintő álma az egységes nemzetközi címleírási szabályok megvalósítása. A gondolat a katalógus-cédulák nyomdai előállításának bevezetésével egykorú. Mi sem volt természetesebb, mint az a kívánság, hogy a szép, nagy gonddal készült, címleírásilag kifogástalan új cédulákat ne csak az előállító országban, hanem annak határain túl is fel lehessen használni. E kívánság teljesülésének azonban útjában állott az, hogy a címleírások minden országban — sőt, akkor még a legtöbb országnak egyes könyvtáraiban is — más-más szabályok szerint készültek. Nem sokkal később a nemzetközi bibliográfiai vállalkozások gyors szaporodásában olyan újabb tényező jelentkezett, amely még nagyobb nyomatókat adott az egységesítés gondolatának. E hathatós indokok ellenére a második világháború utáni korszak tudományos életének fokozottabb nemzetközi együttműködésére és a könyvtárak feladatainak mennyiségi és minőségi szaporodásával nagyobb nyomatókat kapott racionalizálási törekvésekre volt szükség ahhoz, hogy az elhatározó lépés, a nemzetközi tárgyalások tényleges megindítása megtörténjen. E lépés megtételének érdeme az IFLA-é, a Könyvtárosegyesületek Nemzetközi Szövetségé.

Az IFLA által kezdeményezett nemzetközi konferencia előkészületeinek első szakaszáról, és a második szakaszt megnyitó 1959-es, londoni értekezletről A Könyvtáros 1960. 9. száma már megemlékezett. Ezt azzal egészítjük ki, hogy a londoni értekezlet 17 szakembernek megbízást adott, hogy a címleírás egy-egy kérdéscsoportját illetően ismertesse az egyes országok jelenlegi gyakorlatát, e gyakorlatok előnyeit és hibáit, vonja le az így kapott helyzetképből a következtetéseket és tegyen javaslatot a szabályozásra. Ezek a referátumok nagyrészt 1961. első felében elkészültek már, s az egyes országok előkészítő bizottságainak hozzászólásaira és magukra a referátumokra támaszkodva a szervező bizottság titkára, A. H. Chaplin, a British Museum nyomtatványtárának a vezetője, címleírási szabályzat-tervezetet készített.

E tervezet mindössze 7 géppoldal terjedelmű. Chaplin teljesen magáévá tette a címleírási szabályzatok megszerkesztésének az utóbbi évek szakirodalmában és kodifikációs törekvéseiben egyaránt kifejezésre jutó modern elveit. Azok a címleírási szabályzatok, amelyek alapján a könyvtárosok ma világszerte dolgoznak, többé-kevésbé a gyakorlat során kialakult szabályok gyűjteményei, amelyek megszerkesztésénél az összegyűjtött anyag megrostálására, a rendszer belső felépítésének logikájára nem túlságosan sok gondot fordítottak. Így e szabályzatok sok fölösleges, elhibázott, sőt ellentmondó szabályt tartalmaznak, amelyek csak azért nem okoznak nagyobb bajokat, mert a gyakorlat öntevékenyen mellőzi vagy helyesbíti őket. A modern elvek szerint a szabályzat csak alapvető rendelkezéseket tartalmazhat. Olyan szabályoknak, amelyekben csak egy alapvető szabálynak egyes speciális esetekre vonatkozó alkalmazásáról van szó, nincs helyük benne, ezek kommentárba vagy példatárba valók. De ezen túlmenően is, az új elvek nagy területeket átfogó, széleskörű érvénnyel bíró szabályok megalkotását követelik, és lehetőleg mellőzik a különleges szabályokat, a kivételeket, amelyek jelentéktelen címleírási esetsoportok és

tényállások számára írnak elő az átfogó, általános szabálytól eltérő külön eljárást. Az magától értetődik, hogy a szabályzat szigorúan logikus felépítésére különös gondot fordítanak, hiszen a szabályzatoknak minden logikai hibája, még a legrejtettebb is, a katalogizálási gyakorlat következetlenségeit, hasadásait idézi elő. Ezek az elvek az olvasó érdekeinek fokozott szemmel tartásában gyökereznek: minél logikusabb, világosabb felépítésű és egyszerűbb a szabályzat, annál világosabb szerkezetű, áttekinthetőbb és annál könnyebben kezelhető a katalógus, amely reá épül.

Annak, hogy — néhány kivételtől eltekintve — Chaplin ezeknek az elveknek az alapján állította össze tervezetét, köszönhető, hogy e tervezet világos, áttekinthető, általában logikus, és rendelkezéseinek tartalmát tekintve is sikerült. A kivételek jobbára onnan erednek, hogy az egyes szabályok tartalmának eldöntésénél Chaplint elsősorban a konferencia sikerének, a megegyezés biztosításának a szempontja vezette, s ezért ott, ahol ezt a megegyezés érdekében szükségesnek tartotta, eleve a többség várható véleményét, vagyis az országok többségében érvényes szabályt fogadta el, nem egyszer a jobb, a tervezet egészébe jobban beleillő megoldás rovására is.

A konferencia tárgyalásai október 9-től 18-ig tartottak, 53 ország és 12 nemzetközi szervezet 105 delegátusának a részvételével; a Szovjetuniót 3, Lengyelországot 2, Magyarországot, Csehszlovákiát, Romániát és Bulgáriát 1—1 delegátus képviselte. A delegátusokon kívül számos ország — így Magyarország is — megfigyelőt is küldött a konferenciára.

Az ülések színhelye az UNESCO új, hipermodern, a technika legfrissebb vívmányaival felszerelt palotájának egy kb. 300 személy befogadóképességű, szimultán fordításra berendezett ülésterme volt. A konferencia ötnyelvű volt, a felszólalásokat egyidejűleg angol, francia, orosz, német és spanyol nyelvre fordították le.

A konferencia minden nap délelőttjén és délutánján egy háromórás plenáris ülést tartott, 5 félnap kivételével, amelyeket a munkabizottságok ülései és egyes speciális részletproblémák szűkebbkörű megbeszélése számára tartottak fenn. A plenáris ülések tárgya a hivatalos javaslat egy-egy szakaszának a megvitatása volt. Egy-egy nagyobb fejezet tárgyalása után 8—10 tagú munkabizottság elé került a megvitatott anyag, amely az elhangzott hozzászólásokra támaszkodva elvégezte a szükségesnek látszó változtatásokat a hivatalos javaslat szövegén. A munkabizottság által megállapított szöveget a plénum előtt további vita nélkül, paragrafusonként, nyílt szavazásra tették fel.

A konferencia sikerét teljesnek kell mondanunk, mivel feladata egy olyan tervezet megalkotása volt, amelyet elfogadásra ajánl az egyes országoknak, s ezt a feladatot három-négy kérdéstől eltekintve, meglepően nagy egyetértéssel sikerült is megoldania. Az utolsó szót az egységes szabályzat kérdésében persze az egyes országok illetékes szervei fogják kimondani. A konferencián elért szavazatarányok alapján azonban valószínűnek látszik, hogy a tervezet szabályainak a zömét az országok túlnyomó része elfogadja. Ennél többet az egységesítő törekvések legoptimistább hívei sem várhattak. Hiszen már egy 70—75%-os végső siker is óriási jelentőségű lenne, mert világos, hogy azok az előnyök, amelyeket a csatlakozás a csatlakozó államok számára biztosít, fokozatosan növekedő agitativ hatást fejtenek ki más országokra is.

A konferencia eredményes munkájának van azonban egy szépséghibája, amelyet fentebb már érintettünk: ti., hogy az elfogadott tervezet több olyan rendelkezést tartalmaz, amely kisebb-nagyobb mértékben távol áll az illető kérdés legmegfelelőbb rendezésétől. Az oka ennek mindig az, hogy a tervezet a többség álláspontját juttatja érvényre, illetve hogy a többség nem volt hajlandó egy lehetséges jobb megoldás kedvéért szakítani hazájának jelenlegi élő gyakorlatával. A tervezet ilyen gyenge pontjai közé tartoznak elsősorban a területi szerzői rendszó alkalmazási módjára és területére, és a prefixumos vezetéknevekre vonatkozó szabályok, valamint az, hogy a tervezet teljesen menthetetlen módon hallgat arról, hogy a címrendszós címléírások rendszavául a cím melyik szavát kell választani.

A teljes csatlakozás a konferencia által elfogadott szabályzathoz mintegy 20 ponton tenné szükségessé mai címléírasi szabályaink megváltoztatását. Az esetek $\frac{1}{3}$ részében ez a változtatás nehézség nélkül illeszthető bele szabványunk rendszerébe; további $\frac{1}{3}$ részében kisjelentőségű, s nem is lenne mindig előnyös. Az utóbbi egyébként annak a maradék 6—7 esetnek egyikére-másikára is áll, amelyekben a tervezet-höz való csatlakozás fontos szabályunk megváltoztatását követelné meg. Bárhogy an alakuljon is azonban erre vonatkozólag a magyar döntés, annak közművelődési könyvtáraink jelenlegi címléírasi szabályaira nem kell kihatnia: az egységes szabályok elfogadása csupán arra kötelezi a csatlakozó országot, hogy általános gyűjtőkörű nagykönyvtáraiban és nemzeti bibliográfiájában alkalmazza e szabályokat.

Domanovszky Ákos

A Szekszárdi Megyei Könyvtár felavatása

December 14-én felavatták az első, könyvtári célra tervezett megyei könyvtári épületet, Tolna megye könyvtárainak központját. Az épületben, amelyet Vas Zoltán, a KÖZTI mérnöke tervezett, a következőképpen helyezkednek el az egyes munka-, illetve műszaki helyiségek: az alagsorban van a könyvkötészet, ennek raktára, a — jelenleg még berendezetlen — fotolaboratórium, a férfi és női zuhanyozók, a kazánház és tartozékai. A földszinten a portásfülke, ruhatár, a 6—7000 kötetes szabadpolcos kölcsönző, valamint az egyszoba fürdőszobás gondnoki lakás található. Az első emeleten van a gyermek-kölcsönző és olvasó, a kiállítási terem és a felnőt看 olvasóterem, a másodikon pedig az irodák foglalnak helyet. Az épület északi szárnya három szintes, ide kerültek a Ganz — Vajda állványzattal felszerelt raktárak.

Az ünnepélyes átadáson Dr. Tuska Pál, a megyei tanács elnöke jogos büszkeséggel hivatkozhatott a megyei tanácshálozat által a könyvtárugynek nyújtott nagy támogatásra, amely anyagiakban is megnyilvánult: a Tolna megyei tanácsok az utolsó öt esztendőben 800 000 forinttal segítették a községfeljesztési alapból könyvtáraikat, ezenkívül 1959 óta évente kb. 1 millió forintot áldoznak a költségvetésből a könyvtárak fenntartására. A könyvtárat a megye olvasói és a könyvtárosok nevében Somi Benjáminné, a megyei könyvtár vezetője vette át. Varga Edit főosztályvezetőhelyettes, a Művelődésügyi Minisztérium ajándékát, Somogyi Árpád Korszós lány című szobrát adta át a könyvtárosoknak.

Darvas József vezetésével íróküldöttség vett részt a Szekszárdi Megyei Könyvtár avatási ünnepségein. Jobbra Kis Ferenc költő

A könyvtár avatási ünnepségén részt vett az írószövetség küldöttsége is, melynek tagjai (Darvas József, Berkesi András, Váci Mihály, Jankovich Ferenc, Tabák András, Kis Ferenc, Papp László) később nagyszabású irodalmi esten találkoztak a város közönségével.

(Az izléseken berendezett könyvtár építésének körülményeiről, a tervezői elképzelésekről A könyvtáros 1960. 5. számában Kéki Béla részletesen tájékoztatta a könyvtárosokat.)

Egy gyermekkönyvtári katalógus

Örömmel adunk hírt róla, hogy a Szentendrei Járási Könyvtár nyomtatott füzetkatalógust adott ki gyermekkönyvtárának állományáról. E betűrendes jegyzék a könyvtár birtokában levő gyermekkönyvek, meséskönyvek és ifjúsági könyvek címadataiból a szerzőt, címet és a példányszámot közli. A füzet a gyermekeknek szól, borítója belső oldalán feltünteti a jó olvasó 10 pontját, amely könyvvédelmi tanácsokat tartalmaz. A katalógus kitűnő szolgálatot tesz a gyermekkönyvtár olvasószolgálatában, jó lenne, ha mennél több könyvtár követné a példát.

A katalógus csoportbeosztása felveti azt a problémát, amellyel úgyszólván minden szabadpolcos gyermekkönyvtárban találkozunk: milyen legyen a gyermekkönyvtár könyveinek célszerű csoportosítása? Ezen a téren ugyanis annyiféle gyakorlat érvényesül, ahány könyvtár van. De a legtöbb esetben különböző felosztási szempontok érvényesülnek a csoportok megalkotásánál és gyakoriak a párhuzamosságok. A könyvtárosok a Könyvtártudományi és Módszertani Központtól várják ebben a kérdésben a mielőbbi tájékoztatást.

Az ezután készülő gyermekkönyvtári katalógusokkal kapcsolatban az a javaslatunk, hogy azok lehetőleg legyenek és vegyék figyelembe az ajánlásnál a különböző korosztályok igényeit. Jó lenne végül, ha a könyvtárak nyomdába adás előtt a KMK-ban lektoráltatnák a kéziratot, hogy ezáltal sok apró hiba elkerülhető legyen. (pr)

ÉPÜL A KAPOSVÁRI MEGYEI KÖNYVTÁR

A könyvtárügy fejlesztéséről szóló, 1952. évben megjelent minisztertanácsi határozat nyomán egy év alatt megnyílt mind a tizenkilenc megyei könyvtár. Elhelyezésük csaknem mindenütt szükségmegoldás volt. Eredeti elhelyezésük mostoha és gyors fejlődésük miatt alig néhány év elteltével még a helyenként végrehajtott bővítésekkel sem tudták kielégíteni az egyre növekvő igényeket. A megyei könyvtárak helyhiánya a legtöbb megyében oly nagymértékű lett, hogy, az már működésüket is veszélyeztette. Épületeik korszerűsítése vagy újak létesítése tehát ma központi kérdése a magyar könyvtárügynek.

A Kaposvári Megyei Könyvtár elhelyezése ugyancsak szükségmegoldás volt. Megnövekedett állománya és forgalma kb. 3—4 év óta leküzdhetetlen akadályként gátolja működését. Jellemző súlyos helyzetére, hogy használható állományából mintegy 15 000 kötetet padláson kénytelen tartani. A szabadpolcos kölcsönzés bevezetésére mégcsak nem is gondolhat, de zártpolcos rendszerrel is alig tudja kiszolgálni olvasóit. Olvasóterme mindössze 12 személyes, szinte mindennap el kell küldenie a látogatók egy részét.

A Somogy megyei Tanács Végrehajtó Bizottsága felismerte a helyzet tarthatatlanságát, és 1959. szeptember 18-án új könyvtár építését határozta el. Ez az épület a második ötéves terv kiemelt létesítményei sorába került.

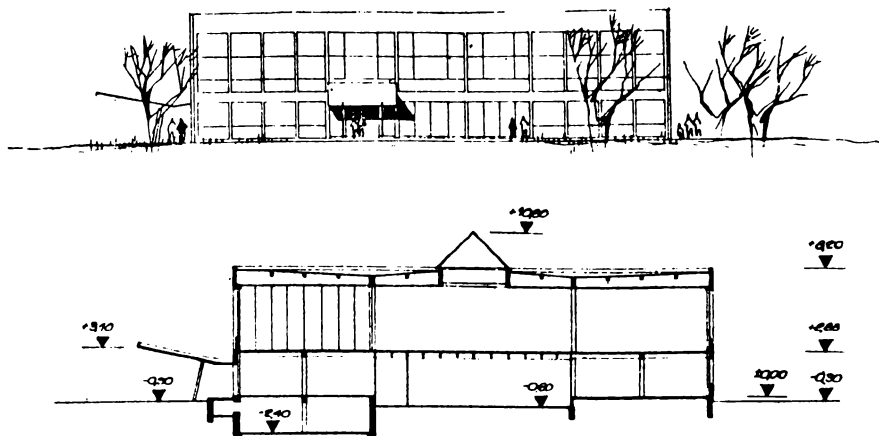
A könyvtár tervezési programja a helyi igények alapján az Országos Könyvtárügyi Tanács Könyvtárépítési

Szakbizottságának, a Művelődésügyi Minisztériumnak, valamint a könyvtár vezetőjének közreműködésével alakult ki. A programtervezet figyelembe vette a város lakosságának 50 év alatt várható növekedését, és azt a tényt, hogy a város lakosságának már most is több mint 16%-a könyvtári olvasó. Számolni kellett azzal is, hogy Kaposvárnak nincs sem egyetemi, sem más tudományos és szakkönyvtára. A megyei könyvtárnak tehát a lakosság sokirányú könyvtári igényeinek kielégítésére kell felkészülnie.

A leendő könyvtár a modern központi városi könyvtár szerepét tölti be, tehát a szépirodalom mellett jelentős szakirodalmi gyűjteményei is lesznek (műszaki, mezőgazdasági, helyismereti stb.). A kölcsönzésen kívül ellátja a lényegesebb tájékoztató, helybenolvasási, önképzési feladatokat, támogatja a népművelőket, a sajtót, a pedagógusokat. Fontos tájékoztató szerepet is vállal, tehát ennek megfelelő szolgálatot kell kiépítenie. Mint központi városi könyvtárnak, módszertani útmutatást és példát kell szolgáltatnia a terület többi könyvtárának; lényeges tehát, hogy a felnőtt részlege mellett gyermek és ifjúsági részlege is legyen.

Mint központi könyvtár, különböző rendezvények színtere, a népművelési tevékenység segítője, könyvtárosok oktatásának, továbbképzésének is helye, ezért a szorosan vett könyvtári helyiségeken kívül nagyméretű előadótermet (200 személyes) is tervezett, amely kiállítások céljára is alkalmas.

Mint megyei könyvtár a helyi feladatokon kívül a hálózati központ és a könyv-

1. ábra. Homlokzat és metszet

tárközi kölcsönzési központ szerepét is betölti, emellett ellátja a megyeszékhely központi járásának járási könyvtári feladatait.

A tervezés során figyelembe kellett venni azt is, hogy a városban máris jól működő és a tervek szerint tovább épülő városi fiókhálózat van, ezért az új épületet 5—6000 olvasó könyvtári igényeinek kielégítésére kellett megtervezni. A mutatószámokat a nemzetközi normák és a helyi körülmények mérlegelésével határozta meg a programtervezet.

a) Szabadpolcon 50 000 kötetet kell elhelyezni (36 000 kötetet a felnőtteknek, 8000 kötetet az ifjúságnak és 6000 kötetet a gyermekeknek),

b) belső raktárban pedig 110 000 kötetet, amelyből 20 000 kötet a letéti állomány.

A könyvtár befogadóképessége tehát 160 000 kötet. A programtervezet 1981 m² hasznos terület építésére tett javaslatot.

Az épület terveit Kiss István építész (Középilettervező Intézet) készítette, és ennek alapján kezdte meg 1961. augusztus 1-én a Somogy megyei Építőipari vállalat a könyvtár építését.

*

A könyvtárépítésnek ma már általánosan elfogadott alapelve, hogy mérsékeltan horizontális épület felel meg leginkább a gazdaságosság követelményeinek és a könyvtári funkcióknak az ilyen nagyságrendű könyvtárak esetében. A Kaposvári Megyei Könyvtár önálló épületként szabad téren helyezkedik el. Ez a tér azonban nem túl nagy, és emiatt

az épületet úgy kellett megtervezni, hogy viszonylag kis alapterületet foglaljon el, mert bővítési lehetőségei nincsenek.

A gazdaságosság érdekei azt is követelték, hogy tömör épületet hozzon létre a tervezés, ami azt jelenti, hogy a befogadóképességhez viszonyítva minél kevesebb legyen a külső falfelület. A belső tér gazdaságossága pedig azt igényelte, hogy ott minél kevesebb legyen a közvetlenül nem hasznosítható terület (átjárók, folyosók stb.).

A másik alapelv, amely itt már érvényesült az, hogy a nagy belső raktárak helyett a forgalmi állománynak csaknem teljes egésze szabadpolcra kerüljön; az épületben a raktár és a szabadpolcos teretek aránya erősen a szabadpolcos tér javára tolódik el.

Az alakíthatóság elve is jól érvényesül az olvasói térben. A könyvtár emeletén ugyanis a lépcsőnek, a liftnek és a mosdóknak a helye rögzített, a tér egyébként teljes mértékben alakítható.

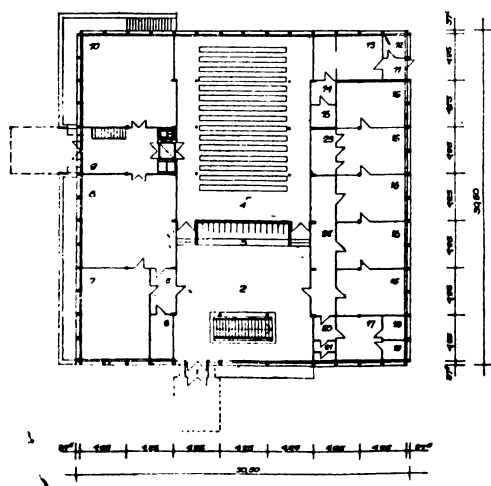
A tervezés egyik lényeges szempontja volt az is, hogy az egységes olvasói térnek kifogástalan természetes világítása legyen. Tömör épületben ezt a követelményt legjobban az épület felső szintjén lehet megvalósítani, mégpedig külső üvegfalakkal és tetővilágítással. Ezért került az alsó szintre a természetes fény iránt nem igényes előadóterem. S mint-hogy ennek belső magassága nagyobb, mint a földszint többi helyiségének, a tervezés az előadóterem padlóját célszerűen lesüllyesztette. Ezzel az olvasói teret is közelebb hozhatta a bejárat szintjéhez. Az elhelyezésnek ez a rendje tetemes költségmegtakarítással (mintegy másfélmillió forint) jár.

A raktári tér gazdaságos kialakítása érdekében a tervezés a raktár alsó szintjét is süllyesztette, és angol akna létesítésével biztosította ennek a szintnek is jó szellőztetését és megvilágítását. A raktári térben mindenütt tömör raktározás valósítható meg.

A könyvtár alaprajzain bemutatjuk annak elhelyezési rendjét, mégpedig úgy, hogy nem az alaprajzok sorrendjében, hanem a könyvtár funkcionális rendjében haladunk. A könnyebb tájékozódás végett azonban az alaprajz szerint is felsoroljuk a helyiségeket és azok alapterületeit:

Földszint

1. szélfogó	
2. előtér	106,50 m ²
3. ruhatár	17,50 m ²
4. előadóterem	230,00 m ²
5. a kötészet előszobája	9,70 m ²

2. ábra. Földszint

6. anyagraktár	8,50 m ²
7. könyvkötészet	54,00 m ²
8. feldolgozó	74,00 m ²
9. átvevő	28,00 m ²
10. raktár	73,00 m ²
11. a lakás előszobája	2,20 m ²
12. a lakás konyhája	4,20 m ²
13. a lakás szobája	21,40 m ²
14. a lakás fürkéje	4,80 m ²
15. a lakás fürdőszobája	4,20 m ²
16. irodák (à 26,80)	134,00 m ²
17. öltöző	18,40 m ²
18. fürdő	4,40 m ²
19. melegítő konyha	4,50 m ²
20. az öltöző előtere	4,20 m ²
21. WC	4,05 m ²
22. folyosó	28,00 m ²
23. irattár	9,60 m ²

Emelet

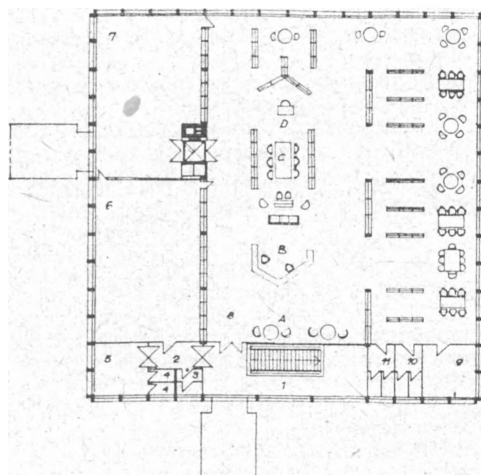
1. előtér	51,62 m ²
2. átjáró	9,00 m ²
3. WC	4,00 m ²
4. zenefülkék (à 1,95)	3,90 m ²
5. kottatár	16,50 m ²
6. gyermekrészleg	108,00 m ²
7. olvasóterem	110,00 m ²
8. kölcsönző tér	549,00 m ²
9. kutató szoba	19,00 m ²
10. férfi WC	4,15 m ²
11. női WC	4,15 m ²

Alagsor

1. lépcsőház	39,75 m ²
2. férfi WC	6,40 m ²
3. női WC	6,40 m ²
4. raktár	166,00 m ²
5. kazánház	50,00 m ²
6. a kazánház előtere	4,15 m ²
7. a fűtő mosdója	3,90 m ²
8. a fűtő szobája	7,90 m ²
9. széntároló	100,00 m ²
10. angol akna	
Összesen:	2,108,67 m²

A vázlatokon a bútorok még nincsenek berajzolva, minthogy a belső tervezést csak most végzik. Az emeleti alaprajzba berajzolt állványok és egyéb berendezési tárgyak csak azt jelzik, hogy a mai igények figyelembevételével ezt a teret *milyen mértékben* kívánják bebútorozni. A bútorok elhelyezésének jelölése tehát csak tájékoztató jellegű. A végleges belső teret az olvasóáramlás, ellenőrzés stb. szempontjainak figyelembevételével alakítja ki a tervezés.

A *könyvtár előterébe*, „klub” övezetébe a földszinten a szélfogón át (1) lépünk. Az előtérben (2) az oldalfalakra kiállítási vitrinek kerülnek, és a helyiség nyugalmasabb részében dohányzó sarkot alakítanak ki, néhány ülőhellyel. Ugyancsak

3. ábra. Emelet

ebben a helyiségben foglal helyet a ruhahatár (3), amelytől jobbra és balra nyílik az előadóterembe (4) vezető ajtó. Az előadóterem székei a liften keresztül áthordhatók a raktár előterébe (9). Mivel a helyiségben konferenciákat, tanfolyamokat is kívánnak tartani, a tervek szerint a székek egy részét felhajtható írólappal látják el. Mint már említettük, a helyiség nagyobb szabású kiállításokra is alkalmas. A falak mentén belső megvilágítású vitrinek lesznek. A terem közepére szabadon álló tárlókat terveznek.

Az emeletre vezető lépcsőház felső részének előtérben (1) ugyancsak elhelyeznek néhány ülőhelyet a dohányzók számára. Itt válnak el egymástól a felnőttek és a gyermekek útjai. A bal oldali ajtón egy átjárón (2) át jutnak a gyermekek a gyermekrészlegbe (6). Kövessük azonban most a felnőttek útját! A 8-as jelzésű nagy kölcsönző térnek a kölcsönzőpult (B) előtti része tulajdonképpen még klubövezetnek (A) tekintendő. Az ide helyezett állványok újságok és képeslapok szabad használatára szolgálnak. Ebben az övezetben ülőbútorok és asztalkák is lesznek.

A *nyilvántartó övezet* (B) szigetszerűen helyezkedik el, és a terv szerint két könyvtáros számára készül, akik innen szemmel tarthatják a klub övezetet és a belső tér egy részét. A könyvtár könyvkiválasztó tere már lényegesen nagyobb annál, semhogy egy helyről teljesen át lehessen tekinteni. A kölcsönzőpult alakítható pultelemekből készül.

A *könyvkiválasztó övezetben* az olvasó útja az óramutató járásával egyezik. Az övezet bal oldalán végig állványsor húzó-

dik, amely felett mennyezetig érő üveg-fal van. A fal egyrészt az olvasó-kutató övezetben folyó eimélyültebb munka zavartalanágát biztosítja, másrészt a gyermekrészleget határolja el.

A kölcsönzópult mögé kárpitozott ülőgarnitúrát terveztek. Ide helyezi a könyvtár újdonságait és az egyéb időszervi irodalmat.

E mögött van a könyvtár olvasói katalógusa (C) két sorban elhelyezve, középen asztallal. A két sorban elhelyezett katalógusszekrények fiókjai az asztal felé néznek, hátuk mögött pedig szabadpolcos állványok vannak. A katalógus és a mögötte levő terület a könyvtár *tájékoztató, tanácsadó övezete*. Az övezetben elhelyezett tájékoztató, tanácsadó könyvtáros asztala (D) mögött levő „Y”-alakú állványon van a tájékoztató segédkönyvtár. A tanácsadó, tájékoztató övezet a lifthez és az olvasóteremhez is közel esik. A kölcsönzópult, a katalógus és a tanácsadó övezet tetővilágítású.

A tájékoztató könyvtáros helyénél ágazik el az olvasónak az olvasóterembe vagy a szabadpolcos tér többi részébe vezető útja.

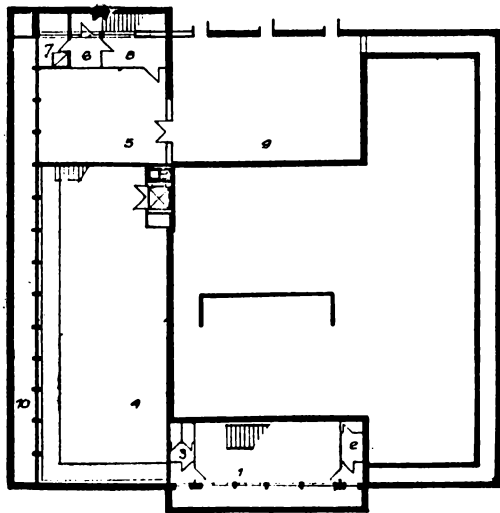
A könyvkiválasztó övezet egyébként kiterjed az egész térre. Az épület külső üvegfalai mentén helyezkednek el a „lapozgató” asztalai, ezeken belül vannak az állványcsoportok.

A könyvtárnak nincs külön térbelileg elhatárolt ifjúsági részlege. Ez a közös tér egyik állványcsoportjában helyezkedik el.

Az *olvasó, kutató övezet* térbelileg jól elhatárolódik, tehát itt megtaláljuk a hagyományos értelemben vett külön olvasótermet (7), ahol jelentős helybenolvasásra szánt könyv- és folyóiratanyag van. Az olvasó-kutató övezetbe tartozik, de térbelileg az olvasóteremtől kissé elszigetelten helyezkedik el a könyvtár *kottatára* (5), két hanglemez, illetve hangszalag hallgató és átmsóoló fülkéje (4), valamint a kutatószobája (9).

Kellner Béla — Sallai István — dr. Tombor Tibor

MEGNYÍLT A GYŐRI KISFALUDY KÁROLY KÖNYVTÁR MŰSZAKI SZAKRÉSZLEGE az elmúlt év decemberében. A megnyitás alkalmával az E. M. Építészügyi Dokumentációs Iroda és a könyvtár közös ankétot rendezett „Az építészügyi műszaki propaganda és ismeretterjesztés helyzete és feladatai” címmel. Az ankétot *Strausz Rezső*, az MSZMP Győr-Sopron megyei Bizottságának osztályvezetője nyitotta meg. Beszédében ismertette a második ötéves terv során a megye előtt álló feladatokat, valamint vázolta, hogy ennek kapcsán milyen szerep vár a műszaki propagandára és a könyvtár műszaki szakrészlegére. *Barócsi Mihály*, az E. M. Építészügyi Dokumentációs Iroda osztály-

4. ábra. Alagsor

Szóljunk néhány szót a könyv útjáról is.

A járművön érkező könyvszállítmány előtétő alatt áll, onnan külön bejárat vezet az átvevőhelyül is szolgáló raktári előtérbe (földszint 9), mellette van a feldolgozó helyiség (8). Hozzá csatlakozik a könyvkötészet (7), amelynek van egy kis anyagraktára is (6) és előszobája (5), amelyen keresztül a könyvtár előtérbe (2) lehet jutni. A raktári előtérből a földszinti raktárba (10), a liften és lépcsőn át pedig az alagsori raktárba (alagsor 4) vezet az út.

A szolgálati helyiségek a földszinten, az előtérből (2) jobbra sorakoznak (16) és folyosóról (22) nyílnak. A szolgálati és az épület egyéb helyiségeiről az alaprajz és a közölt területtáblázat ad tájékoztatást.

A művelődési gépkocsik kocsiszínje az udvarban külön épületben van.

vezetője részletesen ismertette az építészügyi műszaki propaganda- és dokumentációs szolgáltatások formáit, valamint az ÉDOK által nyújtott szolgáltatásokat, ezek igénybevételeinek lehetőségeit. *Sinay Jenő*, a Kisfaludy Károly Könyvtár műszaki szakrészlegének vezetője pedig kiegészítő referátumában a megyei könyvtár műszaki szakrészlege által nyújtandó szolgáltatásokra hívta fel a figyelmet. Az ankéton számos hozzászólás foglalkozott az építészügyi dokumentáció és a szakrészleg problémáival. A sikeres ankét után került sor a könyvtárban rendezett építészügyi dokumentációs irodalmi kiállítás megnyitására is. (S. J.)

ÖT OLVASÓ

Könyvtárosok vagyunk, valljuk az írás, a könyv emberformáló szerepét. Hirdetjük is. De tapasztaljuk-e? Nehéz e kérdésre határozott feleletet adni, mert nehéz szemmel meglátni az emberek gondolkodásmódjában a változást. Mégis, sokunkban él ez a kérdés, hogy van-e látszata munkánknak, hatással van-e az olvasók mindennapi életére az olvasott könyv?

Engem gyakran foglalkoztatott már ez a gondolat és elhatároztam, hogy megfigyelek néhány olvasót, de úgy, hogy ők ne sejtsek érdeklődésem okát. Választásom olyanokra esett, akiket a legrégebből ismerek, akik már 1958-ban — azóta dolgozom Ajkán — is a könyvtár olvasói voltak.

Vizsgálódásom néhány tapasztalatát közlöm itt anélkül, hogy a megállapított tényekből levonnám a következtetést. Ez későbbi feladat, most csak az olvasókban végbemenő folyamatot kívánom érzékeltetni.

V. ISTVANNÉ, 34 ÉVES. Iskolai végzettsége 6 elemi. Munkából lett egy üzemi pártfunkcionáriusnak a felesége. Mindig az volt az érzésem, hogy ez a fiatalasszony csak divatból olvas, mert leginkább a *sláger* könyveket kereste. Tévedtem. Egy csendesebb forgalmú napon hosszabb ideig beszélgettünk. Ekkor tudtam meg, hogy őszintén szereti az olvasást. Ízlése kezdetben a Zsigray könyvek, a *Bohémek és pillangók*, később Jókai felé vonzotta. Ő azonban — férje kommunista állásfoglalásának hatására — lassanként olyan műveket is kezdett olvasni, amelyeket kezdetben nem keresett. Mikor ezt észrevettem, hatékonyabban igyekeztem segíteni a könyvválasztásnál. Elfogadta, sőt később kérte is e segítséget. Ízlése átalakulóban van. Ez a tudatos művelődés azt eredményezte, hogy szívesen olvas klasszikusokat, örömet és szórakozást talál már Shakespeare, Molière műveiben is.

O. ISTVAN, 39 ÉVES. 1946-ig cseléd volt, azóta munkás. Jelenleg az Építőipari Vállalat egyik betonozó brigádjának vezetője. Három kislánya közül a legidősebb 10 éves, már szintén beiratkozott olvasó. A *könyvtárosok álma* lehetne ez az ember, ha önállóbb lenne. Minden érdeklí, mindent elolvas. Legjobban szereti a mai magyar irodalmat. Kovait, Mesterházit, Hegedüs Gézá, stb. Egyszerre négy könyvet kölcsönöz, közülük három szépirodalmi, egy pedig ismeretterjesztő mű. Hibája, hogy nem szeret a könyvek között válogatni, mindig a könyvtáros segítségét kéri, és legtöbbször a könyvtáros által ajánlott könyveket viszi el. Az utóbbi időben pedig leginkább a kislányát küldi könyvért, azzal az indokkal, hogy így biztosabban kap jó és neki megfelelő könyveket, mert a kislánynak a könyvtáros kénytelen válogatni, de a felnőttek nem tud minden alkalommal segíteni. Igaza van. A könyvtárosra nézve megtisztelő ez a nagy bizalom, csak sokszor nagyon terhes. Állandóan fennáll annak a veszélye is, hogy csalódnak benne. Ennek elkerülése külön erőfeszítést követel (az olvasmányok fokozottabb figyelése, könyvek félrerakása stb.), ami esetleg a többi olvasóval való foglalkozás terhére történik.

Keresem a módját, hogyan tudnám önállóságra szoktatni O. Istvánt, de még nem találtam meg a megoldást. Most azzal kísérletezem, hogy ha a kislányát küldi könyvért, ízlésének kevésbé megfelelő műveket adok, mintha ő jönne. Ha pedig személyesen jön, nem 3—4 könyvet ajánlok, hanem 8—10-et, és mindegyiket egyenlő intenzitással. A szokásos négy könyvet ezek közül már saját magának kell kiválasztania.

G. LÁSZLÓ, 20 ÉVES ÉRETTSÉGIZETT IPARI TANULÓ. Gimnazista korában is olvasott, de leginkább csak szépirodalmat, ebből is főleg a tananyaggal is kapcsolatos klasszikus irodalmat. Érettségi után a tanulási gondoktól megszabaduló fiatal lélek mohóságával vetette magát a könyvekre. E mohóság azonban hamarosan megcsappant. Valami kiábrándultság félet vettem észre rajta, és ekkor a segítségére siettem. Ugyanis — mint később elbeszélte — csupán az iskolából ismert írók műveit kereste és olvasta. Csak hosszas rábeszélés, érvelés után volt hajlandó ismeretlenebb, azaz mai író művét kikölcsönözni és elolvasni. Később mint műszerész tanulónak szüksége lett bizonyos műszaki könyvekre, és e könyvek elvégezték azt, amit a könyvtáros nem tudott elérni, tudniillik, hogy ismeretterjesztő és szakirodalmat is olvasson. Jelenleg másodéves műszerész ipari tanuló, és az egyik legjobb olvasója a könyvtárnak. Szereti a mai magyar, szovjet, népi demokratikus irodalmat, de olvassa a nyugati, nem szocialista országok mai íróinak műveit is. Ezeket kívül politikai, fizikai, kémiai könyveket olvas. A szakmájába vágó műszaki irodalmat pedig már csak könyvtárközi kölcsönzés segítségével tudjuk biztosítani számára.

S. LAJOSNÉ, 28 ÉVES. Nem dolgozik. Férje bányász, egy hatéves fiuk van. „Valomása” szerint időtöltésből felváltva horgol és olvas. (A horgoló könyveket is a könyvtárból hordja.) Tehát csak unalomból olvas. Hogy mit? Csak „szerelmes” köny-

vet visz el. (Értsd: szentimentális könyvet.) Az elvitt könyveknek kb. a felét még így is olvasatlanul hozza vissza. Legkedvesebb könyve M. Mitchell: Elfújta a szél. Ezt és a hozzá hasonlókat hiányolja könyvtárunkból.

Ha valami komolyabb művet ajánlok neki, meghallgatja az érveimet, kézbe is veszi a könyvet, belelapoz, beleolvas, de el nem viszi. Ennek ellenére sok esetben igényli a segítséget a válogatásnál. Nyilván érzi, hogy a célunk: ki ne ábránduljon a könyvtárból. És ez valóban így is van, aminek érdekében még pillanatnyi „pedagógiai kerülőútra” is hajlandók vagyunk, mert előbb vagy utóbb e fiatalasszony is el fog jutni Móriczig, Balzacig, Tolsztojig stb., és hálás lesz az élményért, amelyet ökönyújtanak. Ez pedig a mi örömünk is lesz.

F. JÓZSEF, 57 ÉVES MUNKÁS. Amikor betegsége miatt éjjeliőri munkára helyezték át, beiratkozott a könyvtárba. Főleg történelmi regényeket és Jókait, Mikszáthot olvasott.

A fia, aki szintén tagja a könyvtárnak, mesélte: „A szüleim vallásosak, én nem. A családban sokszor igen éles viták adódnak, bár igyekszem kerülni a szüleimmel való összekülönbözést, mert a meggyőzésük meddő dolog. A mégis elég sűrűn felmerülő világnézeti-politikai vitákban apám mindig anyám pártján volt. Egyszer azonban — nagy meglepetésemre — anyámmal szemben nekem adott igazat. Hirtelen nem is tudtam, mire véljem e változást, csak később, amikor már több mindenben egy véleményen volt velem, jöttem rá, hogy a könyvek tehetők ezt. Valóban segíthet egy nem is olyan célzattal írt könyv — mondjuk Hegedüs Géza: Az írástudó-ja vagy Mikszáth valamelyik elbeszélése — a világnézet átalakításában? Ezek szerint segíthet. Amikor apám éjjeliőr volt, sokat, heti 3—4 könyvet olvasott. Később, úgy két év múlva, hogy meggyógyult, visszahelyezték nappali munkára. Mind kevesebb könyvet olvasott ekkor, majd teljesen abbahagyta az olvasást. És most, ha véletlenül újra vitába keveredünk, vagy hallgat, vagy a soha könyvet nem olvasó, mélyen vallásos anyámnak ad igazat.”

Mikor ezt így elmesélte a fia, döbrentem rá, hogy e munkás-emberben végbenem változást nem engedhetjük visszafejlődni. Ennek érdekében szövetkeztünk a fiával. Ő vállalta, hogy az általam kiválasztott könyvet kikölcsönzi, elolvassa, és ott-hon úgy és addig beszél róla, amíg felkelti iránta az apa érdeklődését.

Eddig már két könyvet (Jókai: A mi lengyelünk, Hunyadi József: Hollós vitéz) olvasott el ily módon F. József. Remélem, hogy mielőbb újra a könyvtárban üdvözölhetem.

Csak öt olvasót próbáltam bemutatni, olyan embereket, akiknek az a közös tulajdonságuk, hogy olvasnak, egyébként pedig valamennyien más-más okból nyúltak a könyvhöz, és mindnyájan máshogyan olvasnak. Mint az öt olvasó másfajta típus tehát, de olyanok, akikhez hasonló nagyon sok van minden könyvtárban.

Hat-e rájuk és hogyan az elolvasott könyv?

Az egyikre igen, mert befolyásolja életét, munkáját. Egyenesíti gondolkodását és tisztábbá teszi látását. A másik emberen, olvasón még nem látszik semmi nyoma annak, hogy olvas. De ez nem jelenti azt, hogy nem is hat rá az elolvasott könyv. Lehet, hogy csak jóval később, öt vagy tíz év múlva, de éreztetni fogja művelő, embernemesítő hatását. Ennek a folyamatnak megfigyelése és rögzítése azonban még sok időt és munkát követel.

Tilhof Endre

SZABADPOLCOS KÖLCSÖNZÉSRE TÉRT ÁT 1962. január 15-től a szombathelyi Megyei Könyvtár. Az áttéréssel egyidejűleg a volt kölcsönző és olvasótermi helyiséget átépítette, kifestette és új bútorokkal rendezte be. Az olvasók mintegy 16 000 kötet könyv közül válogathatnak az új rendszerű kölcsönzés eredményeképpen. Mivel az átépítés miatt külön olvasótermet fenntartani nem lehet, olvasósarkot létesítettek, ahol kellemes körülmények között forgathatják a kiválasztandó könyveket, vagy a különböző folyóiratokat. Az új bútorok már az előkészületek során is jó benyomást tettek az olvasókra.

1961 szeptembere óta ugyancsak szabadpolcos kölcsönzésre tért át a celledömölki Járási Könyvtár is. Az olvasók örömmel fogadták az új kölcsönzési formát és a szépen berendezett helyiséget. (T. Gy.)

SOMOGY MEGYE 50 FALUSI KÖNYVTÁR-ROSA, aki a nyári egyhetes alapfokú tanfolyamokon résztvett, alapfokú szakmai vizsgát tett, és erről bizonyítványt kapott. A téli iskolai szünetben további jelentkezőket vizsgáztatott a megyei könyvtár. A vizsgázók többsége gondos felkészülésről tett tanúbizonyságot. (K. B.)

A KIBŐVÍTETT AJKAI VÁROSI KÖNYVTÁR is áttért a szabadpolcos kölcsönzésre. A korszerűen átalakított és új berendezéssel ellátott helyiség most már kedvező körülmények között fogadja legfiatalabb városunk lakosait. Önálló helyiséget juttatott az Ajkai Városi Tanács a városi könyvtár mindkét fiókkönyvtára részére is, amelynek következtében lehetségessé válik a színvonalasabb olvasószolgálati munka a fiókokban is. (T. E.)

Az Országos Mezőgazdasági Könyvtár és Dokumentációs Központ olvasószolgálat

A második ötéves terv könyvtárügyi irányelveinek megjelenése óta számos cikk boncolgatta *A Könyvtáros* hasábjain könyvtáraink feladatait, problémáit. Vizsgáljuk most meg egyik nagy szakkönyvtárunk, az Országos Mezőgazdasági Könyvtár és Dokumentációs Központ olvasószolgálati munkáját, hogyan igyekszik megvalósítani az irányelvek célkitűzéseit, mit tett eddig, mit kell tennie, hol kell javítania ez irányú tevékenységét.

Az OMgK az egész ország mezőgazdaságát ellátó dokumentációs tevékenysége mellett olvasószolgálatával is igyekszik hazánk valamennyi mezőgazdasági intézményét és szakemberét szolgálni, részben közvetlenül, részben közvetve. Közvetlenül az egész országot behálózó kölcsönző tevékenységével segíti a mezőgazdaságot, valamennyi mezőgazdasági szakember és főként a mezőgazdaság iránt érdeklődők (kisállattenyésztők, házikert-tulajdonosok, méhészek) minden szakirodalmi igényének kielégítésére azonban nem vállalkozhat. Vidékiek számára bizonyos esetekben csak közvetve nyújthat segítséget.

Fontos az „irányelvek” azon célkitűzése, mely a közművelődési könyvtárak szakirodalmi állományának növelését, gazdagítását szorgalmazza és sürgeti a szak- és közművelődési könyvtárak szorosabb együttműködését is. A vidéki szakemberek mezőgazdasági szakkönyvekkel való gyorsabb és jobb ellátását kívánja közvetve szolgálni az OMgK az 1960-ban új kiadásban megjelentetett „Tanácsadó a mezőgazdasági szakkönyvállomány hasznosítására” c. ajánló jegyzékkel, mely segítséget nyújt a vidéki közművelődési könyvtárak mezőgazdasági állományának összeállításához, gyarapításához és ajánlásához. Az OMgK ezenkívül a közművelődési könyvtárak különböző értekezletein és megbeszélésein esetenként felhívja a figyelmet a közművelődési könyvtárak mezőgazdasági szakkönyvállományának gyarapításával és hasznosításával kapcsolatos problémákra, valamint az OMgK kiadványok, szolgáltatások felhasználásának lehetőségeire.

Még sok esetben tapasztaljuk, hogy vidéki intézmények, könyvtárak az OMgK-tól kérnek kölcsön olyan alapvető mezőgazdasági műveket, amelyekkel megyei, járási könyvtárainknak feltétlenül rendelkezniük kellene. (Például a *Magyar Mezőgazdaság* c. folyóirat, *Vágsellyei Mezőgazdasági* üzemtan, *Kotsis: Mezőgazdasági építészeti, Báldy: A baromfi tenyésztése* c. szakkönyvek stb.)

Ezek a közvetett olvasószolgálati módszerek az „irányelvek”-nek arra a célkitűzésére épülnek, hogy a felmerült szakirodalmi igényt elsősorban az a könyvtár hivatott kielégíteni, amely területileg legközelebb esik az igénylőhöz. Így juthatnak a vidéki szakemberek és a mezőgazdaság iránt érdeklődők leggyorsabban és legkönnyebben a gyakran szükséges, alapvető magyar mezőgazdasági művekhez. A speciális és a külföldi mezőgazdasági szakirodalmi igényt közművelődési könyvtáraink már éppen úgy nem elégíthetik ki, mint ahogy az OMgK sem vállalkozhat az alapvető, általános magyar mezőgazdasági szakirodalom olyan nagytömegű beszerzésére és kölcsönzésére, hogy az egész országban jelentkező igényeket kielégíthesse. A speciális mezőgazdasági irodalmi igények kielégítése, a külföldi szakirodalom és a dokumentációs kiadványok kézbeadása, valamint az alkalmi szakirodalmi tájékoztatás az OMgK olvasószolgálatának legfontosabb feladata, amellyel közvetlenül kell segítenie a mezőgazdasági szakembereket, intézményeket és gazdaságokat a mezőgazdasági szocialista átszervezése és a termelés egyidejű növelése érdekében kifejtett munkájukban.

A szakkönyvtári feladatok fontosságának és nagyságának megfelelően az OMgK először is szilárd alapokra fektette kölcsönző szolgálatát: 1960. január 1-től életbeléptette új kölcsönzési szabályzatát, majd az „irányelvek” szellemének megfelelően megerősítette kölcsönző szolgálatát, s a lehetőségekhez képest kettős szakképzettségű dolgozókat helyezett az olvasószolgálatához. (A kölcsönzést végző 3 könyvtáros közül kettő mezőgazdasági mérnök, kettőnek már megvan és egy most szerzi meg könyvtárosi diplomáját).

Az új kölcsönzési szabályzat — figyelembe véve az új feladatokat — elsősorban a mezőgazdasági igazgatás, termelés, a tudományos és oktató munka szakembereinek szakirodalommal való ellátását igyekszik biztosítani, mégpedig elsősorban munkahelyükön keresztül. A mezőgazdaság iránt egyénileg érdeklődők közül csak a budapestieknek, illetve Budapest környékieknek teszi lehetővé a kölcsönzést, a vidékieket pedig a megyei könyvtárhálózatához irányítja. Az alább közölt számadatokban a postai kölcsönzés adatainak változása pontosan mutatja az új kölcsönzési szabályzat bevezetésének hatását, amelynek következtében csaknem 400 különböző foglalkozású vidéki köl-

csönzöt adtunk át a közművelődési könyvtárhálózatnak. Az 1959. évi 510-ról 1960-ban 420-ra csökkent a postai kölcsönzések száma, a kölcsönzött könyvtári egységek pedig 1627-ről 1349-re. 1961-ben azonban már ismét 501 a postai kölcsönzések száma, és az 1959. évinél is magasabbra, 1701-re emelkedett a kölcsönzött könyvtári egységek száma. Ez a növekedés az állami gazdaságok és termelő üzemek, valamint a közművelődési könyvtárak érdeklődésének bizonyos élénkülésével magyarázható.

Az alábbiakban az utolsó évek első féléveinek kölcsönzési statisztikai adatait hasonlítjuk össze és megpróbáljuk ki-

olvasni belőlük olvasószólamunk irányának helyességét, illetve hiányosságait.

A beiratkozott olvasók száma

1959-ben (január—június) 1409 fő és intézmény
1960-ban (január—június) 1630 fő és intézmény
1961-ben (január—június) 1650 fő és intézmény

A fenti adatokból csak annyit láthatunk, hogy 1960-ban, a csaknem 400 vidéki olvasó átadása ellenére, lényegesen emelkedett az olvasók száma, 1961-ben azonban már csak kévéssel.

Érdekesebb a beiratkozott olvasók kateóriák szerinti megoszlása:

	1960 I—VI.			1961 I—VI.		
	fő	%	%	fő	%	%
Belső munkatárs	82	5.04	5.04	92	5.57	5.57
Mezőgazdasági tudományos kutató és oktató	298	18.28	57.97	232	14.07	54.98
Mezőgazdasági mérnök	235	14.41		191	11.58	
Mezőgazdasági dolgozó	15	0.92		18	1.09	
Mezőgazdasági egyetem és főiskolai hallgató	191	11.72	180	10.91		
Mezőgazdasági oktató-, kutató- és igazgatási intézmény	165	10.12	217	13.15		
Mezőgazdasági üzemek	41	2.52	69	4.18		
Egyéb diplomás, kutató	236	14.48	36.99	200	12.12	39.45
Egyéb (nem diplomás) olvasó	220	13.50		203	12.30	
Egyéb könyvtárak, intézmények, hivatalok, üzemek	147	9.01		248	15.03	
	1630	100	100	1650	100	100

A statisztikai adatok világosan mutatják, hogy az OMgK feladatának megfelelően a mezőgazdasági szakirányítás, oktatás, kutatás és termelés szakembereit és intézményeit szolgálja. Bár az olvasóterem — építkezés okozta — zárvatartása miatt az 1961. évi adatok csaknem minden kategóriánál visszaesést mutatnak, azonban azt mégis tisztán elénk tárják, hogy az összes beiratkozott olvasó közül 1960-ban 58%, 1961-ben pedig 55% a mezőgazdaság területén működő olvasó. Ha figyelembe vesszük, hogy a belső munkatársak, akik az intézet egyre szélesedő dokumentációs és fordítói tevékenységével, az OMgK által kiadott, évről évre növekvő számú és változatosabb szakirodalmi összeállítások szerkesztésével szintén a mezőgazdaságot szolgálják, arra az eredményre jutunk, hogy a könyvtár olvasóforgalmának több mint 2/3-át mezőgazdasági szakemberek adják. A forgalomnak csak 1/3-a jut egyéb tudományos

intézményekre, könyvtárakra — amelyek nagyrészt szintén mezőgazdasági szakemberek számára kéri az irodalmat — és a mezőgazdaság, vagy egy-egy ága iránt érdeklődő egyéb kölcsönzőkre. Ez így rendjén is, van!

A részletesebb vizsgálat azonban megmutatja kölcsönzésünk tevékenységének gyengéit is. Nem lehetünk megelégedve a termelő üzemek kis forgalmával, és — főként — a termelőszövetkezetek alacsony százalékban való képviselésével.

Most, amikor termelőszövetkezeteink megszervezése, megalapozása befejezéséhez közeledik, talán a legalkalmasabb pillanatban állapíthatjuk meg kis számvetésünk alapján: jobban kell támogatnunk termelőszövetkezeteinket szakirodalommal, kölcsönzési propagandával, feléjük kell fordulnunk, hogy felkeltsük szakirodalmi érdeklődésüket, s ezáltal hozzájárulhassunk termelésük növeléséhez.

Ordódy Mária

József Attila-est egy németországi könyvtárban

A *Könyvtáros* 1961. februári számának egyik cikkében (*Mintakönyvtárakat az önálló községi könyvtárakból!*) említés történt arról, hogy Liegau-Augustusbad-ban (Drezda közelében) „Zentralbibliothek” nyílt, amelyet a magyar proletariátus legnagyobb költőjéről, József Attiláról neveztek el.

Német barátaink most egy jól sikerült József Attila-estről számoltak be „testvérkönyvtárunknak”, a Tatabányai József Attila Könyvtárnak. A német–magyar barátság jegyében 1961. okt. 27-én rendezett est középpontjában a József Attila életét bemutató előadás és az előadást illusztráló József Attila versek állottak. Az előadást a tatabányai könyvtár által ajándékozott diafilm vetítésével tették szemléletessé. Az est második része a szocialista Magyarországot mutatta be. A mai Magyarországot szóban és képekben Kurt Schadwill drezdai megyei könyvtáros mutatta be, aki a színes diafilm felvételeket magyarországi útjai alkalmával maga készítette. Az est értékét emelték a helybeli szalonzenekar zeneszámai. Az igen jól sikerült rendezvényen, melyet zeneszámokkal is élénkítettek, jelen voltak a városi és megyei könyvtár igazgatója és két munkatársa, valamint a községi tanács tagjai is.

A példásan megrendezett liegauer József Attila-est egyik emlékezetes megnyilvánulása annak az immár több mint négy éve fennálló szoros együttműködésnek, amely a Drezdai Megyei Könyvtár és a Komárom Megyei Könyvtár között fennáll.

Ennek az együttműködésnek a megkezdésére 1957-ben a „Der Bibliothekar”-ban megjelent cikk adta az első ösztönzést. (A cikk a Drezdai Megyei Könyvtár példamutató munkáját ismerteti, külön

hangsúlyozva a könyvtárvezetőnek, Kurt Schadwillnak a kezdeményező készségét, az ésszerű könyvtári újítások iránti érzékét.) Levelet írtunk hát Kurt Schadwillnak és kértük, hogy csaknem egy évtizedes könyvtárvezető tapasztalatait ossza meg velünk. A Drezdai Megyei Könyvtár vezetője készségesen vállalkozott erre, sőt, nemcsak tapasztalatait közölte velünk, bőségben küldve a tapasztalatokhoz jelentéseket, könyvtártechnikai anyagot, propagandaeszközöket, könyvborító-műanyagot és ragasztót is, hanem a megyei tanács megértő támogatásával könyveket is küldött megyénk több községében élő német anyanyelvű olvasóink, különösen pedig gyermekolvasóink számára. Természetesen mi is közöltük német barátainkkal a számukra használhatóknak vélt tapasztalatainkat.

A csaknem másfél éves levelezés után sor került a gyakorlati tapasztalatcserére is. Először a Drezdai Városi-Megyei és a Drezdai Járási Könyvtár vezetői jöttek Komárom megyébe (1958-ban), majd 1959-ben Komárom megyéből ment három könyvtári szakember az NDK-ba. (A látottakról szóló részletes beszámoló megjelent „A külföldi tanulmányutak” 1959. évi kötetében.)

Schadwill barátunk volt az, aki járása első „Zentralbibliothek”-ja névadójául József Attila nevét ajánlotta. A javaslatot a község tanácsa el is fogadta, s így nyílt meg 1960 decemberében a József Attila Zentralbibliothek, az első külföldi könyvtár, amelynek homlokzatán József Attila neve olvasható.

A tapasztalatok felhasználása természetesen tovább tart: jelenleg a német Zentralbibliothekok több hasznos tapasztalata alapján szervezzük Komárom megyében a mintakönyvtárakat. Néhány könyvtárunknak pedig Németországban látott kitűnő bútorokat, könyvtári pultokat, polcokat készítettünk, amelyek a gyakorlatban nagyszerűen beváltak. Tapasztalatcserénkről beszámolt a német könyvtári szaksajtó is: Kurt Schadwill 1961 májusában igen részletes cikket írt a *Der Bibliothekar*-ban „Négy év barátság magyar könyvtárakkal” címmel.

Bárdos László

(A Liegau-i könyvtár belsejéről két képet közlünk a hátsó borítólaponkon)

Könyvtári könyvek

bekötése a legjobb kivitelben, a legjobb minőségben, a legrovidebb határidővel

KUN ZOLTÁN

könyvtári könyvek bekötésére specializált könyvkötészetében.

EGER, Alkotmány u. 7. Tel.: 16-30

A KÖNYVTÁROSOK ÍRJÁK – AZ ILLETÉKESEK VÁLASZOLJÁK

A felsőoktatási és egyéb intézmények könyvtárosainak önálló költségvetés szerinti gazdálkodásáról

A könyvtárügy szabályozásáról szóló 1956. évi 5. számú törvényerejű rendelet végrehajtása tárgyában kiadott 1.018/1956. (III. 9.) számú minisztertanácsi határozat 2. pontjának második bekezdése kimondja, hogy „Minden könyvtárnak a közvetlen felügyeleti szerv által jóváhagyott éves költségvetéssel kell rendelkeznie.” A továbbiakban hozzátesszi a rendelet: „Annak érdekében, hogy a könyvtári szükségletek — az intézmények és vállalatok keretében működő könyvtárak esetében is — az egyéb szükségletektől elkülönítetten legyenek megállapíthatók, ki kell dolgozni a közkönyvtárak tervezési és statisztikai rendszerét. Erről — az illetékes miniszterekkel (országos hatáskörű szervek vezetőivel) együttműködve — a művelődésügyi miniszter gondoskodik.” Ez a rendelkezés azonban a mai napig sem történt meg, és nincsen kidolgozva a közkönyvtárak tervezési és statisztikai rendszere, bár a minisztertanácsi határozat megjelenése óta öt év telt-már el.

Ha azonban a minisztertanácsi határozat szerint az egyéb szükségletektől elkülönített könyvtári szükségletek megállapítása a közkönyvtári tervezési és statisztikai rendszertől van függővé téve, akkor ennek kidolgozása nem odázható el, nem várható már soká magára és semmi esetre sem húzódhat el további öt évig.

A közvetlen felügyeleti szerv által jóváhagyott éves költségvetés hiánya erősen befolyásolja a legtöbb felsőoktatási intézmény könyvtárának, valamint a szakkönyvtáraknak egész működését, szervezési politikáját, a könyvtárak feladatainak ellátását, felsőoktatási intézmények esetében az oktató és kutató munka elősegítését és az ifjúság művelődésének irányítását is. Önálló könyvtári költségvetés hiányában a könyvtár, annak egész működése, feladatainak ellátása az illető intézmény gazdasági vezetésének függvényévé válik.

Véleményünk szerint, ha nincs is kidolgozva még az MT határozatban előírt tervezési és statisztikai rendszer, ez nem lehet ok arra, hogy a külön könyvtári költségvetésre vonatkozó rendelkezés meg ne valósuljon, életbe ne lépjen. Ennek miniszteri rendelettel is érvényt lehet szerezni. Hiszen most is minden közkönyvtár határidőre elkészíti jövő évi költségvetési előirányzatát, amelyet részletesen indokolni is köteles. Van tehát kialakult gyakorlat és az is bizonyos, hogy az esetleg elkészítendő közkönyvtári tervezési és statisztikai rendszer sem fog nagyobb lehetőséget adni a könyvtári költségvetés összeállítására és nem fogja emelni a hitelkeretet.

Ezek után nézzük meg, hogy a külön, önálló könyvtári költségvetés hiánya, az anyagi függőség és kiszolgáltatottság mit jelent a gyakorlatban.

A könyvtár sok évi gyakorlati tapasztalata és saját statisztikai felmérései alapján az ősz folyamán elkészíti rovatos költségvetési előirányzatát és azt statisztikai adatai alapján részletesen meg is indokolja. A hiba már ott kezdődik, ha az egész felsőoktatási intézmény összköltségvetésének végső összeállításához a könyvtár vezetője nem kap meghívást, és a könyvtár szükségletei az ő meghallgatása nélkül kerülnek bele az intézmény összköltségvetésébe. Az eredmény az, hogy a könyvtár szükségleteit már az intézményen belül lefaragják.

Ezután következik az illetékes főhatóság további változtatása, míg végül a Pénzügyminisztérium megadja a végső keretet. A végeredmény természetesen a könyvtári tervezési és statisztikai rendszer hiányában az illetékes szakminisztérium és a Pénzügyminisztérium normái szerint alakul ki, amely normák nem mindig egyeznek meg a tényleges szükségletekhez igazodó, jól megindokolt könyvtári költségvetési igényekkel.

A hálózati központ a naptári év elején a könyvtártól részletes, mindenre kiterjedő operatív munkatervet kér, amit határidőre kell felterjeszteni. Idejében megállapított és a könyvtárral közölt külön könyvtári költségvetés nélkül részletes operatív munkatervet készíteni szinte lehetetlen, és az ilyen munkaterv illuzórikussá is válik, mert hiszen sem az év elején, sem pedig később nem lehet tudni, hogy például könyvbeszerezésekre, vagy könyvköttetésekre az év folyamán milyen összeg fordítható. Az ilyen központosított pénzkezelésnek csak az intézmény gazdasági vezetése számára vannak előnyei, mert a hitelek felett korlátlanul rendelkezik, a tanszékek és szervezeti egységek részére egyaránt adhat és elvehet, évközben előállott rendkívüli feladatokat valósíthat meg és az ezekhez szükséges fedezetet az összköltségvetésből „kigazdálkodhatja”. Az ilyen központosított pénzkezelés lehetőséget ad arra, hogy a

pénzeket ne az eredeti célokra fordítsák, hanem olyanokra, amelyeket az érdekeltek meghallgatása nélkül a gazdasági vezetés tart célszerűnek és indokoltnak. Ez az eljárás természetesen az egész tervgazdálkodást is lehetetlenné teszi.

A részletes könyvtári operatív munkaterv úgy is felborulhat, hogy például a könyvtár a gazdasági év közepén zároló rendelkezést kap arról, hogy — mondjuk — a könyvbeszerzési hitelt a várt összeg 10%-ával csökkentették. A devizaigényes könyvek már az előző év végén és a folyó év elején meg vannak rendelve, a hitelek nagy része már le van kötve. Az így megrendelt könyveket pedig a korlátozás ellenére is át kell venni. Arról nem is kell beszélni, hogy a felsőoktatási intézmények könyvtárai szeptemberben új tanév feladatainak első feléve előtt állanak, s ezeket a feladatokat végre kell hajtani. Az ilyen nem várt, előre nem látott korlátozás azt eredményezi, hogy sok könyvről le kell mondani, hogy jogos igényeket nem lehet kielégíteni, hogy sok olyan könyvet nem lehet beszerezni, amely ma megkapható, de esetleg holnap már nem. Az ilyen nem várt helyzetben az ifjúság művelésének előmozdítását szolgáló könyvek beszerzésére egyáltalában nem, vagy alig kerülhet sor.

Külön könyvtári költségvetés nélkül tervszerűtlenné válik a könyvtári anyag állományvédelme, a könyvek és folyóiratok kötetése is. Ha a könyvtár az év elején nem tudja, hogy erre a célra milyen összegű hitel áll rendelkezésére, ezt a munkát sem tudja felelősséggel és eredményesen végrehajtani. Ha az állományvédelemre szolgáló hitelt más célra fordítják, akkor évről-évre nagy mennyiségű periodika anyag marad kötetlenül, és így elkallódás veszélye fenyegeti.

A rovatos önálló költségvetés hiánya még azt is eredményezi, hogy a könyvbeszerzési hitelt a tanszékek között sem lehet felosztani, tehát nincsen olyan keret, amely az egyes tanszékeket korlátozná, könyvigényléseiket korlátok közé szorítaná. Tanszéki hitelkeret nélkül a tanszékek annyi könyvet igényelnek, amennyit csak tudnak.

Szabó István
Erdőmérnöki Főiskola Könyvtára, Sopron

Szerkesztőségünk munkatársai több tájékoztató jellegű megbeszélést folytattak illetékes művelődésügyi és pénzügyi szervekkel a Szabó István által felvetett fontos kérdésben. A cikkírónak igaza van. A megoldásra illetékes szervek az alábbi választ adták:

Valóban nincs kidolgozva a könyvtárak tervezési rendszere. A tervezés alapjául szolgáló működési normák kidolgozása folyamatban van. A tervezési utasítást az egyes hálózatok felügyeleti hatóságának kell kidolgoznia, és a Művelődésügyi Minisztériummal egyetértésben kiadnia. E feladatot csak részletekben lehet megvalósítani, és a megvalósítás mindenképpen éveket vesz igénybe. A könyvtárak egységes statisztikai rendszerére vonatkozó utasítás viszont már megjelent, de érvényessége még nem terjed ki minden hálózatra, mivel nincsenek meg még mindenütt a végrehajtás feltételei.

A felsőoktatási intézmények közül több nagy egyetemi könyvtárnak elkülönített költségvetése van. A kisebb könyvtárak költségvetése együtt szerepel a felsőoktatási intézményével. Ezeknél nem volna gazdaságos külön gazdasági egységet szervezni, és azt külön pénzügyi apparátussal ellátni. Ennek hiánya azonban nem lehet akadály a tervszerű gazdálkodásnak. A felsőoktatási intézmény mellett működő gazdasági apparátus van hivatva arra, hogy a gazdálkodást a könyvtárvezetővel közösen, tervszerűen folytassa. A költségvetési tervet elkészítésénél meg kell hallgatni a könyvtár vezetőjének javaslatait és tekintetbe kell venni a könyvtári szükségleteket. Az intézmény költségvetésén belül jóvá kell hagyni a könyvtár költségvetését, és adatairól a könyvtár vezetőjét értesíteni kell. A felhasználást pedig a könyvtárvezető előzetes hozzájárulásához kell kötni. Az intézmény gazdasági apparátusának a könyvtári költségvetés felhasználását rovatonként külön nyilván kell tartania.

Könyvbírálat, tanulással

Talán emlékeznek még az olvasók, legalábbis a gyermekkönyvtárosok, hogy *A Könyvtáros* 1961 októberi számának glosszája bírálta a kollektor-jegyzék ismertetését, s Djacenko könyvéről megírta, hogy nem ajánlható gyermekkönyvtárakba.

A decemberi számban újra az történt, hogy *A Könyvtáros* szembehelyezkedett a kollektor-jegyzékkel. Fonyai Tibor azt írta ugyanis Helena Smahelová: Lányok, fiúk e. könyvről: „Ifjúsági olvasmányul nem alkalmas. Könyvtárainknak nem ajánljuk.” *A Könyvtártudományi és Módszertani Központ* minősítése szerint pedig a regény *ajánlott*.

A Djacenko-könyv könyvtárosbeli bírálatával természetesen egyetértek, hiszen a glosszát én írtam. S elvben is helyeslem, hogy *A Könyvtáros* fenntartja magának belső hivatalos anyagok bírálatának jogát.

Fonay Tibor bírálatában azonban nem jó álláspontot bírálok, ezért érzem szükségét, hogy hozzászóljak.

Smahelová könyve nem elsőrendű ifjúsági regény. Ezt a kollektor-jegyzékben adott jelölés is demonstrálja. A gyermekkönyvtárakban ugyanis olyan kicsi a választék és olyan nagy az elhasználódás, hogy minden jó könyvet törzsszámnak kell jelölni. Az ajánlott kategóriába azok a művek kerülnek, amelyek valamilyen okból kifogásolhatók ugyan, de azért beleillenek a gyermekkönyvtárba. Ajánlott jelzést *sem* kapnak azok a könyvek, amelyek eszmei, műfaji, esztétikai vagy akár nyomdatechnikai okokból nem alkalmasak gyermekkönyvtári beszerzésre.

Smahelová könyvét főleg nyelvi szempontból tartom kifogásolhatónak. A fordítónak — úgy látszik — nem anyanyelve a magyar, sok idegenszerű tükör-kifejezést használt.

Fonay Tibor kritikája ezzel a kérdéssel nem foglalkozik, viszont súlyosan elítéli a regény pedagógiai felfogását. Szerinte a szerző „nem ismeri a szocialista nevelés nagyszerűségeit”. Mi bizonyítja ezt? Az, hogy a regény kémiatanára nem csinálja meg a kísérleteket, mert rendetlenkednek az óráján. Az, hogy az igazgatói irodába csak akkor lépnek be a tanulók, amikor valami baj van velük. Az, hogy a gyermekek kitépnek egy lapot az osztálykönyvből. És így tovább.

Ha a kémiatanár fegyelmezési céllal hagyja el a kísérletet, bizony hibát követ el. Hogy az igazgatói irodába nem járhatnak be a tanulók nyakrafőre — ez talán nem is baj. A gyermekek kitépik az osztálykönyv lapját — igazán nem szép tőlük.

De érintik-e ezek a motívumok a „szocialista pedagógia nagyszerűségét”? Fonay Tibor csak olyan ifjúsági regényt helyezelne, ahol mintatanárok oktatnak mintagyermekeket? De ki olvasná el az ilyen regényt?

Smahelová regényének hőse — elvált szülők kislánya — többet szenved, mint a vele egykorú lányok többsége. Tanárai is okoznak neki szenvedést, különösen egyikük. De hogy ez valami kilátástalan szenvedés lett volna, ezt a regény befejezése cáfolja meg:

„Egyszeribe sokkal tapasztaltabbnak érezte magát anyunál. Ha anyu mindent tudna a nevelőintézeti gyermekekről, tudná, milyen szüleik vannak, mennyi rosszban volt részük, megrémülne, hogy elromlottam közöttük. Nem hinné el, mennyit tanultam tőlük, elsősorban valami egészen különöset tanultam: megtanultam látni önmagamot, mintha tükörbe néznék.”

Fonay Tibor nem találta meg a regényben a fejlődést, a kibontakozást. Én megtaláltam, nemcsak ezekben a mondatokban, hanem az egész kompozícióban s Baudisné, a példamutató, emberséges pedagógus alakjában.

Az az érzésem, hogy a bíráló nem a szocialista pedagógia, hanem a „szakma” védelmében emelt szót a könyv ellen. Amit ő hibának tart, az szerintem erénye a könyvnek: nem titkolja a hibákat, a nevelői hibákat sem.

Smahelová *Dickens* gyermekregényeit tekinti példaképnek, talán túlságosan is. Erre mutat a regény eredeti címe is: Nagy szenvedés. (Ezt a címet kiforgatva azt írja a bíráló, hogy az egész könyv nagy kínlódás.) A regény hangulata talán túlságosan borús. De nincs egyetlen motívuma sem, amely irreális, erőltetett vagy éppen rágalmazó volna.

A népi demokráciákban a gyermekeknek sokkal boldogabb, kiegyensúlyozottabb az életük, mint azelőtt volt. De ebbe a nagy általános boldogságba sok szenvedés, sok egyéni, családi tragédia belefér. Aki gyermekekkel foglalkozik, jól tudja ezt. S aki meg is írja ezeket az élményeket, annak nem kritikai bunkósbot jár.

Vargha Balázs

A határidőnyilvántartás egyszerűsítéséről

Amikor *A Könyvtáros* először adott hírt a kölcsönzési lejárat színes kartoncsíkkal való jelzéséről, ezt a rendszert rögtön bevezettem. Azóta sokan kértek már, hogy számoljak be tapasztalataimról.

Most már jónéhány hónapja használom ezt a módszert, és igen előnyösnek és gyorsnak találom. Az általam megvalósított rendszer azonban némileg eltér attól, amit *A Könyvtáros* 1961. évi 6. számának 354. oldalán leírt, ezért röviden ismertetem:

A módszer első nagy előnye, hogy minden olvasó tasakja mindig ugyanazon a helyen található. A tasakok az olvasók száma szerint sorba vannak rakva, tehát akár olvas az olvasó, akár nem, akár lejárt a kölcsönzési határidő, akár nem.

Heti lejáratot tartunk nyilván. Nálunk a kölcsönzési határidő négy hét, ezért négyféle színnel jelezzük a lejáratot, mégpedig a hó első hetében sárgával, a második héten pirossal, a harmadik héten barnával, a negyedik héten zölddel.

A kölcsönzési idő végén — a statisztika elkészítése után rakom be a csikokat, a tasakba, annak bal szélére. A négy hét eltelte után, amikor újból a hó első hetének színét — a sárga színt — használnám, már elfogytak az egy hónappal ezelőtt be-
rakott sárga kartoncsikok, mivel a könyveket közben cserélték, s akkor új színt kapott az olvasó. A határidőre vissza nem hozott könyvek tasakjaiból ekkor szedem ki a sárga kartoncsikokat és helyébe a késedelmet jelző ötödik színt (pl. sötétlila kartoncsikot) teszem. Ezek már messziről mutatják, melyik a lejárt tasak.

Amikor a felszólítóleveleket megírtam, a lejárt tasakokban levő lila kartoncsíkot áthelyezem a tasak jobboldalába. Így azonnal meg tudjuk állapítani, hogy kiknek küldtünk már felszólító levelet.

Ha az olvasó nem kölcsönöz, tehát tasakja üres, akkor nincs a tasakban kartoncsík. Üresen áll a tasak, de mindig ugyanazon a helyen marad a többi között az olvasó száma szerint. Azok a könyvtárosok, akik ezt az új lejárati nyilvántartási módszert nálam a gyakorlatban is megtekintették, azonnali bevezetését határozták el. Továbbra is nagyon szívesen állok bárki rendelkezésére, hogy ezt az eljárást a gyakorlatban is bemutassam.

Tudomásom szerint több könyvtáros kísérletezik új tasakforma tervezésével. Én is terveztem egy új formát, aminek kipróbálása most folyik. Ha beválik, részletesen ismertetem azt is.

Dr. Balassy Jánosné
a Kohó- és Gépipari Minisztérium
könyvtárosa

KÉRDEZZ — FELELEK

V. GY. BUDAPESTI KÖNYVTÁROS KÉRDEZI:

Előző munkahelyemen, egy vállalatnál több mint két évig voltam vezető könyvtáros, majd saját kérésemre áthelyeztek egy másik vállalathoz. Régi munkahelyem a csaknem 20 000 egységnyi állományt — a folyóiratokat is tételszám szerint — vizsgálva 0,08% értékhiányt állapított meg. Most felhívást kaptam régi munkahelyemtől, s 200 forint kártérítésben kíván a vállalatvezető elmarasztalni. Megjegyzem, hogy ketten voltunk könyvtárosok, s a könyvtári raktár, mely részben szabadpolcos, természetesen nem tette lehetővé az olvasók merev elkülönítését. Köteles vagyok-e a kártérítést megfizetni?

JOGI SZAKÉRTŐNK VÁLASZOLJA:

Nincsen olyan jogszabály, amely a könyvtáros sajátos felelősségét úgy szabályozná, mint pl. a pénztárosét, vagy a kereskedelmi raktárak dolgozóit, tehát esetére a Munka Törvénykönyvének általános rendelkezései irányadók.

Munkajogunk alapja, hogy a dolgozó általában csak a vétkesen okozott kárért felel (Mt. 121. § (1) bekezdés). A leltárért való felelősség általános szabályai szerint a személyes jellegű felszerelési tárgyakért (munkaeszközökért) akkor felel a dolgozó, ha állandóan őrizetében tartja, vagy kizárólagosan használja. (Mt. V. 192. §.) Így csak a bűnös, hűtlen, vagy hanyag kezelésért lenne felelőssé tehető, adott esetben azonban erről szó sem lehet, hiszen előadása és a vállalatvezetés levele azt bizonyítja, hogy 1. több, mint két évig volt az állomány kezelője, 2. nem egyedül, hanem másodmagával dolgozott, s egyedül nem is felelhet, 3. a kár viszonylag igen kicsi, 4. az állománycsökkenés nem haladja meg a könyvtárakban általában tapasztalt elkallódási százalékot, 5. a könyvtár részbeni szabadpolcos rendszere a modern könyvtári igények szerint kívánatos, de kétségtelenül megnehezíti az ellenőrzést.

Az elmondottakon kívül megjegyezzük, hogy a felelősségrevonás csak bírói úton történhet, mivel az átadás ápr. 26-án, illetőleg szept. 15-én történt, a vállalat azonban csak nov. 23-án írt levelében határozta meg kárigényét. Így illetményéből sem lehet levonni a bíróság ítéletéig semmit, mert az Mt. 122. §-a úgy rendelkezik, hogy a hiány megállapításától számított 30 napon belül kell az igényt írásban közölni. Végül megjegyezzük, hogy a tanácsi közművelődési könyvtári hálózatok állományának védelmére vonatkozó 11—2—49/1953. (X. 17.) Np. M. sz. utasítás is csak a szándékos vagy gondatlanságból eredő károkozásról beszél.

Dr. Takács József
a jogtudományok kandidátusa

A műszaki könyvtárak munkájának időszerű feladatai

A műszaki könyvtárak munkájának időszerű problémáit vitatták meg a műszaki könyvtárak szokásos évvégi értekezletén, melyen a műszaki termelési könyvtári hálózat főfoglalkozású dolgozóin kívül részt vettek többek között az MSZMP VIII. ker. pártbizottságának, a Művelődésügyi Minisztériumnak, a Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetségének, valamint a társkönyvtáraknak és azok hálózatainak képviselői is. Az értekezletet *Dr. Láng Imre*, a Művelődésügyi Minisztérium osztályvezetőhelyettese nyitotta meg.

Jánszky Lajos főigazgató beszámolójában a vállalatoknál és egyéb intézményekben folyó dokumentációs munka összehangolásának egyre égetőbbé váló problémájával foglalkozott. Megállapította, hogy a dokumentációs munkák közel 70%-át feleslegesen párhuzamosan végzik. Felvetette az állománybeszerzés összehangolásának kérdését is.

Az előadást és *Polzovics Iván* kiegészítő referátumát követő vita résztvevői meggyeztek abban, hogy a vállalati dokumentációnak a tervezést, a kutatást kell szolgálnia. Kétségtelen, hogy ennek könnyebb módja a beérkező folyóiratok referálása, vagy címfordítása, mint a megoldandó feladatok megismerése, állandó figyelemmel kísérése és az ezekhez szükséges irodalom rendszeres és folyamatos rendelkezésre bocsátása. Pedig a vállalati dokumentáció célja az utóbbi feladat megoldása. Ha a dokumentáló ennek a nehéz és felelősségteljes minőségi munkának ellátására vállalkozik, és konkrétan a saját területén dolgozó műszakiak egyes témáinak kutatását végzi, ebből nem keletkezik párhuzamos munka. Ez természetesen nem jelenti azt, hogy egy-egy üzem azokat az újításokkal, egyes munkamódszerekkel foglalkozó kisebb cikkeket, amelyeket az OMK dokumentációja nem tár fel, saját céljaira ne referálhasson. A probléma megoldása csak valamilyen új szervezeti formától várható. *Felföldi Zoltán*, a Csepel Vas és Fémművek műszaki főosztály általános osztályának vezetője erőlesen követelte az erre vonatkozó rendelet mielőbbi kibocsátását.

Az 1960. évi párthatározat óta sok szó esik a műszaki könyvtárak munkás olvasóiról. *Jánszky Lajos* főigazgató beszámolójában kiemelte a munkás olvasók körében kifejtett könyvtári propagandamunka elégtelenségét, az értekezlet folyamán pedig többen mutattak rá arra, hogy a könyvellátottság terén is mindig súlyos hiányosságok mutatkoznak. Szakkönyveink szinte kizárólag a műszakiak felső rétege számára készülnek, a munkások rendelkezésére legfeljebb ismeretterjesztő könyvek állnak, alsóbb szintű szakkönyv alig van. Amíg ezt a hiányt meg nem szüntetik, hiábavaló a könyvtárosok fáradozása. *Duzs János*, a MTESZ központi titkára a propagandával kapcsolatban felhívta a figyelmet a műszaki filmekre, és a rövidesen megnyíló, ismeretterjesztő filmeket bemutató filmszínházra, mint a munkások szakmai képzésének esetleg számbajöhető eszközére, mely talán bizonyos mértékig alkalmas lesz arra, hogy szükség esetén pótolja a hiányzó szakkönyveket.

Ugyancsak rendezésre vár a könyvtári állomány-beszerzés összehangolásának kérdése is. *Benedek Jenő*, az OMK könyvosztályának vezetője felhívta a figyelmet az összehangolással elérhető devizamegtakarításra. Az így nyert összegeket a műszaki tájékoztatás területén mutakozó „fehér foltok” felszámolására, azaz az egyre jelentősebbé váló kutatási jelentések beszerzésére lehetne fordítani.

A felszólalások során felvetődött a fordításokkal kapcsolatos hibák kérdése is. Gyakran előfordul, hogy egy-egy üzem vagy vállalat megteszi a kötelező fordítási bejelentést, az engedélyezett anyagot azonban mégsem fordíttatja le. Ennek az a következménye, hogy az OMK — mivel a fordítás elmaradásáról már újabb értesítést nem kapott — ugyanazon cikkekre fordítási engedélyt másnak nem adhat ki, fordítás viszont nincs.

Az elhangzottakkal kapcsolatos határozatokat és javaslatokat az illetékes hatóságokhoz továbbítják. *Jánszky Lajos* főigazgató közölte, hogy a fordítási rendelet módosítására is javaslatot tesz. (D. Zs.)

EGYHETES TOVÁBBKÉPZŐ TANFOLYAMOT RENDEZETT a főfoglalkozású könyvtárosok számára a velemi továbbképző házban Vas megye Tanácsának művelődésügyi osztálya és a Megyei Könyvtár 1961. november 13—18. között. A tanfolyamon 16 könyvtáros vett részt. Naponta 2—2 előadás hangzott el politikai, könyvismereti és szakmai kérdésekről. Délután folyó-

irat- és könyvolvasás, este pedig irodalmi fej-törő, mintakönyvismertetés. stb. szerepelt a programban. Az előadásokat a Megyei Tanács, a TIT és a Megyei Könyvtár munkatársai tartották. A továbbképző tanfolyamot ezután a Művelődésügyi Osztály és a Megyei Könyvtár minden évben megrendezi, szeminariumi foglalkozásokkal kiegészítve. (T. Gy.)

A Kecskeméti Megyei Könyvtár helyismereti gyűjteménye

A Kecskeméti Katona József Megyei Könyvtár 1958 júniusa óta módszeresen végzi a helyismereti anyag gyűjtését és feldolgozását. A gyűjtemény három fő-részből áll. Az egyik a Bács megye kérdéseivel foglalkozó könyvek, az e területen született, vagy hosszabb, rövidebb ideig itt élt szerzők műveinek, és az itt működött vagy feltűnő nyomdák termékeinek gyűjteménye. A másik a megye területére vonatkozó cikkgyűjtemény, másként sajtóarchívum. A harmadik a megye területén jelenleg dolgozó négy nyomdavállalat aprónyomtatványainak gyűjteménye.

A helyi könyvgyűjtemény ez idő szerint mintegy kétezeröttszáz darab. Alapját a kecskeméti nyomdák könyvkiadványai vetették meg. 1841 — az első kecskeméti könyvnyomda felállítása — óta gyűjtötte a város az ilyen nyomdatermékeket. A volt városi könyvtár 1897-ben vette át a gyűjteményt, és főraktára mellett egy kisebb helyiségben tárolta, majd 1952-ben a városi könyvtár örökébe lépett Megyei Könyvtár gondozásába került. A hálózat szervezésével és kiépítésével járó elfoglaltság miatt csak 1958-ban nyílt alkalom az anyag módszeres feldolgozásának megkezdésére, és ekkor a rekatalogizálás során már előbb feltárt helyismereti anyaghoz csatolták. Állományunk e részéről külön betűrendes és szakrendi katalógus készült. A betűrendes katalógus három részre tagolódik. 1. Helyismereti (Bács megye földrajzával, történetével gazdasági életével, néprajzával stb. foglalkozó) művek. 2. Helyi szerzők nem helyismereti témákkal foglalkozó könyvei. 3. Helyi nyomdákban előállított könyvek.

Gyűjteményünket természetesen nem tekintjük lezártnak. Folyamatosan tanulmányozzuk a régibb és újabb lexikonok, életrajzi és egyéb bibliográfiák közléseit. Kijegyezzük és katalóguscédulákon megszerzendőként nyilvántartjuk a még hiányzó műveket. Néhány ilyen forrásunk:

Havass Rezső: Magyar földrajzi könyvtár. Bp. 1893.

Bodor Antal: Magyarország helyismereti könyvszete 1527—1940. Bp. 1944.

Hazánk felszabadulása (1944—1945). Bibliográfia és dokumentum gyűjtemény. Szerk.: *Tiszay Andor.* Bp. 1955.

A magyar irodalom helyi hagyományai. Szerk.: *Vargha Balázs.* Bp. 1955. (Középiszkolai szakköri füzetek.)

Ezekon kívül figyeljük az ÁKV Tájékoztató, *A könyvtáros* és az irodalmi lapok könyvismertetőit. A gyűjtemény a helyi nyomdák köteles példányaival automatikusan egészül ki. Ezek között azon-

ban egyre több az olyan mű, amelyet csak a nyomdahely kapcsol ide.

A helyi könyvgyűjtemény összetétele jelenleg így alakul: 50% helyismereti, 30% helyi szerzős, 20% helyismereti vonatkozás nélküli helyi nyomdatermék.

A helyi anyag második része a cikkgyűjtemény vagy sajtóarchívum. Anyagát részben a Sajtófigyelőtől küldött cikkek-ből válogatjuk, részben saját figyelés alapján gyűjtjük. A Sajtófigyelőtől kapott cikkek válogatása szükséges, mert felesleges anyag is tévedhet a használható közé. Saját figyelést meg azért kell végeznünk, hogy fontosabb folyóirataink közleményei ki ne maradjanak a gyűjteményből. Figyeljük a helyi lapot, a Magyar Könyvszemlét, a Valóságot, a Magyar Nyelvet, a Kortársat, az Új Írást, az Ethnográfiát, a Művészettörténeti Értesítőt.

A feldolgozás menete a következő: a Sajtófigyelőtől érkezett és a helyi lapból kivágott anyagot átválogatás után negyedíves rajzlapokra ragasztjuk és leltározzuk. A házilag készült leltárkönyv rovatai: leltári szám, szerző és cím, a lap vagy folyóirat neve, a megjelenés ideje, földrajzi és tárgynevek, a gyűjtő rajzlap sorszáma. Az egyes cikkekre rájegyezzük a leltári számot és melléje vagy alája az esetleg szükséges helyesbítő vagy utaló megjegyzést. A feldolgozott lapokat százszázötvenenként mappákban tároljuk.

A leltárkönyv alapján készülnek a katalógus cédulák a földrajzi nevek és tárgyszavak szerint szükséges mennyiségben, az elemző címeírás szabályainak megfelelően. A bal felső sarokba kerül a tárgyszó, a jobb felső sarokba a leltári szám. A saját figyelésű folyóiratokból nem vágjuk ki és a leltárkönyvbe sem vezetjük be az onnan származó cikkeket. Róluk tárgyszavas elemző címeírásos cédulák készülnek és kerülnek a katalógusba.

A földrajzi katalógus beosztása a következő: Bács megye, Duna—Tisza köze, Kiskunság, a városok és járásek betűrendben. A járásek keretében az odatarozó községek betűrendben. Az egyes községeken belül szerző vagy cím szerinti betűrend. A tárgyszavas katalógus témaköreit választólapokon tüntetjük fel. (A témakörökön belül ismét szerzői, illetőleg cím szerinti betűrend.) Jelenlegi állományunk 6600, a negyedévenkénti gyarapodás kb. 700 cikk. A katalógus cédulák száma ennek legalább kétszerese.

Az aprónyomtatvány gyűjtés a cikkgyűjtéssel egy időben 1958 júniusában

kezdődött. A nyomdák eleinte a szöveg nélküli rovatos nyomtatványokat is megküldték. Ezeket a szabályoknak megfelelően kizártuk a gyűjtésből. Csak a szöveges apró nyomtatványokat gyűjtjük. A feldolgozás menete a következő: az érkezett anyagot szakozzuk, tulajdonbélyegzővel látjuk el, azután szakrendbe rakjuk és csoportleltározás végett fajtánként is számba vesszük. A csoportleltárkönyv az alábbiak szerint tagolja az anyagot: fali-, színházi-, moziplakát, meghívó, műsor, gyászlap, vegyes, összesen, raktári jel. A csoportleltározás nyomdánként, havi bontásban történik. A kutatók számára havonként ugyanígy bontva szaksorrendes kimutatás készül a nyomtatványokról. Ez a leltárkönyv melléklete. A nyomtatványokat havonta külön csomagolva tároljuk. A csomagokon a kimutatásával azonos raktári jel van. A kutatás a kimutatások átnézésével történik. Jelenlegi állománynk a tízezeret meghaladja. Gyarapodás negyedévenként 500—600 darab.

Helyismereti gyűjteményünk kiépítése még folyamatban van. De már eddig is hasznára tudott lenni társadalmunknak. Csak néhány példa ennek dokumentálására: A homoktalajhasznosítási felügyelő helyismereti gyűjteményünkben talált meg egy múlt század eleji művet a homok megkötéséről. Egyik nagy építkezésünkönél váratlan akadályra, föld alatti kutakra bukkantak a kivitelezők. A szakértő helyismereti gyűjteményünkben ta-

lálta meg annak a vállalatnak, amely évtizedekkel ezelőtt az építkezés helyén működött, üzleti nyomtatványait. Az azokban talált adatokat hasznosította tanácsadó munkájában. Szakdolgozatot készítő egyetemi és főiskolai hallgatók sűrűn veszik igénybe e gyűjteményünket, főleg a mezőgazdasági szakon tanulók. Most folyik megyénk monografikus feltárása. Az ezzel foglalkozó kutatógárda gyakran használja helyismereti könyveinket.

A könyvekben fellelhető adatokat a közelmúlt idők friss adataival jól egészíti ki cikkgyűjteményünk. Eddig az 1919-es proletárdiktatúra szereplőinek adatait kereső kutatók, újságírók, TIT-előadók, párt- és közigazgatási funkcionáriusok vették igénybe.

Aránylag kevesebben érdeklődtek aprónyomtatvány gyűjteményünk iránt. Ünnepeket rendezők, hivatalos hirdetményeket keresők, műsor összeállítók búvárkodtak gyűjteményünknek ebben a részében. Számuk az előbbi két gyűjtemény-csoport használóiéhoz képest igen kevés. A régi vállalati zárszámadások, címtárak, árjegyzékek és hasonlók iránt azonban van érdeklődés. Ez arra mutat, hogy ennek a gyűjtemény résznek későbbi időben lesz nagyobb gyakorlati értéke.

A tapasztalat azt bizonyítja, hogy a helyismereti anyag feltárása fontos mind a népgazdaság, mind a haladó tudomány szempontjából.

Joós Ferenc

Kocsma vagy könyvtár

Az 1167 lakosú Versend községben (Baranya m., mohácsi járás) elég mostoha körülmények között dolgozik Kozma Józsefné, a falu könyvtárosa s még reménye sincs arra, hogy helyzete megváltozzék. Épült ugyan a faluban egy szép, nagy művelődési ház, de abban csak az italboltnak jutott hely, a könyvtárnak nem. A könyvtár helyisége eléggé ütött-kopott, berendezése is szegényes. Ennek ellenére a könyvtáros nagy lelkesedéssel dolgozik, s neveli olvasóit.

Érdekessége a falunak, hogy a könyvtári olvasók kb. 70%-a cigány. A könyvtáros szerint szinte legérdeklődőbb réteget képezik a falunak, mindent hallani, látni, tudni szeretnének. Néhány beiratkozott cigányolvasónak megnéztük a törzslapját, s meglepetve láttuk, hogy többen közülük elolvasták például Steinbeck: Édentől keletre, Németh: Égető Eszter, Hugo: A Párizsi Notre Dame, Prus:

A fáraó, Kodolányi: Vízválasztó, Moravia: Egy asszony meg a lánya, Stendhal: Vörös és fekete, Flaubert: Érzelmek iskolája, Mann: Buddenbrook ház stb. című regényét, noha ezek nem a legkönnyebb olvasmányok közé tartoznak. Oriási fejlődés ahhoz képest, hogy alig egy-két évtizeddel ezelőtt a cigányok nagy része még analfabéta volt.

A József Attila olvasómozgalom is szépen halad a faluban. Tavaly februárban ünnepélyes keretek között 18 bronzjelvényt osztottak ki (többet közülük cigányolvasóknak), s a mozgalom továbbra is folytatódik.

Mindez azt bizonyítja, hogy ahol a könyvtáros szívvel-lélekkel végzi munkáját, ott meg is látszik az eredmény. Ők a falu névtelen hősei, akikről ritkán beszélünk, de akik nagyon sokat tehetnek, és tesznek is épülő hazánk érdekében.

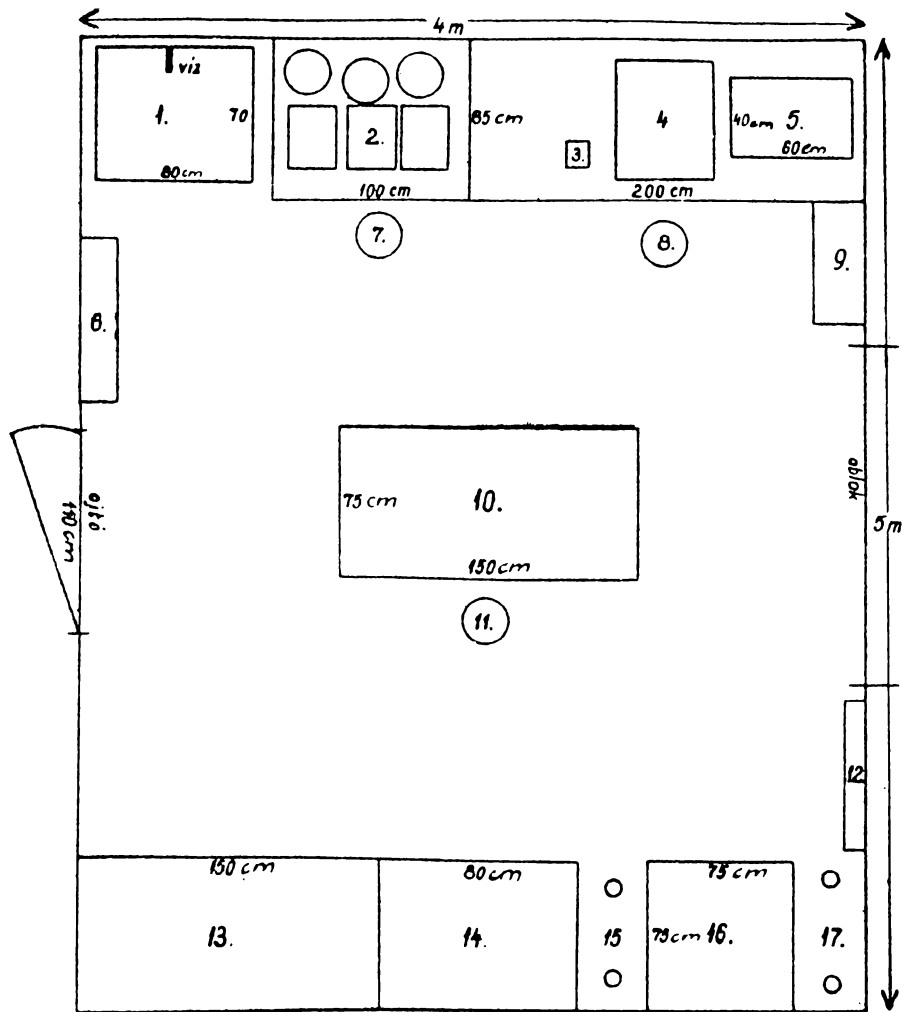
Józsa Dénes Piroska

Mikrofilm laboratórium felszerelése kisebb könyvtárakban

A *Könyvtáros* 1961 áprilisi számában *Sebestyén Géza* a következőket írta: „A megyei könyvtárak ne csináljanak nagy ügyet a mikrofilm felszerelésből. Nem feltétel a többszáz ezer forintos (és devizás) beruházás, minden megoldható szerényebb eszközökkel is. A mikrofilmzés bevezetése szerényebb felszereléssel is meghozza a maga gyümölcsét: pótolni lehet vele a hiányzó műveket, s másolatokat lehet nyújtani az olvasóknak.”

A fenti megállapítások teljes mértékben helytállóak. Ha egy könyvtárban mikrofilmzésre van szükség, többnyire az a kérdés merül fel, hogyan valósítható ez meg szerény eszközökkel.

A legtöbb helyen azonban gondot okoz a helyhiány és az anyagi eszközök hiánya. Nézzük meg, hogyan hidalhatók át ezek a nehézségek.

1. Vízcsap, mosótál
2. Papír és filmhívótálcák
3. Exponáló óra
4. Nagyítógép
5. Papírtartószekek (fénymentes)

6. Vegyszerpolc
- 7, 8. Székek
9. Asztalka
10. Szortírozó asztal
11. Szék
12. Polc könyvek részére

13. Szekrény fotoanyagok részére
14. Szárítógép papírok részére
- 15, 17. Reflektorok
16. Reprodukáló asztal, felvívógép tartóval

A könyvtárakban általános a helyhiány, de egy kisebb laboratórium nem igényel túlságosan nagy területet. Egy 4×5 m-es szobában (ha lehet folyóvízzel) már tökéletes mikrofilm-laboratóriumot lehet berendezni, de ennél kisebb helyiség is használható anélkül, hogy a munka rovására menne.

Az ábra világosan mutatja a laboratórium elrendezését, mely a helyi körülmények szerint alakítható. A vázolt laboratórium az eszményi állapotot ábrázolja, különös tekintettel a munkafolyamatok sorrendiségére. Ez azonban nem jelenti azt, hogy más, egyszerű megoldás nem használható ugyanilyen jól.

A leglényegesebb a laboratórium elrendezésében, hogy minden munkafolyamatnak külön, állandó helye legyen, továbbá, hogy ablak tegye lehetővé a megfelelő szellőzést.

Az anyagi feltételek megteremtése szintén nem olyan nehéz, mint ahogy első pillantásra látszik. A legszükségesebb felszerelési tárgyak aránylag kis összegből beszerezhetők. Minden kapható hazai cégeknél, vagy esetleg el is készíthető. Arra sincs szükség, hogy minden eszközt egyszerre szerezzünk be, megtörténhet az is, hogy először csak a legszükségesebb dolgokat vásároljuk meg, majd fokozatosan gyarapítjuk a munkaeszközöket.

Egy kisebb mikrofilm-laboratórium létesítéséhez, mely naponta maximum 30—100 mikrofilm-felvételt kíván készíteni, a következő felszerelési tárgyak szükségesek:

- 1 db kisfilmes (tükörreflexes, vagy pentaprizmás rendszerű) fényképezőgép, amely 1 másodperces zársebességgel is rendelkezik. Pl. Praktica, Praktina, Pentacon, Exakta Varex. Áruk kb. 3000 forintnál kezdődik, de a bizományi áruházban jó minőségben vásárolhatók 30—40%-kal olcsóbban is.
- 1 db reproállvány a felvételgép elhelyezésére. Az állvány elkészíthető, ára kb. 1000 Ft körül van.
- Kettő vagy négy db reflektor, mely akár asztalra, akár állványra helyezhető. Ára darabonként 85 Ft.
- 1 db papírszárító gép 50×60 cm-es méretben, két db krómlappal, ára 1250 Ft.
- 1 db jelzőóra filmhíváshoz (kb. 150—200 Ft).
- 1 db kisfilmes nagyítógép (ára kb. 2000 Ft).
- 1 db exponáló óra nagyításokhoz (ára 700 Ft).
- 3 db korex szalag filmhíváshoz (darabja 25 Ft).
- 1 db kb. 40×60 -as, 60 cm magas papírtartó szekrényke (fénymentes) fotopapírok részére. Elkészíthető (ára kb. 500 Ft).
- 1 db háztartási mérleg vegyszerek méréséhez (ára kb. 160 Ft).
- 1 db patikamérleg a vegyszerekhez (ára kb. 240 Ft).
- tálak a papírhíváshoz (kb. 200 Ft).
- 3 db 3 literes fazék filmhíváshoz.
- csipeszek, hőmérő.
- 1 db sötétkamra-lámpa (ára 200 Ft).
- filmek, vegyszerek, papírok.

Az előbbi felsorolásból kitűnik, hogy kb. 10 000 Ft-os beruházással teljesen komplett, kisebb mikrofilm-laboratóriumot szerelhetünk fel. Természetesen szükségesek még asztalok, székek, szekrények, polcok is, melyek azonban a használaton kívüli bútorokból is kiválogathatók.

Az itt leírt laboratórium teljesítőképesége a felvételezendő anyag minőségétől függően havonta kb. 600—2000 mikrofilm-felvétel és néhány száz papírnagyítás a szükséglet szerint. Ezt a munkát egy hozzáértő munkaerő el tudja látni.

Természetesen, ha a későbbiek folyamán nagyobb mennyiségű felvételezésre van szükség, két munkaerővel már sokkal nagyobb teljesítmény is elérhető. Ha azonban a napi felvételezési szám 200 fölé emelkedik, automata berendezés föllállítására kell gondolni. Ez akár napi 1000 felvételt is elbír.

A budapesti nagykönyvtárak és több vidéki könyvtár is rendelkezik már jó dokumentációs laboratóriummal, így ezek értékes tanácsokkal szolgálhatnak azoknak a könyvtáraknak, melyek most óhajtják követni őket.

A közölt adatok meggyőzően bizonyítják, hogy a mikrofilm-laboratórium felállítása kisebb könyvtárak részére sem jelent túlzott anyagi terhelést. Az előnyök, melyeket a mikrofilm nyújt, megérik a befektetést, mert a fejlődés előbb-utóbb elengedhetetlenné teszi a mikrofilm használatát.

Ma már egyre szélesebb körben használják a mikrofilmet, és egyre többen ismerik fel előnyeit. A mikrokártyák elterjedésével pedig valóban új fejezet kezdődött a mikrofilmzés történetében. Ez az eddigieknél is nagyobb előnyökkel jár, és még nagyobb lehetőségeket jelent a könyvtári munkában. Ezért minden könyvtár részére fontos a mikrofilmzés bevezetése, mert megvalósítása csak hosszabb, következetes munkával érhető el.

Gara Andor

A Veszprém megyei duplumraktár munkája

A könyvtárak tekintélyét egészen a legutóbbi időig nem az általuk kifejtett nevelőmunka értéke szabta meg elsősorban, hanem az, hogy mennyi kötet könyvük volt. E helytelen nézet maradványaival még most is naponta találkozunk az ember. Amikor meghallják, hogy könyvtárban dolgozik valaki, az első kérdés: hány kötetből áll a könyvtár állománya? Semmiképpen nem az, hogy hány olvasója van, vagy mennyit kölcsönöz? Ez a helytelen nézet abból táplálkozik, hogy hazánkban a könyvtárak a felszabadulás előtt elsősorban könyv-gyűjtők és raktározók voltak. A könyvtárosok ragaszkodtak minden könyvhöz, függetlenül attól, használta-e valaki, vagy sem.

Erdekes, hogy fiatal könyvtárosoknál még napjainkban is találkozunk hasonló szemlélettel. Néha bizony erőlesen fel kell lépni, hogy ne gyűjtsenek össze minden fajta régi könyvet és meg kell magyarázni, hogy a közművelődési könyvtárnak nem az általuk tévesen értelmezett kutatómunka segítése a fontos feladata. Persze ez ma már közelről sem általános probléma. A könyvtárosok nagyrésze ma már tudja — ha a gyakorlatban nem is mindig alkalmazza — azt az elvet, hogy egy bizonyos mennyiségű állományon túl már nem a könyvállomány nagysága, hanem korszerű és rendszeres gyarapodása a döntő.

Mindezekből természetesen következik, hogy a kellő mennyiségű állomány beszerzése mellett rendszeresen ki kell vonni a valamilyen oknál fogva felesleges műveket. Ezt a feladatot a művelődésügyi miniszter 175/1960. (M. K. 21.) M. M. sz. utasítása is előírja. „A korszerű könyvtárban az állományt feleslegesen terhelő elavult, vagy fölös példányú kiadványok kivonása — a gyarapításhoz hasonlóan — állandó feladat.”

Nem akarok rá kitérni, tudott dolog, hogyan alakult ki az állami közművelődési könyvtárak könyvállománya, milyen körülmények játszottak közre, hogy 10 év után az állomány több mint 20%-át valamilyen oknál fogva nem tudjuk hasznosítani. Az egyes könyvtárakban összegyűlt, ott nem használható állomány két részre tagolódik. Az egyik csoportba tartoznak az elavult könyvek, melyekkel nem érdemes foglalkozni. A másik csoportba a duplum, a kelleténél több példányban meglévő, illetve az adott könyvtárban nem hasznosítható művek tartoznak.

Hosszú évek óta foglalkoztatott bennünket a probléma megoldásának gondolata. A falusi könyvtárakból a cserék és kiegészítések során lassan lecsapolódott ennek az anyagnak egy része, a még kintlevőket pedig a tanácsi kezelésbe adáskor (1958—59-ben) vontuk be. Ezek a könyvek a járási könyvtáraknál felhalmozódtak, elfoglalták az egyébként is kevés helyet, egy csomó rendetlenség okává váltak. A probléma megoldására 1960 közepén Pápán, a járási könyvtár egyik helyiségében megyei duplumraktárt létesítettünk. Nem nagy ez a helyiség, hiszen — amint a későbbiekben látni fogjuk — nincs is erre szükség. A raktárban végzendő munkák elvégzésére a megyei könyvtár egy 6 órás munkaerőt alkalmazott, aki munkafegyelmi szempontból a járási könyvtárhoz tartozik, és szabad idejében annak munkájában segít.

A megyei duplumraktár működését módszertani útmutatóban szabályoztuk, amely részletesen előírja a raktárba küldésnek, az összegyűlt állomány kezelésének, felajánlásának és igénylésének módját.

A megyei könyvtár engedélyezi minden könyv raktárba küldését. Az engedélyezés egy erre a célra készített bélyegzővel a könyvek raktári, illetve letéti lapjain történik. Az engedélyezés után csomagokban kell a könyveket a raktárba küldeni. A csomagokra ráírják a küldő könyvtár székhelye nevének kezdőbetűjét és az eggyel kezdődő folyamatos sorszámot, pl. a Devecseri Járási Könyvtár első csomagja a D1. jelet kapta. A csomagok jelét feltűnően rávezetik ugyanazokra a raktári, vagy letéti lapokra, amelyeken az engedélyezés történt, a lapokat raktári rendbe sorolják és a törlési jegyzékek másolataival együtt elküldik a duplumraktárnak.

A raktárban a könyvek csomagokban maradnak, a kartonokat viszont rendezik, függetlenül attól, melyik könyvtárból érkeztek. A raktár kezelője tehát elsősorban a kartonokkal dolgozik. Az összegyűlt állományról ezen kívül csoportos leltárt és raktárkönyvet vezet.

Az elmúlt évben 33 763 kötet könyv gyűlt össze a raktárban. Az összegyűlt anyag használható részét a tél folyamán meghatározott sorrendben felajánlottuk; először a megyei, járási, városi és önálló községi könyvtáraknak, utána a szakszervezeti, majd az iskolai hálózatnak. A falusi könyvtárak részére a járási könyvtárak igényeltek. A felajánlás sommás raktári lapokon (adatai: raktári jelzet, szerző, cím és a raktárban levő példányszám) előre meghatározott sorrendben, kísérőlevéllel

történt, az igénylő könyvtár, vagy hálózat rávezette a sommás lapra az igényelt példányszámot és továbbküldte a következő könyvtárnak. Amikor az így körbe küldött lapok visszaérkeztek, a raktáros egyszerre válogatta ki az igényelt műveket.

A tanácsi könyvtárhálózat tagkönyvtárai 1157 kötetet igényeltek. A szakszervezeti hálózat nem vette igénybe a felajánlott műveket, csak a Dobai Tüdőszanatóriumból jelentkeztek válogatni. Az iskolai és egyéb könyvtárak is több mint 200 kötetet igényeltek a raktárból. Természetesen az egyes könyvtárak ingyen kapják meg a kért könyveket, csak a postai költséget kell megfizetniük.

A kivonási rendelet és a Könyvtártudományi és Módszertani Központ „Elavult és fölös példányok kezelése” c. útmutatójának megjelenése után, még 1961. áprilisában 266 általunk elavultnak ítélt művet terjesztettünk fel kivonásra és az iparnak történő átadásra. Abban reménykedtünk, hogy a kivonás engedélyezése gyorsan megy — hiszen a felterjesztett művek nagy része minden kétséget kizáróan elavult —, egy csomó ilyen könyv végleg kikerül a hálózatból, nem kell a statisztikában szerepeltetni és a könyvállománnyal kapcsolatos mutatószámok a valóságos képet tükrözik. Könnyen elvégeztük volna a kivonást, hiszen ezek a művek a raktárban egy helyen vannak, a raktárt pedig egy kicsit tehermentesíteni tudtuk volna. Sajnos, mindezek nagyrésze csak remény maradt. Úgy látszik, az országos bizottság csak nagyon lassan működik. Pedig nagy gondtól szabadítaná meg a könyvtárakat, nem is beszélve arról, hogy a nyár nagyon alkalmas lett volna ilyen munkák elvégzésére.

Egy évi működés után nyugodtan megállapíthatjuk, hogy a duplumraktár nagyon hasznos tevékenységet végez. A jövőben még bővíteni kívánjuk feladatkörét. A tanácsi hálózatból évenként rendszeresen kivonjuk az elavult, vagy feleslegessé vált könyvanyagot. A kivonást mindig az ősz elején, a nyári állományellenőrzések és rendezések után végezzük el.

Terveink között szerepel, hogy később a szakszervezeti és iskolai hálózattal együtt működtetjük a raktárt. Nemcsak felajánljuk nekik a könyvet, hanem az ő ilyen jellegű anyagukat is itt gyűjtjük össze. Ezt elég nehéz megvalósítani, mivel egy hálózat sincs szervezettel úgy összefogva, mint a tanácsi. Olyan lehetőségre is gondolkunk, hogy más megyékkel is kapcsolatot létesítsünk és felajánljuk egymásnak a raktár állományát. Erre később jobban lesz mód, amikor a raktárba olyan könyvek is kerülnek, amelyek nincsenek meg mindenütt.

Varga Béla

MILYEN LESZ A JÖVŐ KÖNYVTÁRA?

A könyvek terjedelmének csökkentésére már korábban is gondoltak. Először a betűk kisebbítésével vagy a papír vékonyításával kísérleteztek. A túlságosan kicsiny betűket azonban szabad szemmel már nem lehetett olvasni, a túlzottan vékony papír pedig nem bírta a nyomással, a kötéssel és főleg a lapok forgatásával járó igénybevételt.

A tekercs-könyv propagálói ezért olyan könyvformát szerkesztettek, amelynél az igen vékony, de erős műanyagra nyomott szöveget két forgatóhengeren tekerik ide-oda. A tekercs-könyv helyszínrésztel valóban igen kicsi. (Erről részletes ismertetést adtunk folyóiratunk múlt évi 6. számában.)

Újabbban a mikrofilm lépett előtérbe. A lefényképezett könyvoldalakot filmről vetítik az olvasó elé. Ezzel a módszerrel még nagyobb helymegtakarítás érhető el. Az olvasáshoz azonban különleges felszerelés szükséges.

Ez volna az anyaga a jövő könyvtárának? John G. Kemeny, a Dartmouth egyetem matematika tanára valószínűségi számításokkal közelíti meg a problémát. Számítása szerint egy-egy nagyobb könyvtár a 2000. évben kb. 10 millió kötetet foglal magában. Ugyanehhez az eredményhez jutunk azzal az általánosan elfogadott adattal is, hogy a nagykönyvtárak állománya 15–20 év alatt megkétszereződik. A magyar nemzeti könyvtár, az Országos Széchényi Könyvtár kb. kétmillió könyvállománya tehát, húsz év múlva elérhetőleg 4 millió, 40 év múlva több mint 8 millió lesz.

A 10 milliós könyvtár hatalmas anyagát a professzor véleménye szerint csak mikrofilmre feldolgozva lehet tárolni, kezelni és nyilvántartani. Szerinte egy könyvoldal egy négyzetmilliméternyi filmre kerül. A filmet televízió segítségével olvassák le. Minden egyes műnek külön száma, kódszáma lesz, amelyet az olvasó letárcsáz, amire a művet a megfelelő automata kiemeli a helyéről, az olvasókészülékbe teszi, és a könyvtári látogató televíziójának képernyőjén megjelenik a szöveg. A „lapozást” megfelelő távirányító berendezéssel az olvasó maga végezné el. (Nagydiósi Gézáé)

ELŐADÁS A SZABÓ ERVIN KÜRBE

A Könyvtáros Klubban nyolcvannál többen gyűltek össze, hogy meghallgassák *Domanovszky Ákos*nak, az Egyetemi Könyvtár helyettes igazgatójának beszámolóját a párizsi nemzetközi katalógizálási konferenciáról. Domanovszky előadásának első részében a konferencia tárgyát, előkészítését és lefolyását ismertette, második részében a határozatokat, főként azokat, amelyek elfogadása esetén a mi címlétrásl gyakorlatunkon változtatni kell. (Testületi szerzőket nem lehet a testület székhelye alatt felvenni. — A író szerző fogalmának a bevezetése. — A gyűjteményes művek felvétele rendsző és ne a szerkesztő neve alatt történjék.) Rámutatott egyik-másik határozat következetlenségére, sőt ellentmondására, végül pedig javasolta, hogy külön munkabizottságok vitassák meg: mit fogadhatunk el a határozatokból, s mit kell elvetnünk. (V. M.)

A könyvtáros

1961. ÉVI, XI. ÉVFOLYAMÁNAK TARTALOMJEGYZÉKE

I.

KÖNYVTÁRÜGY

1. A KÖNYVTÁRÜGY ÁLLAMI ÉS TÁRSADALMI IRÁNYÍTÁSA

Az állami közművelődési könyvtárak soron levő feladatai — — — — —	193	katerve — — — — —	169
BALÁZS SÁNDOR: A műszaki könyvtárosok országos értekezlete — — — — —	113	PAPP ISTVÁN: A könyvtárosképző szaktanfolyam 1961-es képeztővizsgálói — — — — —	546
BÉKES GYÖRGY: Együttműködés a Hazafias Népfront szervezeteivel — — — — —	6	RÉVESZ FERENC: A nemzetközi helyzet és a könyvtárosok feladatai — — — — —	129
BÉNYEI JOZSEF: A népművelési tanácsadó és a könyvtárak — — — — —	223	RIGÓ LAJOS: Hogyan foglalkozik a Fonyódi Járási Tanács a könyvtárakkal? — — — — —	714
BUDAI GYULA: Az Országos Könyvtárügyi Tanács legutóbbi üléseiről — — — — —	82	SALLAI ISTVÁN: Olvasótáborozási terv készítése — — — — —	327
Egy dunántúli járási könyvtáros kérdezi (Kérdezz-felelek) — — — — —	479	SEBESTYÉN GÉZA: Tízéves A Könyvtáros — — — — —	321
FODOR ZOLTÁN: Új kommunista klámvány — — — — —	513	Az SZKP XXII. kongresszusa a művelődésről — — — — —	705
HORVÁTH GÉZA: Földművelőszövetkezetek a könyvtárakért — — — — —	39	TÓTH ENDRE-NÉ-MIKÓ ZOLTÁN: Társadalmi tanácsok — könyvtári bizottságok — — — — —	18
Irányelvek a termelőszövetkezetek szociális és kulturális alapjának felhasználásáról — — — — —	467	VÉRTESY MIKLÓS-SEBESTYÉN GÉZA: A magyar könyvtárak címűtára (Könyvtárosok írják — az illetékesek választják) — — — — —	537, 614
Két előadás a Szabó Ervin Körben — — — — —	11	<i>A könyvtárügy második ötéves tervének irányelvei (vita)</i>	
KISFALUDI SÁNDOR: A földművelőszövetkezetek segítésége Szolnok megye könyvtárainak — — — — —	482	BERECZKY LÁSZLÓ-KISS JENŐ-PAPP ISTVÁN: Gyakorlat — elmélet — könyvtárpolitika — — — — —	143
KOGER TAMÁS: Könyvtárak a termelőszövetkezetekért — — — — —	86	BESENYEINE BALINT ESZTER: A könyvtárosok továbbképzése és az irányelvek — — — — —	15
Konferenciát tartottak az SZMT-könyvtárosok — — — — —	93	JÁNSZKY LAJOS: A műszaki könyvtárak és az irányelvek — — — — —	81
KOVÁCS MÁTÉ: Könyvtáraink másfél évtizede — — — — —	257	MÓRA LÁSZLÓ: A könyvtári munkanormákról — — — — —	270
KOVÁCS MÁTÉ: Az oktatási reform és a könyvtárak — — — — —	1	SIMON MÁRIA ANNA: Könyvtárügyünk egységéről — — — — —	209
Könyvtárosankétók Csepelen (K. J.) — — — — —	269	SZEKERES PÁL: Még egyszer könyvtárügyünk egységéről — — — — —	337
A könyvtárvezetők őszi értekezlete — — — — —	713	VAS JÁNOS: A szakszervezeti könyvtárak és az irányelvek — — — — —	13
MÉSZÁROS I. ISTVÁN: Helyes célokért együttes erővel. A „Könyvbarát” mozgalomról — — — — —	641	Az „Irányelv vitá”-ról — — — — —	385
Módszertani felülvizsgálatok és a könyvtárosképzés terve az Országos Könyvtárügyi Tanács előtt — — — — —	226		
Az országos bibliográfiai munkaértekezlet — — — — —	644		
Az Országos Könyvtárügyi Tanács mun-			

2. KÖNYVTÁRFAJTÁK

NEMZETI KÖNYVTÁR — ÁLTALÁNOS TUDOMÁNYOS KÖNYVTÁRAK — EGYETEMI ÉS FŐISKOLAI KÖNYVTÁRAK — SZAKKÖNYVTÁRAK

Az Akadémiai Könyvtár kiadványterveiről — — — — —	768
A Budapesti, Miskolci és Veszprémi Műszaki Egyetemek tanszéki könyvtársáinak munkaértekezlete — — — — —	704
HAVASI ZOLTÁN: Bírálatt és program (Gondolatok a Debreceni Egyetemi Könyvtár útja a szocialista tudományos könyvtár megvalósítása felé c. kiadványról) — — — — —	36
Műszaki könyvtárosok megyei konferenciája Kaposvárott — — — — —	730
SZABÓ ISTVÁN: A felsőoktatási intézmények könyvtárainak szerepe az ifjúság művelődésének irányításában — — — — —	411
VÉRTESY MIKLÓS: Ihatnám! Juhász Gyula verse az Egyetemi Könyvtárról — — — — —	611

KÖZMŰVELŐDÉSI KÖNYVTÁRAK

SALLAI ISTVÁN: A korszerű közművelődési könyvtár — — — — —	707
SZENTE FERENC: Könyvtár a klubban — klub a könyvtárban — — — — —	580
A tanácsi hálózatok egy éves fejlődése számokban — — — — —	418
TÓTH ÁRPÁD: A tanácsi és a szakszervezeti könyvtárak együttműködésének tapasztalatai — — — — —	273

JÁRÁSI KÖNYVTÁRAK

Déldunántúli járási könyvtárosok tapasztalatcseréje Somogyban (Sz. F.) — — — — —	672
GERÓ GYULA: Egy járási könyvtár 1961-ben (1—2.) — — — — —	386, 452
Gyulán hallottuk — Békésben láttuk (p. r.) — — — — —	407
DR. NEMEDI ENDRE-HAVASI ISTVÁN: Egy járási könyvtár együttműködése a művelődési otthonnal — — — — —	529
GERÓ GYULA: Kaposváron hallottuk — — — — —	285

VÁROSI KÖNYVTÁRAK

BÁNKI GYULA: A kaposvári városi fiókkönyvtárak — — — — —	397
KATSÁNYI SÁNDOR: Cegléd könyvtári ellátottsága — — — — —	263
SZ. SZABÓ LÁSZLÓ: Debrecen könyvtári kultúrája — — — — —	717
SZENTE FERENC: A városok könyvtári ellátásának időszerű kérdései — — — — —	524
SZIJ REZSŐ—VARGA BÉLA: Várpalota könyvtárai a várossá nyilvánítás 10. évfordulóján — — — — —	651

KÖZSÉGI KÖNYVTÁRAK

BALÁZS PÁL: Megkésétt válasz — — — — —	584
Bücsü a „legöregebb” falusi könyvtárostól — — — — —	609
Gróf Ervin megyei könyvtárvezető kérdi (Kérdezz-felelek) — — — — —	272
DR. HOLL JÓZSEFNÉ: A csépi könyvtár munkájáról — — — — —	473
DR. HUNYADY JÓZSEFNÉ: A kékedi könyvtár életéből — — — — —	540
A községi könyvtárak fejlesztése a berettyóújfalusi járásban — — — — —	232
Mégegyszer a községi könyvtárosok tiszteletdíjáról — — — — —	12
PUSKÁS SÁNDORNÉ: Egy községi olvasótoborzási terv előkészítése — — — — —	522
REÓTHY FERENC: Egy balatonmenti könyvtár nyári gondoljai — — — — —	210
SÁNTA JOZSEF: A községi tanács vezetője vagyok — — — — —	406
SÁNTA JÓZSEF—TÓTH ÁRPÁD: Gyorsabban értékeljük a községi könyvtárosok negyedévi munkáját (Könyvtárosok írják — az illetékesek válaszolják) — — — — —	471, 539
SLEZSÁK IMRE: Nyári munka a községi könyvtárakban — — — — —	416
SZITA FERENC: Vasárnapl látogatás hat könyvtárban — — — — —	355
TANKA JÁNOS: Hogyan irányítja községi könyvtárunk a fiókkönyvtárakat? — — — — —	737
TÓTH ÁRPÁD: Községi könyvtárak a tanácsai tulajdonbavétel után — — — — —	78

„Válság, vagy csak tisztázatlan feladatok?” (vita)

BÁRDOS LÁSZLÓ ISTVÁN: Mintakönyvtárakat az önálló községi könyvtárakból! — — — — —	97
BÉKES GYÖRGY: Ahogy egy járási könyvtáros látja — — — — —	275
DEBRECENI IMRENÉ: Fejleszteni kell az önálló községi könyvtárakat! — — — — —	153
GYÖRE PÁLNÉ: „Az utóbbi időben megváltozott a falu képe...” — — — — —	349

3. KÖNYVTÁRÉPÜLET, BERENDEZÉS, FELSZERELÉS, KÖNYVTÁRTECHNIKA

BATÁRI GYULA: A mikrofilmtechnika hatékonyabb felhasználásának néhány lehetősége — — — — —	736
KATSÁNYI SÁNDOR: Könyvtárépületek felújítása Pest megyében — — — — —	162
A keszthelyi járási könyvtár kérdezi... (Kérdezz-felelek) — — — — —	171
MEZEI GYÖRGY: A Filmolux használatának tapasztalatai a Győri Megyei Könyvtárban — — — — —	733
PODONYI ANDRÁS: Korszerűsítsük rak-táraink világítását! — — — — —	217

4. KÖNYVTÁRVEZETÉS, SZERVEZÉS, IGAZGATÁS (STATISZTIKA, SZABVÁNYOSÍTÁS)

HARSÁNYI ISTVÁN: A könyvtáros személyisége — — — — —	465
Így ne tervezzünk! (B. L.) — — — — —	345
JÓZSA DÉNES PIROSKA — SALLAI ISTVÁN: A könyvkölcsönzők statisztikai	

HAVRILLA JÁNOS: „Ha még egyszer pályát választanék, újra falusi könyvtáros lennék” — — — — —	219
KELLER ANTAL: Egy községi könyvtáros elfoglaltsága — — — — —	154
NAGY ISTVÁN: Az olvasó szemével — — — — —	276
PÁLDY ROBERT: A megyei könyvtárak felelősségéről — — — — —	96
SALLAI ISTVÁN: Merre tart a községi könyvtár — — — — —	449

SZAKSZERVEZETI KÖNYVTÁRAK

GALGÓCZY JENŐ: Kiállítás a szakszervezeti könyvtármozgalomról Békéscsabán — — — — —	415
KISS JENŐ: A műszaki fejlesztés és az üzemek könyvtárai — — — — —	341
ORDAS IVÁN: A Lenin Kohászati Művek könyvtárában — — — — —	216
PÁLDY ROBERT: Hol tart 1961-ben a balatoni üdülők könyvtári ellátása? — — — — —	460
PARÁNYI GYÖRGYNE: Két könyvtár — egy gyár — A műszaki és a szakszervezeti könyvtár együttműködése a Klement Gottwald Gyárban — — — — —	459
SALGO ROMÁNNE: Könyvtári tanács a Magyar Pamutipar szakszervezeti könyvtárában — — — — —	591
S. SZABÓ FERENC: A mezőgazdasági termelőüzemi könyvtárak kérdése — — — — —	394
Szakszervezeti könyvtári munkaverseny Nógrádban (M. E.) — — — — —	547

ISKOLAI ÉS GYERMEKKÖNYVTÁRAK

A gyermekek és az ifjúság könyvellátásáról tárgyalt az Országos Könyvtárügyi Tanács — — — — —	476
Gyermekkönyvtári rendezvények — — — — —	474
HALMAI BÉLANÉ: Szabad polcok az egri gyermekkönyvtárban — — — — —	28
P. KEMENCZEY ILONA: Könyvbarátok klubja a szolnoki gyermekkönyvtárban — — — — —	141
PETROVAY ISTVÁN: Új gyermekkönyvtárat avattak Békéscsabán — — — — —	169
N. RÁCZ ARANKA—VÉBER KÁROLY—V. WALDAPFEL ESZTER: Az I. Országos Gyermekkönyvtárügyi Konferencia — — — — —	65
VARGHA BALÁZS: A gyermekek időbeosztása — és a könyvtárosoké — — — — —	725
A veszprémi megyei könyvtár kérdezi... (Kérdezz-felelek) — — — — —	171

EGYÉB KÖNYVTÁRAK

GUBANCSIK BÉLA: A pécsi libresso — — — — —	32
JÓZSA DÉNES PIROSKA: Egy kórházi fiókkönyvtár — — — — —	475
KÖRNER GYÖRGYNE: „Hangos könyvtár” — — — — —	231

SEBESTYÉN GEZA: Egy kísérletező magyar könyvtár (2.) Az olvasószolgálat új technikája a Gorkij Könyvtárban (3.) Kísérletek a férőhelygond csökkentésére a Gorkij Könyvtárban — — — — —	83
BALASSY JÁNOSNÉ: „A színes kartoncsfokknak műanyagból való elkészítését javaslom...” (Könyvtárosok írják — az illetékesek válaszolják) 537, — — — — —	613
TÓKES LÁSZLÓ: Bibliográfiai fényképeződoboz — — — — —	541

adatszolgáltatásáról (Könyvtárosok írják — az illetékesek válaszolják) 413, — — — — —	612
Káldi János szombathelyi könyvtáros kérdezi... (Kérdezz-felelek) — — — — —	229

KELLNER BÉLA: A könyvkölcsönzők statisztikai adatszolgáltatásáról	545
KEREKES ANDRÁS: Hogyan használhatjuk fel a könyvtárnyi irodalmat?	35
Kiváló népművelők	583
LAZÁR PÉTER: A könyvtári munka szabványai	292
Megindult a szakszervezeti könyvtárosok alapfokú képzése	229
MÉSZÁROS ANTAL: Egyes költségvetési normákról és a járási könyvtárak néhány gazdasági problémájáról (Könyvtárosok írják — az illetékesek válaszlaják)	472, 671
NYITRAI LAJOS: A könyvkölcsönzők statisztikai adatszolgáltatásáról (A könyvtárosok írják — az illetékesek válaszlaják)	671
PÁLDY ROBERT: A könyvtáros műveltsége	332

PAPP ATTILA — PETROVAY ISTVÁN: Szállítsuk le az ismeretterjesztő diafilmek kölcsönzési díját! (Könyvtárosok írják — az illetékesek válaszlaják)	471, 540
SALLAI ISTVÁN: Kölcsönzési nyilvántartásunk egyszerűsítéséről	586
Sz. G. budapesti olvasónk kérdezi... (Kérdezz — felelek)	722
TAKÁCS MIKLÓS: A Vas megyei könyvtárhálózat olvasóborzásti terve	731
TÓTH ISTVÁN ANDRÁS—SALLAI ISTVÁN: A kölcsönzési létszámnormákról (Könyvtárosok írják — az illetékesek válaszlaják)	670
TÓTH ISTVÁN ANDRÁS—SALLAI ISTVÁN: Az árak feltüntetése a csoportos leltár rovataiban. (Könyvtárosok írják — az illetékesek válaszlaják)	670

5. ÁLLOMÁNY, ÁLLOMÁNYVÉDELEM

BARCZA JÓZSEF—VEREDY GYULA: Egy szakozási kérdéstről	468
BERECZKY LÁSZLO: Új eljárás a magyar könyvek központi feldolgozására	527
GOHER ANNA—VARSÁNYI ENDRÉNÉ: Adjon a feldolgozó csoport több segítséget az olvasószolgálatnak... (Könyvtárosok írják — az illetékesek válaszlaják)	470, 538
GRÓF ERVIN: Megoldásra váró feladatok a megyei könyvtárak állománygyarapító és feldolgozó munkájában	74
GYÓRI ERZSEBET: Állománygyarapítás egy községi könyvtárban	656
HARASZTHY GYULA: Az országos gyarapodási jegyzékek megjelenése elé	457
HORVÁTH GEZA—KÖGER TAMÁS: Egy községi könyvtár állománya és a törzsananyagjegyzék	198
KIRÁLY LÁSZLÓNÉ: Az állományfejlesztés irányítása a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárban	659
LAZÁR PÉTER: Az Egyetemes Tizedes Osztályozás társadalomtudományi táblázatainak revíziója	391

Megyei tanácselnöki utasítás a könyvszerzési keretek felhasználásáról	582
NAGY JÓZSEFNE—VARSÁNYI ENDRÉNÉ: A központi címléírás és a szolgálati katalógus problémája (Könyvtárosok írják — az illetékesek válaszlaják)	471, 539
Pontatlan tájékoztatás	560
SZABÓ ISTVÁN—HORVÁTH VIKTOR: Az Országos Széchényi Könyvtár Könyvelosztójának ajánló jegyzékeiről (Könyvtárosok írják — az illetékesek válaszlaják)	536, 612
A szerkesztőség kérdezi... (Kérdezz — felelek)	403
SZÖNYI LÁSZLO: Mezőgazdasági szakirodalmi tanácskozás Miskolcon	282
TÓTH DEZSŐ: A községi könyvtárak 1960. évi állománygyarapítása a pápai járásban	605
VARGA BÉLA: A községi könyvtárak mezőgazdasági könyvellátottsága a devocseri járásban	137
VARGA BÉLA: Hogyan irányíttják egy megye könyvtárát a könyvszerzést?	399

6. KÖNYVTÁRHASZNÁLAT, OLVASÓSZOLGÁLAT, PROPAGANDA

a) OLVASÓSZOLGÁLAT

ANDRÁSSY MÁRIA: A szépirodalmi művek előjegyzésének vizsgálata	148
BALÁZS SÁNDOR: A szocialista és a szocialista címért küzdő munkabrigádok segítése szakirodalommal	344
G. BALLAGI ÁGNES—H. VARSÁNYI LIVIA: A középszkolai irodalomtanítás és a közművelődési könyvtárak	726
BÁRDOS LÁSZLO: A helyismereti gyűjtemény népszerűsítéséről és felhasználásáról	166
BARNA ELEONÓRA: Néhány olvasószolgálati „fogásról”	287
BÉKÉS GYÖRGY: A hatvani középiskolások olvasmányai	663
BIRO VERA: Móricz Zsigmond könyvtári olvasottsága	515
BOT GYÖRGYNÉ: Állítsuk a könyvtárközi kölcsönzést az oktatási reform szolgálatába	165
CSÁSZÁR ANTALNÉ: Olvasó gyermekek	281
CSEERNÁK BELÁNÉ: Ismeretterjesztő művek ajánlása egy részleges szabadpolcos könyvtárban	531
DÉVAI REZSŐNÉ: Tárgyköri katalógusok az olvasószolgálatban	418
DOBOS PIROSKA: A könyvtárak a dolgozó tanulókért	577
VÉRTES GYÖRGY: Termelőmunka és tanulás (Hozzászólás Dobos P. cikkéhez)	723
Fekete Dezső járási könyvtárvezető kérdi	354
FREITAG MAGDA: Hogyan tértünk át a szabadpolcra?	604

GIDAY ENDRE: A pestőlrinci gyermekek olvasómozgalmának második éve	543
GÖNCZI IMRE: Akik ellenünk dolgoznak... (Az Ecseri úti használtcikkpiac könyvesbódéi előtt)	463
GÖNCZI IMRE: A szabadpolc és az olvasó	133, 211
ILLES JÁNOS: Az első beszámoló után	601
KARÁSZ JÓZSEF: „Kétezredik” olvasóinkról	729
KARÁSZ JÓZSEF: Az első brigád látogatása	600
KÖGER TAMÁS: A József Attila olvasómozgalom Komárom megyében	33
LELKES OTTÓNÉ: A KISZ-titkár is könyvtári olvasó	483
MAGYAR JÓZSEFNE: Fordítsunk figyelmet a háztartásbeli olvasókra!	595
MEISZNER TAMÁSNE: Hogyan foglalkozunk a KISZ korosztályakkal?	145
MEISZNER TAMÁSNE: KISZ korosztályakkal való foglalkozás egy üzemi könyvtárban	288
NAGY JÓZSEFNE—SALLAI ISTVÁN: Milyen legyen a szabadpolc tápraktára? (Könyvtárosok írják — az illetékesek válaszlaják)	470, 538
NAGY LAJOS: Néhány szó az olvasókörökről	230
ORDAS IVÁN: Szocialista brigádok tagjai között Diósgyőrben	484
OROSZ MIHÁLY: A miskolci művelődési autók életéből	73
Pályázati felhívás olvasószolgálati tapasztalati anyagok, módszerek stb. megírására	706

PAPP ATTILA — PETROVAY ISTVÁN: A József Attila olvasómozgalom és a könyvtári beiratkozás kérdése (Könyvtárosok írják — az illetékesek válaszlíák)	471, 539	BOZÓKY ÉVA: Vörösmarty emlékezete Szentendrén	21
PAPP ATTILA: Nyári könyvtári foglalkozás az ifjúsággal	346	GADÓ GYÖRGY: Jó, de még jobb lenne... Az üzemi lapok a könyvtárosok segítői	350, 669
PELEJTEI TIBOR: Új kiadványok és több segítség a József Attila olvasómozgalomnak	168	KELLNER BÉLA: A kaposvári irodalmi napok	77
ROZSNYAI KÁROLY: A természettudományos könyvek forgalma	225	Kiállítások (Sz. R.)	688
SALLAI ISTVÁN: A könyvtár és az ismeretterjesztés	201	MARUSZKI JÓZSEF: A természettudományos irodalom népszerűsítéséről	22
SZABÓ PÁLNÉ: A József Attila olvasómozgalom a Budapesti Konzervgyárban	331	MOLNÁR IMRE: Neveljünk verskedvelő olvasóközönséget!	666
SZABÓ PÁLNÉ: Olvasó és nem olvasó családok	466	NYITRAI LAJOS: Az ateista propagandáról	99
A szocialista brigádok olvasómozgalmáról	239	PINTER TIBOR: A Veszprém megyei Irodalmi Színpad az olvasómozgalom szolgálatában	151
TÓTH ÁRPÁD: Az olvasószolgálati munka elemzésének néhány tanulsága és az olvasók szervezése	519, 596	RÓZSAHEGYI ISTVÁN: Termelőszövetkezeti tagok látogatása a könyvtárban	330
TÓTHPÁL JÓZSEF: Egy olvasómozgalom és tanulságai	289	SERFŐZÓ JÁNOS: A borsodi író-olvasó találkozók tapasztalatai	480
A várapoltoi városi könyvtáros kérdezi (Kérdezz — felelek)	479	SERFŐZÓ JÁNOS: Az ateista könyvek propagandája Borsodban	220
VÉRTES GYÖRGY: Termelőmunka és tanulás	723	SIMON LÁSZLÓNE: Az antiklerikális és ateista könyvek ajánlásáról	351
		A Tóth Árpád emlékkiállítás	427
		TÓTH LÁSZLO — BÁRDOS LÁSZLO: Könyvtárosok a könyvhétről	294
		VERSEGGI GYÖRGY: A könyvtári propagandáról	8, 89, 155
		VERSEGGI GYÖRGY: Az építők irodalom-propagandája	214
		VERSEGGI GYÖRGY: Építőipari könyvtári hetek	657
		VERSEGGI GYÖRGY: Író-olvasó találkozók az építőipari munkásszállókban	409

b) PROPAGANDA

ÁRVA GYÖRGY: Fejtörő a megfilmesített gyermekirodalomról	498
ÁRVA GYÖRGY: Irodalmi fejtörő	158
Bessenyei-kiállítás (—y—)	242

7. BIBLIOGRÁFIAI MUNKA

Az antiklerikális irodalom népszerűsítése (Isépy Dénes)	445	A magyar mezőgazdasági szakirodalom könyvszete (1879—1919). (Walleshausen Gyula)	446
BERECZKY LÁSZLO: A magyar orvosi szakirodalom bibliográfiai feltárása — Budapest szocialista fejlődése 1945—1959. 1—3. köt. (Pálvölgyi Endre)	609, 60	A Munka Vörös Zászló Erdemrendjével kitüntetett Országos Műszaki Könyvtár folyóirat katalógusa 1945—1959. (Gy. P.)	255
CSEKEY ISTVÁN: Hévíz bibliográfiája (Berza László)	255	Nem mindig elegendő a jó szándék... (P. T.)	101
DOBOS PIROSKA: Egy nyomtatott katalógus fogadtatása	417	SZENTMÍHÁLYI JÁNOS: Az ajánló bibliográfiája időszzerű problémái	266, 339
A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár nyomtatott katalógusáról (I.)	38	VÁRI ISTVÁN—BETKÓ JÁNOS: A magyar szemészet bibliográfiája (1945—1960). (Faragó Lászlóne)	701
ISZLAI ZOLTÁN: A Magyar Nemzeti Bibliográfia új előállítási módjáról	334	Vértesy Miklós: Könyvtárügyi bibliográfiát!	293
KISS JENO: Egy helyismereti bibliográfia tanulságai	404	ZNAKOVSZKY EMMA: Közegészségügyi bibliográfia 1945—1954. (Horváth Tibor)	638
A Magyar Bibliográfiák Bibliográfiája 1956—1957. Összeállította Béley Pál és Ferenczsné Wendelin Lídia. (Pálvölgyi Endre)	— — — 2. szám borító III.		

8. DOKUMENTÁCIÓ, SZAKIRODALMI TÁJÉKOZTATÁS

BAGI JÁNOS: A Hódmezővásárhelyi Megyei Könyvtár és az Építésügyi Dokumentációs Iroda anktétja	291	mentáció hatékonysága (A növényvédelem példáján) (Polzovics Iván)	574
BAGI JÁNOS: Az Építésügyi Dokumentációs Iroda és a könyvtárak	734	A szakirodalom forrásai. Az Agrártudományi Egyetem Központi Könyvtárának kiállítása (—n G—)	290
DUDÁS KÁROLY: A közművelődési könyvtárak mezőgazdasági dokumentációs ellátottságáról	589	TEREBESSY AKOS: Dokumentációs munka az ország legnagyobb termelő üzemének műszaki könyvtárában	221
FABINYI RUDOLF: Az irodalmi dokumentáció hatékonysága (A növényvédelem példáján) (Polzovics Iván)	574	Újszerű kezdeményezés a könyvtári tájékoztató szolgálatban	448

9. A KÖNYVTÁRAK TÖRTENETEBŐL

DÜMMERTH DEZSÓ: Mikor és hol keletkezett Magyarország legrégebbi közkönyvtára	654	MAGYAR KÖNYVTÁROSOK ÉS BIBLIOGRAFUSOK	
GADÓ GYÖRGY: A könyvtólvaj akasztásától a bűnbánat napjáig	548	BRAUN RÓBERT: (1879—1937) (Remete László)	738
LUKÁCSY SÁNDOR: Az első pesti magyar kölcsönkönyvtár	227	GYÖRGY ALADÁR (1844—1906) (Nyilas Márta)	549
LUKÁCSY SÁNDOR: Bölöni Farkas Sándor könyvtára	163		

KOVACHICH MÁRTON GYÖRGY (1744—1821) (Kókay György) — — — — —	283	SOLTI ANDRÁSNE—SZIGETI GABRIELLA (1893—1952) (Remete László) — — — — —	675
MADZSAR JÓZSEF: (1876—1941) (Remete László) — — — — —	356	Egy úttörő falusi könyvtáros, Székely Imre (Ughy Jenő) — — — — —	593

10. KÜLFÖLDI KÖNYVTÁRAKRÓL

DAMJANOV, RADOJ: A műszaki tudományos irodalom és dokumentációja a bolgár nemzeti könyvtárban — — — — —	667	RÓZSA GYÖRGY: A londoni Marx Memorial Library — — — — —	478
DEBRECENI IMRÉNÉ: Egy lengyel kisvárosi könyvtár munkájáról — — — — —	277	A Sevensma-díj pályázati kiírása — — — — —	160
Könyvolvasók Olaszországban — — — — —	422	A szófiai közművelődési könyvtárakról — — — — —	17
B. NAGY SÁRA: A cesenai könyvtárban — — — — —	94	TASSY FERENC: A Milánói Városi Könyvtár — — — — —	30
A német nemzeti könyvtár műtárgyairól — — — — —	730	VÉRTESEY MIKLÓS: A háromszáz éves Deutsche Staatsbibliothek — — — — —	602

II.

IRODALMI TÁJÉKOZTATÓ

1. ÍRÓI ARCKÉPEK, TÖRTÉNETI ÉLETRAJZOK

JOHANNES R. BECHER (1891—1958) (Pók Lajos) — — — — —	300	LOMONOSZOV (1711—1765) (Lányi Kamilla) — — — — —	615
V. B. BELINSZKIJ (1811—1848) (Katona Jenő) — — — — —	298	FREDERICO GARCIA LORCA (1898—1936) (Pomogáts Béla) — — — — —	423
BESSENYEI és a könyvek. Halálának 150 éves jubileumára (—y—) — — — — —	111	80 éve született Roger Martin du Gard. (Réz Pál) — — — — —	176
GORKIJ (1868—1936) (Zolnay Vilmos) — — — — —	296	MIKES KELEMEN (1690—1761) (Pomogáts Béla) — — — — —	488
HATVANY LAJOS: (1880—1961) (Katona Jenő) — — — — —	105	A sárbogárdi járási könyvtár kérdezi... [Történettudományi vita Madarász Lászlóról] (Kérdezz — felelek) — — — — —	354
Emlékezés Heckenast Gusztávra (1811—1878) (Lukácsy Sándor) — — — — —	486	MORICZ ZSIGMOND és kiadói (Vargha Balázs) — — — — —	365
Búcsú a fegyverektől. (Hemingway írói arcképe) (Z. V.) — — — — —	495	MIHAIL SADOVEANU (1880—1961) (L. K.) — — — — —	745
HERAKLEITOS (Katona Jenő) — — — — —	617	SEVCSENKO halálának 100. évfordulójára (Lányi Kamilla) — — — — —	175
HEINRICH KLEIST 1777—1811 (Lipták Gábor) — — — — —	679	SZÁNTÓ GYÖRGY halálára (1893—1961) — — — — —	687
KRIZA JÁNOS (1811—1875) (Lukácsy Sándor) — — — — —	360	RABINDRANATH TAGORE (Lipták Gábor) — — — — —	233
LISZT FERENC (1811—1886) (Asztalos Sándor) — — — — —	551	TOLNAI LAJOS (1837—190) (Lukácsy Sándor) — — — — —	742

2. IRODALOMTÖRTÉNET, IRODALOMISMERET

LÁNYI KAMILLA: Stendhal magyarul — — — — —	240	Élet és esztétika — — — — —	627
LUKÁCSY SÁNDOR: Hogyan született a „Tamás bátya kunyhója”? — — — — —	425	Előszavak, utószavak — — — — —	498
A magyar Jakobinusok könyvei (L. S.) — — — — —	684	Maiság, mai téma — — — — —	563
POMOGÁTS BELA: Az Erdélyi Szépművés Céh könyveinek felhasználása — — — — —	555	Muzsák testvérsége — — — — —	746
Újabbkori irodalmunk marxista értékelése — — — — —	236, 303, 362	Regényes életrajzok, életrajzok — — — — —	167
OLVASÁS KÖZBEN (P[ók] L[ajos]) — — — — —		KÖNYVTÁROKOK KIS LEXIKONA (Vértesy Miklós) — — — — —	
A forradalmi romantikáról — — — — —	238	A könyv kolofonján, címlapjának viszájában levő fogalmak — — — — —	674
A kritika és az olvasó — — — — —	369	Antikvár és árverési katalógusok — — — — —	161
A népszínművekről — — — — —	104	Bibliofil, bibliofil kiadás — — — — —	26
A riport hódításai — — — — —	690	Elvesztett könyvek — — — — —	477
A tartalom és forma egységei — — — — —	307	Nem létező szerzők — — — — —	421
Az irodalmi ízlés — — — — —	430	Utánnomlás, kalózkidadás, nyomdai kiváltság — — — — —	110

3. ÖSSZEFOGLALÓ, TEMATIKUS, SZOROZATI KÖNYVISMERTETÉSEK ÉS FOLYOÍRAT-ISMERTETÉSEK

BARABÁS TAMÁS: A Medicina Kiskönyvtára — — — — —	493	Könyvek a magyar irodalom helyi hagyományairól (L. S.) — — — — —	490
BERECZKY LÁSZLÓ: A vidéki közművelődési könyvtárak híradói — — — — —	278	Könyvek a Magyar Tanácsköztársaságról (L—y) — — — — —	172
CSOMOR TIBOR: A Búvár könyvek — — — — —	367	Könyvtári vonatkozású írások — — — — —	677
CSOMOR TIBOR: A „Magyar Tájak” sorozat — — — — —	492	LÁNYI KAMILLA: Ember a csillagok között — — — — —	359
DONÁTH ILONA: A paraszti élet átalakulása a szépirodalom tükrében — — — — —	107	LUKÁCSY SÁNDOR: Népek meséi — — — — —	554
K. DRECHSLER ÁGNES: Kis Zenei-Könyvtár — — — — —	622	MARÓT MIKLÓS: Az esztendő legjelentősebb irodalmi tanulmány-kötetei — — — — —	682
FÁTH JÁNOS: Az Űzemi Tanácsok Könyvtára — — — — —	371	MARÓT MIKLÓS: Könyvtári folyóirataink Milliók könyve (—y) — — — — —	621
Fotósorozat — fotókönyvtár (—ró—) — — — — —	258	Miről írnak a társadalmi folyóiratok (—á—) — — — — —	173
Gépipari Zsebkönyvek (—to—) — — — — —	624	Mit olvashatunk a Művelődésügyi Közönlönyben? — — — — —	95
GYÖRI GYÖRGY: Az „En Könyvtáram” — — — — —	686	Műszaki irodalom (T. O.) — — — — —	59
Az ipari szakkönyvtárról (—rő—) 3. sz. borító — — — — —		Műszaki kézikönyvek (—to—) — — — — —	751
Irodalmi folyóiratok szemléje (L. K.) — — — — —	241	A Nemzeti Könyvtár sorozatról (—k—) — — — — —	428
KISS JENŐ: A műszaki irodalmat népszerűsítő könyvtári kiadványok — — — — —	533	A pártelet lapjai (—D—) — — — — —	625
		POMOGÁTS BELA: Fiatal novellisták — — — — —	743

POMOGÁTS BÉLA: Könyvek a béke szolgálatában	619
POMOGÁTS BÉLA: Színház és filmművészeti folyóiratok	689
A „rádiótechnika könyvei”	497
Rokonlapjaink szemléje	370
RUBÓCZKY ISTVÁN: A Gondolattár	747
S. SZABÓ FERENC: Mit írnak a mezőgazdasági folyóiratok?	108

TÓTH BÁLINT: Színháztörténeti füzetek 1–36. szám	766
TÜRÖK OTTÓ: Panoráma útkönyvek	429
Új könyvtáros folyóirat. Megjelent az Orvosi Könyvtáros	384
Új mezőgazdasági szakkönyvek (D. F.)	102
VÁMOSI PÁL: Modern Könyvtár	749
Városképek — Műemlékek (—to—)	559
Vidéki folyóiratok	561
ZOLNAY VILMOS: Stúdium könyvek	557

4. K Ö N Y V I S M E R T E T E S E K

A) POLITIKAI MŰVEK

Dicső napok (G. Pásztor Mária)	373
FABIÁN FERENC: Tibet újjászületése (Csiki Ottó)	564
Forradalom és papi rend (SziJ Rezső)	564
FOSTER, WILLIAM Z.: A világ szakszervezeti mozgalmának története (Csomor Tibor)	308
GYEBORIN: A második világháború (—cs—)	752
HAÁSZ ÁRPÁD és munkaközössége: Korunk kapitalizmusa I. (E. M.)	752
HEGEDŰS ANDRÁS: A munkabérezés rendszere iparunkban (—D—)	309
ILLÉS SANDOR: Tiszazug (SziJ Rezső)	628
KOROM MIHÁLY: A fasizmus bukása Magyarországon (SziJ Rezső)	691
KÖVES TIBOR: Genftől New-Yorkig (Tolnai György)	243
KRAUS, OTA — KULKA, ERICH: Ejszaka és köd (Hajdu János)	433
MARX, KARL: A polgárháború Franciaországban (Földi Tamás)	372
MARX KÁROLY: Louis Bonaparté brumaire tizennyolcadikája (Rubóczky István)	178
MARX — ENGELS művei 5. kötet. (Földi Tamás)	243
MARX—ENGELS: A szakszervezetekről (Földi Tamás)	691
MARX, KARL — ENGELS, FRIEDRICH: A vallásról (Földi Tamás)	499
A marxizmus—leninizmus alapjai (S. M.)	114
DR. NAGY LÁSZLÓ — DR. SERES IMRE: A termelőszövetkezeti törvény (—D—)	433
PARRAGI GYÖRGY: Fasizmus frakkban és munderban (S. M.)	41
PLEHANOV, G. V.: A vallásról (S. M.)	41
SZENDREI JÓZSEF: Koldusok paradicsoma (SziJ Rezső)	628
SZOKOLY ENDRE: ... és Gömbös Gyula a kapitány (Fahidy József)	244
Útmutató az ENSZ-ről	741
ZETKIN, CLARA: Válogatott beszédek és írások I. (—k—)	499

B) SZÉPIRODALOM

AMADO, JORGE: Vízordító három halála (Csertői Oszkár)	314
Angol költők antológiája (Vámosi Pál)	120
APITZ, BRUNO: Farkasok közt védtelen (Pók Lajos)	184
ARANY LÁSZLÓ válogatott művei (Vargha Kálmán)	42
ARGHEZI, TUDOR: Testamentom (Klunák István)	634
ASKENAZY, LUDVIK: Kutyaélet (Szánthó Dénes)	567
BALZAC: Veszélyes örökség (Zolnay Vilmos)	756
BATES, H. E.: Bibor sivatag (Pomogáts Béla)	121
BEAUVOIR, SIMONE DE: Egy jóházból való úrilány emlékei (Pomogáts Béla)	505
BEK, A.: Volokalamszki napok (Lékay Ottó)	635
BENEDEK ISTVÁN: Kisvárosi történet (Katona Tamás)	501
BERNÁTH AURÉL: Utak Pannóniából (Lipták Gábor)	180
BIHARI KLÁRA: Tisztességes asszony (Bakács Tiborné)	754

BJÖRNSSON, BJÖRNSTJERNE: Arne (Birkás Géza)	565
BOR AMBRUS: A nagykorúság órája (—cs—)	694
BRADFORD, ROARK: Adám apánk és gyermekéi (Kiss Dénes)	636
BRÓDY SÁNDOR: Rembrandt (Rubóczky István)	117
BRONTE, EMILY: Üvöltő szelek (—cs—)	249
CARMINA BURANA: Középkori diákdalok (Dersi Tamás)	247
CELA, CAMILO JOSÉ: Méhkas (Bozóky Éva)	50
DARVAS JÓZSEF: Végig a magyar Szaharán (Zolnay Vilmos)	434
[DJANCENKO]: Felfordulás a Király-utcában. Eltévedt könyv (V. B.)	616
DOSZTOJEVSKIJ: A féltregelem (P. L.)	118
Énekelj aranymadár. Német lovagköltők antológiája (Bozóky Éva)	247
ERDŐDY JÁNOS: Aretino Velencében (Ordas Iván)	181
Az ezeregyéjszaka meséi (—k—)	695
FAULKNER, WILLIAM: A medve (Albert Gábor)	121
FEKETE GYULA: A fiatalasszony (Szabó József)	435
FODOR ANDRÁS: Tengerek, dombok (Csányi László)	568
GÁBOR ANDOR válogatott művei (Gönczi Imre)	693
GALSWORTHY, JOHN: Forsythe Saga (Dersi Tamás)	119
GEORGIJEVSZKAJA, SZ.: A kis Tarasz (Csányi László)	314
GERGELY MIHÁLY: Kálvária és karrier (—i—)	374
GIBBON, L. G.: Skócia lánya (Lékay Ottó)	183
Gilgames. Ekirásos akkád eposzok (P. L.)	46
GOGOL: A köpenyes (Lékay Ottó)	696
GRANASZTÓI PÁL: Vallomás és búcsú (SziJ Rezső)	436
GRANDPIERRE LAJOS: Cudar idők (Pór Edit)	116
GUILLEN, NICOLAS: Kubai elégia (Csertői Oszkár)	504
GULJASKI, ANDREJ: Az aranygyapjú (Gönczi Imre)	438
GYÖRY DEZSŐ: Gömöri rengeteg (—a—)	245
HÁFIZ: Versek (—i—)	118
HAJNAL GÁBOR: Fényküllők (Lányi Kamilla)	501
HARDY, THOMAS: Az asszonyért (—y—r)	757
Hárun Arrasid gyűrűje. Marokkói népmesék (—k—)	46
HEINE: Versek és prózai művek I—II.	47
HEMINGWAY: Novellák (Somlai Alice)	313
HÉRA ZOLTÁN: Alkalom (Katona Tamás)	180
HIDAS ANTAL: Jázmin utca (Gy. D.)	43
IBSEN, HENRIK: Peer Gynt (Katona Tamás)	565
ILLÉS BÉLA: Ahogy a kortárs látta (Csiki Ottó)	373
ILLÉS BÉLA: Kenyér (Seres József)	629
JANKOVICH FERENC: Hídegetés (Rubóczky István)	45
JÁNOSY ISTVÁN: Az örök béke álmái (Csányi László)	244
KÁRÁSZ JÓZSEF: Judit (Tűskés Tibor)	589
KARIKÁS FRIGYES: Válogatott elbeszélések (Kovács György)	42

KISS JÓZSEF: Tüzek (--k--)	692	SZCZEPANSKI, JAN JÓZEF: Odüsszeusz a hegyekben (Bába Mihály)	376
KOEPPEN, WOLFGANG: Melegház (Csertői Oszkár)	440	SZENTIVÁNYI KÁLMÁN: Nyugati szivárvány (Páldy Róbert)	182
KONOVALOV, G.: Források (II--)	697	Széphajú Khariszok tánca (Póór Júlia)	312
KONWICKI, TADEUSZ: Égszakadás (Zolnay Vilmos)	567	SZILVÁSI LAJOS: Appassionata (Ordas Iván)	753
KRÚDY GYULA: Az aranybánya (P. L.)	43	SZINNYEI JÚLIA: Nyolc látogató (Kulcsár Ödön)	695
KRÚDY GYULA: Mákvirágok kertje (Pók Lajos)	753	SZEKELY JÚLIA: A halhatatlan kedves (Csányi László)	694
LADÁNYI Mihály: Az út kezdete (Pomogáts Béla)	45	SZOLOVJOV, LEONYID: Az elvarázsolt herceg (Tilhof Endre)	634
LAMPEDUSA, GIUSEPPE TOMASI DI: A párdúc (Bozóky Éva)	437	TAKÁTS GYULA: Virágok virága (Rádcics József)	312
LANZMANN, JACQUES: Viva Castro (Pomogáts Béla)	187	TAURIN, F.: Angara (Csiki Ottó)	758
LAO SÖ: Teaház (--cs--)	49	TERENTIUS: Az éldösi (Kerényi Grácia)	502
LEWIS SINCLAIR: Gideon Planish (Vámosi Pál)	122	TERSÁNSZKY J. JENÖ: Kakuk Marci (Gönczi Imre)	310
MANN, THOMAS: Királyi fenség ((Lékay Ottó)	313	THACKERAY: Henry Esmond (Póór Péter)	502
MANN, THOMAS: Varázshegy I--II. (Lékay Ottó)	48	THURY ZSUZSA: Ördögtánc (Pomogáts Béla)	629
MARTINOV, LEONYID: Visszhang (Vihar Béla)	438	THURZÓ GÁBOR: József és Putifárné (Kövári Valéria)	374
MÉRIMÉE, PROSPER: Szent Bertalan éjszakája. -- Colomba (Vámosi Pál)	375	TIMAR GYÖRGY: Az iszonyat naptára (Réz Pál)	630
MERLE, ROBERT: Két nap az élet (Zolnay Vilmos)	698	TINYANOV, JURIJ: A követ halála (--k--)	249
MIKSZÁTH KÁLMÁN: Elbeszélések és kisregények (Zolnay Vilmos)	178	TOLSZTOJ, LEV: Szevasztopol (Katona Tamás)	47
MOBERG, VILHELM: Bevándorlók (Vargha Balázs)	377	TÓTH SÁNDOR: Gerinc törés (Pomogáts Béla)	245
MOLNÁR ZOLTÁN: Régi szerelem (--s--a)	115	TRAVEN: Akasztottak lázadása (Varannal Auréli)	504
O'NEILL, EUGENE: Négy dráma (Vámosi Pál)	566	TROLET, ELSA: Az avignoni szerelmesek (Bozóky Éva)	186
OTČENÁSEK, JAN: Romeo, Júlia és a só-tétség (Birkás Géza)	439	TUCHOLSKY, KURT: Alligátor a színpadon (Reményi Béla)	120
PALOTAÍ BORIS: Aprópénz (Gönczi Imre)	754	TURGENYEV: Első szerelem (Somlai Alice)	632
Párizsi család (Katona Tamás)	756	VANG SI-FU: A nyugati szoba (Bozóky Éva)	117
PESOLD FERENC: Újpesti ház (Dersi Tamás)	630	VERCORS: A tenger csendje (--y--)	49
PINTER ISTVÁN -- SZABÓ LÁSZLÓ: A légió hadnagya (--k--)	434	ZOLA, EMILE: A kegyelmes úr (L. K.)	182
PLATÓN: A lakoma (Pók Lajos)	631	ZSIGMOND EDE: Elszántan és szelíden (Lányi Kamilla)	310
POPOVICI, TITUS: Éhség (Berecz József)	186		
PRATOLINI, VASCO: Beszélgetés öcsém-mel (Galsai Pongrácz)	123		
PROUST, MARCEL: Az eltűnt idő nyomában. I. Swann (Vértessy Miklós)	757		
PRUS, BOLESZLAW: A bábú (Lipták Gábor)	503		
RILKE, RAINER MARIA: Prózaí írók válogatott versek (Bozóky Éva)	633		
REMEINYIK ZSIGMOND: Afrikai románc (B. G.)	44		
ROLLAND, ROMAIN: Pierre és Luce (Vértessy Miklós)	697		
RUBINOWICZ, DAVID: naplója (Csertői Oszkár)	250		
SÁNTA FERENC: Farkasok a küszöbön (Horváth Tiborné)	311		
SCHUDER, ROSEMARIE: A boszorkány fia (Katona Jenő)	759		
SHELLEY: Megszabadított Prometheus (Somlai Alice)	755		
SI NAJ-AN: Vízparti történet (Lukácsy Sándor)	631		
SIMON LAJOS: Te út... (Vértessy Miklós)	116		
SINKA ISTVÁN: Eltűnik a hóri domb (Pomogáts Béla)	569		
SOLOHOV: Feltört ugar (Lékay Otló)	376		
SOMLYÓ GYÖRGY: Szélrózsa (Szerdahelyi István)	115		
STEINBECK, JOHN: Késik a szüret (Z. V.)	184		
STIL, ANDRÉ: Omlasztás (Pongrácz Zsuzsa)	440		
SUETONIUS: Caesarok élete (Somlai Alice)	436		
SÜKÖSD MIHÁLY: Ólomketrec (Kollányi Gyula)	44		
SZABÓ LÖRINC összegyűjtött versei (y--)	114		
SZABÓ PÁL: Szereposztás (Gönczi Imre)	500		
SZÁNTÓ TIBOR: Valamelyik parancsolat (Ughy Jenő)	246		

C) IFJÚSÁGI MŰVEK

BALÁZS SÁNDOR: Trézsi néni kosztosai (Nagydiósi Gézané)	316
BEECHER-STOWE: Tamás bátya kunyhója (Lékay Ottó)	124
BOGÁTI PETER: Az ágasvári csata (Simándi Béla)	699
BORONKAY IVÁN: Római regék és mondák (R. I.)	124
DOROHOV, A.: Törpék és óriások (Horváth Tiborné)	442
FEHER TIBOR: Hold a Tisza felett (Vidórácz Pálné)	506
FEKETE GYULA: Kincskereső Pipitér (Ember Mária)	698
GERGELY MÁRTA: Házasságból elégséges (Csertői Oszkár)	188
GILDAS-ANDRIEWSKI, GABRIELLE: Felhőszakadás (Hajdu János)	379
GLAGYILIN, ANATOLJ: Karrier... (Lányi Kamilla)	636
Hősök voltak... (Balogh Elemér)	188
KRIZA JÁNOS: Az álomlátó fiú (Páldy Róbert)	572
Lányok évkönyve (Cs. O.)	52
LEONARDO DA VINCI: Tudomány és művészet (--y--)	125
LIPTÁK GÁBOR: Aranyhíd (Fonay Tibor)	570
MARTON LILI: Zsóka meg a rossz fiú (Zilahy Tamásné)	315
MÉHES GYÖRGY: Három fiú meg egy lány (Cs. O.)	189
A mi világunk (Csertői Oszkár)	51
MURÁNYI-KOVÁCS ENDRE: A kalóz lánya (--cs--)	506
NÁDASDI PETER: Imre két házassága (Baló László)	637
PETUR LÁSZLÓ: A száguldó kerék (Fahidy József)	441

PIRELLI, GIOVANNI: Pietro és piribolha (N. Rácz Aranka) —	316
SANTAROVA, ALENA: Kata, Katrin, Katinika (Nagydiósi Gézáné) —	761
SMAHELOVA, HELENA: Lányok, fiúk (Fonay Tibor) —	760
SZABÓ MAGDA: Álarcosbál (L. O.) —	378
SZALAY LENKE: Mogoró kinövi a kabátját (B. E.) —	50
SZÁNTÓ GYÖRGY: A javíthatatlan javító (Győri György) —	441
TAKÁCS TIBOR: Móra igazgató úr... (Csertői Oszkár) —	123
THURY ZSUZSA: Angéla (Fonay Tibor) —	251
VÁZSONYI ENDRE: Az ezeregynap legszébb meséi (Lipták Gábor) —	571
A világljáró királyfi (Pomogáts Béla) —	760
WERNEROWA, JADWIGA: Vöröske (B. E.) —	189
ZOLTÁN PÉTER: Mesterségek dicsérete (Pór Edit) —	250

D) ISMERETTERJESZTŐ ÉS TUDOMÁNYOS MŰVEK

ADY ENDRE: Az irodalomról (Pók Lajos) —	507
G. AGGHÁZY MÁRIA: Magyarországi barokk művészet (—o—) —	57
Az ateizmus kérdéseinek újabb irodalma (—cs—) —	510
BEAUVOIR, SIMONE DE: Amerikai útinapló (R. P.) —	55
BENCSEÁTH ALADÁRNÉ: Kisdíák, nagydíák a munkácsolásban (Bozóky Eva) —	380
BENEDEK MARCELL: Kis könyv a versről (—k—) —	52
Beszélő kövek —	58
CSATHÓ KÁLMÁN: A régi Nemzeti Színház (Antal Gábor) —	53
DEZSÉRY LÁSZLÓ: A cinizmusról (Fonay Tibor) —	507
LŐRINCZE LAJOS: Édes anyanyelvünk (Z. V.) —	761
ERDELYI JÁNOS levelezése (Varannay Aurél) —	253
FASSET, AGATHA: Bartók amerikai éve (Szánthó) —	317
FORGÁCS LÁSZLÓ: Ünnepe után (—L—) —	55
GÁL GYÖRGY SÁNDOR: Hazám, hazám, te mindenem (R. I.) —	127
GERGELYFFY ANDRÁS: Belsőpáttalva (—o—) —	127
GERŐ GYÖZÖ: Pécs török műemlékei (—o—) —	126
GERSZI TERÉZ: A magyar körajzolás története a XIX. században (Körner Éva) —	56
HÁMORI OTTÓ: Házasság, család, boldogság (Nagydiósi Gézáné) —	443
HORLER MIKLÓS: Szentendre (—o—) —	56
HORVÁTH ÁRPÁD: Csillagnézók (Csomor Tibor) —	572
JÁVORKA EDIT — BERÉNYI JÓZSEF: Jövedelmek a munkabéren felül (S. M.) —	128
JÓBORÚ MAGDA: Élet és iskola (G. H. E.) —	763
Kékedi népdalok. Sztarecky Zoltán gyűjtése (—k—) —	58
KOMLÓS ALADÁR: A lira műhelyében (Pomogáts Béla) —	379
KOÓS JUDIT: A modern otthon (Gerő Gyula) —	443
KOVÁCS MIHÁLY: A közös és a háztáji gazdaság (—D—) —	508
KÖMÖVES IMRE: Mielőtt elfelejteném (Vihar Béla) —	509
A kultúra világa (Marót Miklós: Kézikönyv és érdekteszitő olvasmány) —	305
LAMB, HAROLD: Világhódító Nagy Sándor (L. S.) —	573
MACAULAY: Esszék (—á—) —	699
MIKSZÁTH KÁLMÁN (1847—1910) (Pók Lajos) —	380

MORGAN: Az ősi társadalom (L. K.) —	637
Móricz Zsigmond hagyatékából (—i) —	317
Művészetre nevelés a családban (Nagydiósi Gézáné) —	252
NAGY LÁSZLÓ: A Bocskay szabadságharc katonai története (Berlász Jenő) —	763
Nyelvtan — stílus — szónoklás (Pók Lajos) —	252
Párizs. Francia írók, költők, festők Párizsról (Pók Lajos) —	700
PETUR LÁSZLÓ: Egy ország eladó (Ugry Jenő) —	762
RANDE JENŐ: Szputnyik New-York felett (Fahidy József) —	54
SÁFRÁN GYÖRGYI: Arany János és Rozvány Erzsébet (—y—) —	254
SCHILLER: Válogatott esztétikai írásai (—Ky—) —	125
Sedlmayr könyvének visszhangja (Lányi Kamilla) —	432
SÓS ENDRE — VAMOS MAGDA: Thomas és Heinrich Mann (sz. d.) —	54
SZIJ REZSÓ: Várpalota (Zolnay Vilmos) —	57
TANNER JOZSEF: Egerszalók (Sz. R.) —	509
Az új magyar lexikon harmadik kötete (L. S.) —	190
Új magyar lexikon 4. kötet (L—y) —	700
VARGHA BALÁZS: Csokonai emlékek (—y—) —	52
VAS ZOLTÁN: Cserébe a világot (Haraszi Sándor) —	762
VASZILJEV, M. V.: Az energia és az ember (Mayer László) —	637
WEHRLI, MAX: Általános irodalomtudomány (L. S.) —	444
WINNINGTON, ALAN: A hideghegyek rabszolgái (—cs—) —	444

E) KÖNYVTÁRI SZAKIRODALOM

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Évkönyve 7. (1958—1959) (Bereczky Lszló) —	765
GULYÁS PÁL: A könyv sorsa Magyarországon. I. (Csapodi Csaba) —	764
A Kaposvári Megyei Könyvtár évkönyve 1958—1959. (—s—ó) —	62
KOSA GYÖZÖ: Folyóiratok könyvtári leltározása (Bóday Pál) —	191
Középkori latin nyelvű kódexek (Csapodi Csabáné) —	702
Kurrens külföldi periodikus kiadványok jegyzéke (Lakatos Éva) —	318
A Magyar Tudományos Akadémia könyvtára (Dezsényi Béla) —	510
MÓRA LÁSZLÓ: Segédkönyv az egyetemi könyvtárak hálózati munkájához (Horváth Magda) —	60
Az Országos Mezőgazdasági Könyvtár és Dokumentációs Központ közleményeinek 3. füzet. Dinnyés János: „A mezőgazdasági szakkönyvtárak állománygyarapítási kérdései” és Tordayné Péter Erzsébet: „Mezőgazdasági kutatóintézeti könyvtárak” (Horváth Magda) —	192
Az Országos Műszaki Könyvtár évkönyve 1959. (Móra László) —	62
Az Országos Széchényi Könyvtár évkönyve (Tóth András) —	381
SOLTÉSZ ZOLTÁNNÉ: A magyarországi könyvdiszítés a XVI. században (Borsa Gedeon) —	381
[SZILÁGYI JÁNOS:] A magyar munkáskönyvtárak a két világháború között (1930—1944). (Kiss István) —	661
Tájékoztató a tudományos kutatás tervezésének igazgatásának és szervezésének irodalmáról (Szentmihályi János) —	574
Könyvismertetések és irodalmi cikkek jegyzéke (Nagydiósi Gézáné) 1. sz. borító —	III.

5. ESEMÉNYNAPTÁR

34, 92, 170, 4. sz. borító III., 320, 383, 447, 485, 575, 639, 703, 767

KÖNYVTÁROK KIS LEXIKONA

Betűtípus, betűcsalád, betűnagyság

A nyomdák szedőszekrényei a különféle betűsorozatoknak szinte áttekinthetetlen sokaságát őrzik. A gyakrabban használt típusok, fajták, nagyságok nevével sokszor találkozunk a szakirodalomban, a nyomtatványok rendelkezésénél, sőt a könyvekkel való mindennapi foglalkozásban is. Erdemes legalább futólag megismerkedni velük!

A ma használt betűk őse a VIII. századvégi, *karoling minuszkulán*ak nevezett írás. Ennek betűi a gót stílusnak a művészetben való térhódításával párhuzamosan megváltoztak. eltűnt belőlük minden kerekesség, keskenyebbek, hosszabbak lettek, sarkaik élesen megtörték. Ezeknek az egyházi vonatkozású kódexekben található *gót* betűknek a mintájára készítette a nyomdabetűket Gutenberg és az őnyomdászok tekintélyes része. A betűmetszőknek másik csoportja — elsősorban az olaszok — az antikéért lelkesedő humanistákat utánozta, akik kódexeikben az ókorinak tartott karoling minuszkulák eredeti formáit másolták és betűiket *antikvának* nevezték.

A kétféle stílus, a *gót* a belőle fejlődött *schwabacherrel* és a *frakturral* együtt sokáig küzdött a lényegesen egyszerűbb felépítésű, könnyebben olvasható *antikvával*. A harc az utóbbi győzelmével végződött, a *gót* betűk használata egyre szűkebb körre szorítkozott, ma már a német nyelvterületen is ritkán használják.

A latinbetűs típus, az *antikva* fél évezred alatt feltűnően keveset változott, alapformái ma is ugyanazok, mint amilyenekké Nicolas Jenson velencei nyomdász kialakította. Több fajtáját szokás megkülönböztetni (medievalis, francia, angol, klászicizáló antikva), de köztük számtalan átmenet van, néha igen nehéz egyik vagy másik betűfajtát ide vagy oda sorolni.

Legrégibb, mint a neve is mutatja, a *medieval* (= középkori) *antikva*. Magán viseli a nádtoll-írás nyomait. Gömbölyded betűi szabályos kört alkotnak, fő- és kötővonalai közt aránylag kicsi a vastagságkülönbség, felső kezdővonalai ferdék. A francia *antikva* vastag függőleges alapvonalai hosszúnak tüntetik fel a betűtestet, noha a betűk alapformája közel áll a négyzethez. Alapvonalai erősek, mellékvonalai hajszálvékonyak. Legkiválóbb tervezője Claude Garamond, aki 1740 körül metszette legszebb betűit. Az angol *antikvánál* a hajszálvonalak fokozatosan olvadnak be az alapvonalásokba. A betűk elég vastagok, alacsonyak. Legnagyobb mestere John Baskerville, akinek 1757-ben megjelent Vergilius kiadását Franklin a világ leggondosabban nyomtatott könyvének nevezi.

A XVIII. század második felében igen kedveltek voltak a rézmetszetek, különösen Olaszországban. Ehhez a technikához illik a *klászicizáló antikvának* nevezett új betűtípus, melyet a vastag és a túlfinomult vonalak erős ellentéte és a betűformák szimmetrikus volta jellemez. A betűk felső nyúlványai hosszabbak az alsónál. Tervezői közül az olasz Giambattista Bodoni és a francia Didot-család három nemzedékét kell elsősorban megemlíteni.

A betűtípusok jelentékeny részét tervezőjéről, egy-egy kiváló nyomdászáról nevezték el. Így beszélünk *Aldus*, *Garamond*, *Baskerville*, *Bodoni*, *Didot*, *Caslon*, *Wallbaum* stb. *antikváról*. Magyar nevet hiába keresünk köztük, noha nekünk is volt egy világhíres betűmetszőnk, Tótfalusi Kis Miklós. Az ő matricáinak a mintájára készítette Anton Janson azokat a betűsorozatokat, amelyeket ma a világ *Janson antikva* néven ismer.

Garamond antikva

Bodoni antikva

Groteszk

Memphis

A múlt század elején Angliában két, az antikvától némileg eltérő típus tűnt fel, a *groteszk* és az *egyiptienne*. Az első eleinte különösnek hatott, ezért kapta a nevét. A *groteszk* betűk egyszerű geometriai elemekből állanak, összes vonaluk optikailag teljesen azonos vastagságú, a talpak és mellékvonalak egészen hiányoznak. Némileg rokon vele az *egyiptienne*, más néven *egyiptomi* vagy *modern antikva*. Ennek a be-

tűt is optikailag azonos vastagságú vonalakkól tervezték, de a vonalak a csúcsok felé elvékonyulnak. Erőteljes talpai ugyancsak azonos vastagságúak a fővonallakkal. Az egyiptiennek is vannak alfajai, ilyen a nálunk elég gyakran használt *memphis*.

Az akcidens szedésben, vagyis a plakátok, meghívók, prospektusok készítésénél, a legkülönbébbben árnyalt, vonalakkal díszített, kézírást utánozó, kétkontúros, különlegesen döntött vagy hajlított betűtípusokkal is találkozunk. Ezeket csak egy hosszabb tanulmány tudná rendszerezni, de a könyvtárosi gyakorlatban amúgy sem fordulnak elő.

Az egy alapgondolaton felépülő, egységes stílusú és azonos nagyságú betűkből a betűtest vastagításával vagy vékonyításával, nyújtásával vagy összenyomásával és tengelyének megdöntésével 20—30 változatból álló betűcsaládot lehet tervezni. Ezzel a lehetőséggel különösen a plakátművészet él. Azonban mindenféle antikva betűhöz el szokták készíteni a következő, könyvszövegben leginkább kiemelésre szolgáló változatokat: *kurzív, félkövér, kövér, esetleg kurzív félkövér és kapitälchen*. A *kurzív*

Antikva

Kurzív

Félkövér

Kövér

Kurzív kövér

betűk tengelye jobbra dől. Először Aldus Manutius használta a kurzív betűket 1501-ben, velük nyomta a klasszikus latin szerzők műveit. Ma a kiemelésen kívül az idézetekben van a főszerepük. A *kapitälchen*nél a kisbetűket a verzálisok, azaz a nagybetűk formájára öntik, de a betűtest nagysága a kisbetűével azonos. Különösen alkalmas a szerzők nevének szedésére a bibliográfiákban.

A betűk nagysága ma már nem választható tetszőlegesen. A múlt században a méterrendszer elfogadó országok közt megegyezés jött létre, hogy a betűtörzsek magasságát az úgynevezett *tipográfiai pont*nak (0,376 mm) egészszámú többszörösére készítik. Egy-három pontos betűket nem gyártanak, a legkisebb betű a négyponos *gyémánt*. Magassága tehát $4 \times 0,376$ mm, azaz 1,504 mm. A többi betű elnevezése

Nonpareille

Kolonel

Petit

Borgisz

Garmond

Cicero

(zárójelben a pontnagyság): *gyöngy* (5), *nonpareille* (6), *kolonel* (7), *petit* (8), *borgisz* (9), *garmond* (10), *cicero* (12), *media* (14), *tercia* (16), *text* (20), *két cicero* (24), *kánon* (36), *misszálé* (48).

A három legkisebb betű neve arra utal, hogy az ilyenek metszését, öntését régen sokra értékelték, s ezért nevezték el őket *gyémánt*nak; *gyöngynek*, illetve *páratlan*nak (= *nonpareille*). A XVI. század végéig a nyolcpontos betűnagyság volt a legkisebb, ezért hívták *kicsinek*, franciául *petit*nek. A *borgisz* a bourgeois (= polgári) szó elferdítése, Geofroy francia nyomdász használta előszeretettel a polgárság részére szánt kiadványokban. A *garmond* Garamond betűmetszőnek, a *cicero* pedig a híres római szónok leveleit tartalmazó 1462. évi kiadásnak emlékét őrzi. A *mediát mittel*nek is nevezik, középsőt jelent: régen ez volt a közepes nagyságú szövegbetű; a legnagyobbtól visszafelé számított harmadik fokozat pedig a *tercia* (= harmadik). A *text* szó szöveget jelent, ilyen nagyságú betűkkel nyomta Gutenberg a 42 soros Biblia szövegét. A *kánon* és *misszálé* elnevezés a misekönyvre utal. Manapság *cicerónál* nagyobb alakú betűket csak címekben, reklámnyomtatványokban használunk.

Vértesy Miklós

Új könyvtár épül Kapuvárott

Új könyvtári létesítményeink létrehozásánál nagy részben a helyi társadalmi erőforrások igénybevételére kell támaszkodnunk, mivel állami beruházási kereteinket elsősorban a nagy építkezésekre (megyei könyvtárak) kell összpontosítanunk.

Tanácsaink ma már egyre nagyobb megértéssel kezelik a könyvtárfejlesztés gazdasági vonatkozású kérdéseit is, határozottan segítik az új könyvtári épületek létrehozására irányuló tevékenységüket. Győr-Sopron megyében ennek szép példáját tapasztaltuk Kapuvárott. A járási könyvtár itt hosszú éveken át két kis helyiségben, igen mostoha körülmények között működött, s a rossz elhelyezési viszonyok természetesen kihatással voltak az olvasólétszám alakulására is. A könyvtárnak éveken át nem sikerült jobb elhelyezést kapnia. A községi tanács azonban a járási könyvtár segítségére sietett, és felajánlotta, hogy a községfejlesztési alap terhére megvalósítandó építkezés útján új, modern elhelyezést teremtsen a könyvtárnak. A tervek gyorsan el is készültek, és az építkezés, amely 1961-ben kezdődött meg, ma már a befejezéshez közeledik. Így Győr-Sopron megye első könyvtári célokra tervezett járási könyvtárát hamarosan átadhatjuk az olvasóközönségnek.

Az új könyvtár tervezésénél már a modern könyvtáráépítészeti törekvések kerültek előtérbe. Amint a vázlatrajzból is kiderül, az új épület súlypontját a közel 100 m² alapterületű kölcsönző és olvasóhelyiség képezi, itt kerül elhelyezésre szabadpolicokon a könyvtári állomány 90 százaléka. A felnőtt és gyermek részleg elválasztásánál nem alkalmaztak válaszfalakat, hanem övezetszerűen különítették el a két részleget: a felnőttek a bejáratától jobbra, a 14 éven aluliak a bejáratától balra találják meg olvasmányaikat.

A helyiség bejáratával szemben, mintegy zsilipszerűen helyezkedik el a kölcsönzőpult, ahonnan a könyvtáros könyven át tudja tekinteni mindkét részleget, s az olvasók sem távoznak a helyiségből tudomása nélkül. Közvetlenül a bejáratnál helyezték el a felnőttek és gyermekek ruhatári fogasait is, melyeknél önkiszolgáló megoldást alkalmaznak. A könyvtár olvasó-terasszal is rendelkezik a szabadtéri olvasás céljaira, ennek megközelítése a felnőtt részlegen keresztül lehetséges.

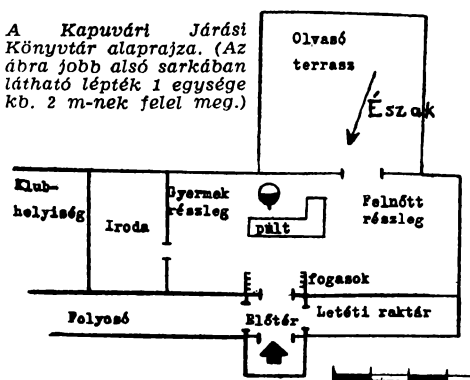
A letéti csereállomány elhelyezésére külön helyiséget terveztek, melynek befogadó képessége 5000 kötet, így a helyiség alkalmas arra, hogy a szabadpolic tartalékraktárának a szerepét is betöltse. A könyvtári feldolgozó munka, a letéti ügyvitel, az irodai munka nyugodt elvégzését külön irodahelyiség biztosítja, ennek megközelítése a kölcsönzőhelyiségen át lehetséges. Kedvező lehetőséget nyújt a könyvtár működésére az is, hogy a könyvtári helyiséghez csatlakozóan fog 1962-ben felépülni a járási művelődési ház, melynek klubhelyiségei, szakköri szobái a könyvtári tagok számára is rendelkezésre állnak. Ezért nem kellett a tervezésnél arról gondoskodni, hogy az irodalmi előadások, mesedélutánok rendezésére külön helyisége legyen a könyvtárnak. A könyvtár és a művelődési ház későbbi jó együttműködésére tehát mindkét fél számára sok hasznot hozhat.

A könyvtár otthonosságát a falak derűs színe is elő fogja segíteni. A berendezés a takarékoság szempontjainak figyelembevételével, mértéktartóan modern kivitelben készül, a fából készült bútoroknál a nyersanyag természetes szépsége jól érvényesül. Ahol szükséges, pl. a nagyobb kopásnak kitett felületekre modern, színes műanyaglemezek (malakartlemez) kerülnek. Az állványok állítható polcmegoldással, fémből készülnek, kékes színezetű kalapácsolakozással. Ez a lakkozás ugyanis az állványok fém jellegét letompítja, s azokat harmonikusan beleilleszti a helyiség összképébe.

Az építkezés összes költségei, beleértve a berendezésre és felszerelésre fordítandó összegeket is, több mint félmillió forintot követelnek. Ebből kb. 450 000 forintot a kapuvári községi tanács vállalt. Példamutató vállalkásuk megteremtí Kapuvárott az olvasótábor gyorsütemű növelésének anyagi alapját, és reméljük, hogy a helyi könyvtárosok jó munkája is biztosítékot nyújt a célkitűzések mielőbbi teljesítésére.

Mezei György

A Kapuvári Járási Könyvtár alaprajza. (Az ábra jobb alsó sarkában látható lépték 1 egysége kb. 2 m-nek felel meg.)

Bibliográfiák az olvasónak

Erdemes, vonzó formában felhívni az olvasók figyelmét egy-egy téma irodalmára, vagy nem olvasókat megnyerni az olvasók táborának — röviden ez a könyvpropaganda feladata. Az ilyen fajta sok-sok vállalkozás közül kiemelkedik a Békéscsabai Megyei Könyvtár tevékenysége, és az ennek eredményeképpen megjelenő elég nagyszámú kiadványa, irodalomjegyzéke.

Ezek a röplapszerű, vagy füzetformában megjelenő ajánló bibliográfiák egy-egy szerencsés ötlet, újszerű gondolat születtei. Mindegyikben van valami, ami megragadja az olvasó figyelmét, valami, ami arra készteti azt, akinek a kezébe nyomják a mozipénztárnál, vagy az ezüstkalászos gazdatanfolyam előadása után, hogy ne dobja el, hogy beleolvasson. És a sok unalmas, megszokott propaganda-kiadvány után ez nem is kevés. Ez a legtöbb, amit az ilyen kiadványtól várhatunk, hiszen annyi mással kell versenyeznie, nem is csak könyvtári, vagy általában művelődési, de kereskedelmi, biztostási stb. rölapokkal, propagandakiadványokkal is.

A műszaki könyvek propagandáját Békéscsabán összekötik a helyi üzemek történetének rövid ismertetésével, és ehhez kapcsolódva ajánlanak néhány szak-könyvet az üzemek dolgozóinak Mindjárt közvetlenebb, természetesebb lesz így a

műszaki propaganda kissé száraznak látszó feladata. Olyan meghitt kapcsolatot alakít ki az olvasóval, mint mikor ismerősök beszélgetnek közös dolgairól. Látszik, hogy a megyei könyvtár nem munkatervi feladatot akart teljesíteni, mikor összeállította a „Békéscsaba ipari kis tükrø” című kiadványt, hanem szívesen és szeretettel csinálta ezt. Így aztán érthető, hogy nem késett a társadalmi összefogás sem, hogy a megjelenést lehetővé tegye.

Hasonlóképpen sikeres az „Ezüstkalászosok kiskönyvtára” című olvasási tanácsadójuk. A meghatározott olvasórétegnek szóló, jól összeválogatott anyagot tartalmazó, kitűnően annotált kis füzetet ízléses, könnyed rajzok teszik élénkké. Nem ábrák és nem illusztrációk ezek, mivel a szöveget nem magyarázzák, inkább díszítik, és többé-kevésbé kapcsolódva ahhoz, felkeltik az érdeklődést, figyelemre érdemesítik a füzetet.

A csabai megyei könyvtár tevékenységével az élet, a művelődés minden területéhez és szervéhez természetes módon tud kapcsolódni. A filmbemutatókhoz készített rajzos irodalomjegyzékeik már ismertek, a legutóbbi megjelentek arra mutatnak, hogy tartani tudják a színvonalat („Kereszteslovagok”, „Megöltek egy leányt”). Az MSZBT-vel együtt a szovjet irodalom legújabb alkotásainak megismertetésére szövetkeztek, aminek eredményeképpen egy tisztán tipográfiai eszközökkel megoldott, kecses, vonzó megjelenésű kis irodalomjegyzéket adtak közre („Új utak a szovjet irodalomban”).

Az ajánló bibliográfián belül a legnehezebb műfajt, a közvetlenül az olvasóhoz szólót képviselik ezek a kiadványok. Ötletes formái megoldásukkal, változatos tartalmukkal jól szolgálgják azt a célt, amire készültek. A békéscsabai könyvtárosok úttörő feladatára vállalkoztak kiadásukkal. Erdemes követni őket! (s—ő)

A DEBRECENI VÁROSI KÖNYVTÁR 1961. jan. 1-én alakult. Ennek ellenére már az első évben is igyekezett rendezvényeivel, megmozdulásaival bekapcsolódni a város kulturális életének vérkeringésébe.

A könyvtár programjában különösen a különlegességek, a különböző telepek, s a tanyavilág kulturális ellátása szerepel. Például a Könyvbarát mozgalom keretében 1961 őszén négy nagysikerű est zajlott le: a nyulasi fiókkönyvtár szervezésében „A 600 éves Debrecen az irodalomban”, a tégláskerti fiókkönyvtár szervezésében pedig „Csokonai és Debrecen” címmel rendeztek egész estét betöltő irodalmi estet. Sikeres könyvankétot rendezett a Nagy Sándor telep és a Szotyori telep fiókkönyvtára

is. Az előbbi Berkesi András és Györy Dezső, az utóbbi pedig Gergely Márta regényeiből.

A jó együttműködést igazolja, hogy a rendezvényeket a Hazafias Népfront anyagilag is támogatta, a szervezésben pedig a tégláskerti művelődési otthon segítette.

Irodalmi esték, író-olvasó találkozók, könyvankétok, könyvkiállítások szerepelnek a Debreceni Városi Könyvtár további terveiben is. (Sz. L.)

ÉRDEKES KIÁLLÍTÁS nyílt meg a Vadász utcai Szabó Ervin könyvtárban, a könyvtár egyik olvasójának, Nagy József nyugalmazott tanárnak exlibris gyűjteményéből. (F. I.)

IRODALMI TÁJÉKOZTATÓ

EÖTVÖS KÁROLY

1842—1916

Eötvös Károly írói tevékenysége későn, a századforduló körül, életének hatodik, hetedik évtizedében bontakozott ki. A középbirtokos nemesség, amelyből származott, s amely a reformkorban lángelméket, erkölcsi hőszoktat adott a nemzetnek, ekkor már rég dzsentrívé silányult, s Tisza Kálmánnak és utódainak parlamentjét töltötte meg gépiesen szavazó mamelukjaival. A hanyatlás és züllés éveiben Eötvös Károly ragaszkodott Széchenyi, Kossuth és Vörösmarty nemzedékének liberális eszményeihez, s azt tartotta írói feladatának, hogy a nagy elődök példáját mutassa fel szüntelen mementóként „kicsinyes és bágyadt” korának közszereplői előtt. Az egykori dicsőségre való appellálás azonban nem párosult nála korszerű, európai látókörrrel s a jelen sürgető problémáinak megértésével. Miközben Bródy Sándor és Thúry Zoltán már munkástárgyú, szociális izzású elbeszéléseiket írták, Eötvös Károly még a kapitalizmus kezdeti idejének hazafias, derék tőkésin merengett, s a munkáskérdésről szólván abban látta a bajok okát, hogy kivesztek a jámbor urak és a

hűséges szolgák, megszűnt a távoli múlt idealizált, patriarchális világa... Így aztán Eötvös Károly írásművészete kétféle értelemben is korszerűtlen volt: saját osztályának már nem a hősi romantika, hanem Herczeg Ferenc hízelt szórakoztatása kellett, Adyék tábora viszont a kellemetlen és konzervatív öregurat látta benne. Ez az oka annak, hogy írói életműve hamar feledésbe merült, és csak az utóbbi évtizedben kezdjük felismerni maradandó értékeit: igaz hazafiságát, liberalizmusának nemességét, kiváló stílusát.

Eötvös Károly 1842-ben született a dunántúli Mezőszentgyörgyön. Jogászévei után Veszprémben lépett közigazgatási pályára. 1872-ben Deák-párti programmal bejutott az országgyűlésbe, de nemsokára az ellenzékhez csatlakozott, és nagy sikereket aratott az önálló vámtérület és a magyar vezényszó érdekében mondott beszédeivel. 1881-ben már húsz kerület versengett azért, hogy képviselőjévé választhassa. A függetlenségi pártban sokáig vezető szerepet töltött be, irányította lapját, az *Egyetértést*. Hosszú parlamenti pályafutása alatt nem tudott mindig helyesen tájékozódni, de azt büszkén mondhatta magáról, hogy pecsovic, király embere nem lett belőle soha. Liberális elvei mellett saját pártjával szemben is kitartott (az egyházpolitika kérdésében), és mert népszerűtlen feladatot vállalni.

1883-ban, a hírhedt tiszaszéplári perben elvállalta a hamis és szörnyű váddal bíróság elé állított zsidók védelmét, és dacolva az antiszemita sajtó rágalmaival és az életveszélyes fenyegetésekkel, kiharcolta védenecsei felmentését. Ez a cselekedete méltóvá teszi arra, hogy az igazság és az ártatlanul üldözöttek olyan nagy védelmezőinek sorában említsük nevét, mint Voltaire és Zola, mint Tolsztoj, aki egy lázadásba hajszolt közlegény mellett emelt szót, vagy Korolenko, aki az ugyancsak vérváddal illetett udmurtoknak fogta pártját.

Saját pártfeleinek egy része is megpróbálta rávenni, hogy ne vállalja a tiszaszéplári perben a védő szerepét. Eötvös Károly ezt válaszolta: „Ez beszenyezése lenne az 1848-iki lobogónak.” A 48-as lo-

bogó alatt Eötvös Károly apja is harcolt; ő a hőse *A dicsőséges csaták napjaiból* című elbeszélésének, mely Jellasics egyik hírvívó osztagának megsemmisítéséről szól.

Amikor Eötvös Károly a múltat idézi fel, gyakran merít a családi hagyományból s általában idősebb kortársai előadásából. Ez az ő sajátos műfaja: nem szabályos novellákat ír, nem is igazi emlékiratot — mások emlékeit beszéli el, a személyes átélés elevenségével, nem a történész objektivitásra törekvő módszereivel, hanem a memoáriró szubjektív, érzelmes hangján, a maga személyét, íráskészségét mintegy tolmácsul kölcsönözve nemesi osztályának kollektív emlékezése számára.

Leginkább 1848 és a reformkor hősidejébe jár vissza mesélőlkedve: színes történeteket tud Kisfaludy Sándor szerelméről és a balatonfüredi színház alapításáról, Jókai családjáról és Deák Ferenc ifjúságáról s a százhetvenöt galíciai magyar huszár kalandos hazatéréséről, melyet *A köszívű ember fiaiban* Jókai is feldolgozott. Írásainak egy másik csoportja szatirikus jellegű, a régi megyei

élet fonákságait, a bürokrácia nevetséges intézkedéseit veszi célba. Ismét mások a népelet köréből merítik tárgyukat, néprajzi alapossággal mutatják be a faragóbérest, a szürkésztés, a taplószedés szokásait, betyárokat, kisémmizett szegényembereket választanak hősül, vagy a poétikus balatoni és bakonyi táj szépségének dicséretét zengik. Valamennyire jellemző a zamatos magyarság és az anekdotázva csapongó, elkalandozva kényelmeskedő előadás.

Kisebb-nagyobb írásait Eötvös Károly lazán összefűzött ciklusokba rendezte. Ezek közül nevezetesebb az *Utazás a Balaton körül* és *A Bakony két-két kötete* és *A nagy év*, mely a szabadságharcnak szentelt elbeszéléseket tartalmazza. A tiszaezlári per történetét *A nagy per* három kötetében írta meg, kitűnő művészi eszközökkel.

Halála után csak sokára, 1952-ben jelent meg műveiből terjedelmes válogatás (*Megakad a vármegye*), majd egy kisebb az *Olcso Könyvtárban (Házassági viszonytagságok)*, s új kiadást ért meg az *Utazás a Balaton körül*.

L. S.

KASSÁK LAJOS HETVENÖT ÉVES

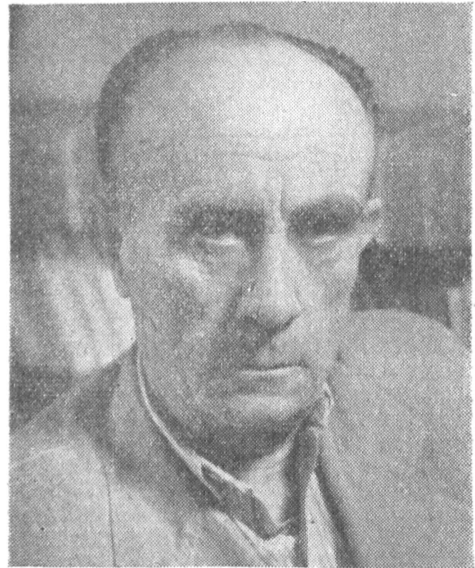
*Munkás vagyok, egy azok közül,
akik földet művelnek, kereket esztergá-
lyoznak és házat építenek
egy azok közül, akik aranyat verítékezté-
nek és arannyal megfizethetetlenek
egy azok közül, akik virágot kívánnak
ablakaitok elé
s akik fegyverrel megöletnek.*

Modern költészetünk egyik kiemelkedő jelentőségű úttörője nem ezzel a verssel kezdi költői pályáját, de ez a tudat fénylik, ez a magatartás feszül diszsonáns, érdes, a kifejezés, a forma minden addigi hagyományát kerülő, invenciózus emelkedettségű verssoraiban. Még zengőbb pátosszal és öntudattal szól ez a hang a lenyűgöző szépségű *Mesteremberekben*:

*Ülünk a sötét bérkaszárnyák alján,
szótlatlanul és teljesen, mint maga a meg-
bontatlan anyag.*

*Tegnap még sirtunk, és holnap, holnap
talán a mi dolgunkat csodálja a század.
Igen! Mert a mi csúnya, tömpe ujjaink-
ból már zsendül a friss erő,
s holnap már áldomást tartunk az új
falakon.*

Egy tizenhétéves korában kezébe akadt Petőfi-kötet (első találkozás az irodalommal) sarjasztja benne a kedvet, hogy „valami ilyesmit kellene neki is

csinálni”. Hatalmas önéletrajzi regényében (*Egy ember élete*) mondja el, hogyan indul Kassák, a fiatal vasmunkás Érsekújvárról Pestre, majd Párizsba, a nagyvilágba „valami ilyesmit csinálni”, a tudás és a tett éhségével. Milyen emlékeket

hordoz magával csavargó éveit során? Később ezt is megírja: *a mocskos szerelmek, a baromi munka, s az örök szegénység nyomasztó párolgását...*

A munkásmozgalomban kapja a döntő jelentőségű ösztönzéseket a művelődésre. Magatartásában azonban már fiatalon meg lehet találni — az egyébként összefügg a magyar munkásmozgalom akkori viszonyaival is — a világmegváltó patosz és az agresszív nihilizmus keveredését, az anarchista, individualista gesztusokat, amelyeknek a szerepe inkább nő, mint csökken költői pályáján.

Külföldön friss érzékenységgel szívja magába a századunk első évtizedében erjedő művészeti forradalmak eszméit, s hazatérve verseivel, a *Tett* és a *Ma* című folyóirataival ő a modern irányzatok úttörő közvetítője, szembenállva a Nyugattal, az irodalom polgári szármáyával. Az expresszionizmust, a szimultanizmust, konstruktivizmust, kubizmust és más művészeti izmusokat az ő versei, cikkei, folyóiratai hozzák irodalmi életünkbe. Később is mélyreható kapcsolatot tart a külföldi művészeti irányzatokkal. Mindig hangsúlyozza „a műzsák testvériségét”, az irodalom, s más művészetek egymást ihlető és korrigáló szövetségét. Nem eléggé ismeretes, hogy Kassák jelentős képzőművész is; a képzőművészetek és a zene sokoldalúan ihletik szilárd belső formára építő szabadverseit.

Az újabb világirodalom története nem egy példát mutat (gondoljunk Gorkijra, Nexőre vagy József Attilára), hogyan teremti meg a proletár lét mélységeiből induló író a munkásosztály egyetemes igényű irodalmát, a kor teljességének kifejezését.

Hová jut el Kassák Lajos? Nem számolhatunk most be költői pályájáról (legfontosabb kötetei: *Eposz Wagner maszkjában; A ló meghal, a madarak kirepülnek; Sötét égek alatt; 1956-ban kiadott Válogatott versei*). nincs módunk arra, hogy beszéljünk jelentős prózai alkotásairól: a *Misilló királyságáról* vagy az *Angyalföld* című regényről, a *Boldogtalan testvérek* című novellás kötetéről. De az ünnepi alkalom sem lehet ok, hogy megkerüljük a legfontosabb kérdést,

amelyről egyébként néhány éve jellemző vita folyt.

Az egyik nézet szerint Kassák életműve diadalmasan törte szét a régi formák és költői tartalmak világát, „nem a lélek ziláltságából, beteges elferdüléséből — mint a dekadensek —, hanem az elnyomott, az építésre vágyó munkásember egészségéből, a küzködő modern ember keserű őszinteségéből”.

A marxista kritika azonban nagyobb igényeket támaszt. Mi lesz műveiben a proletár élet tapasztalataival? Megmarad-e a felháborodás, az ösztönös lázadás szintjén? Több lesz-e belőle, mint magányos lázadó, az elnyomottak feltámadását hirdető patosz hordozója?

Kassák nem jut tovább, sőt később a forradalmiságnak ettől a szintjétől is távol kerül költészete. Kb. a húszas évek közepén indul meg nála egy olyan „klasszicizálódási” folyamat, amely nem feloldásává, hanem megkerülésévé lesz a kor nagy problémáinak, feladatainak. A polgári irodalomtörténetírás is észreveszi a változást. Schöpflin Aladár azt írja róla: „rájött az irodalom autonóm voltára és kiküszöbölte írásaiból a tendenciákat”. József Attila pedig 1931-ben a *Korunkban* veti szemére: „a yalóságot úgy kiejti a keze közül, mint a szórakozott halász a sikos halat”. Téves az a többször jelentkező nézet, hogy ezután elzárkózik a kor nagy eseményeitől. Verseiben megjelennek a spanyol polgárháború hősei, Sallai és Fürst alakja, a háború, a fasiszta embertelenség képei; de az igaz, hogy költészetének fő áramából fakadnak a magány, a rezignált befelé-figyelés hangulatai.

Kassák költői életműve és irodalomszervezői tevékenysége jelentős fejezete, de mint a nemrég megjelent *Kis magyar irodalomtörténet* megjegyzi, nem fővonala a modern magyar irodalom történetének. Azt a célt, hogy „valami olyasmit csináljon, mint Petőfi”, nem érte el. Műveiben akkor igazán nagy, amikor osztályának, korának nagy előremutató eszméit, indulatait fejezi ki; s most, mikor hetvenötödik születésnapján jó egészséget, alkotó kedvet kívánunk Kassák Lajosnak olvasói nevében, — erre is gondolunk.

Pók Lajos

CYRANO DE BERGERAC nem szerette Malherbe száraz, fantáziátlan verseit, s még kevésbé azt, hogy Malherbe kánonként tukmálta költőtársaira a maga merev esztétikai elveit. — Malherbe — mondotta róla — a mesebeli rókához hasonlít, amelynek a csapda levágta a farkát, s erre rávette a többi rókat, hogy ők is vágassák le a farkukat.

D'ENNERY, az ügyes színpadi szerző, egyike volt Párizs legszellemelesebb társalgóinak. Aubernek, a csaknem kilencvenéves öreg zeneszerzőnek tiszteletére rendezett vacsorán például így köszöntötte fel az ünnepeltet:

— Kedves mester, legyen egészen nyugodt... Ön már rég túl van azon a koron, amelyben az emberek meg szoktak halni.

IVO ANDRIĆ

Az elmúlt év irodalmi Nobel-díjával ezúttal jugoszláv írók tüntettek ki: Ivo Andrićot.

Jugoszlávia irodalmának ez az élő klasszikusa 1892-ben született a boszniai Travnikban. Egyetemi évei alatt részt vett az ifjúság nacionalista mozgalmában, s megismerkedett az osztrák-magyar monarchia bíróságaival és börtöneivel. Az első világháború után diplomáciai szolgálatba lépett; Róma, Bukarest, Madrid, Genf voltak állomáshelyei.

Művei sorát a börtönben írt és 1918-ban kiadott prózai költeményei nyitják meg. Első nagy sikerét 1920-ban aratta novel-láskötetével (*Djerzelez Ali útja*). Ebben s későbbi írásaiban is többnyire szűkebb hazája, Bosznia múltjából választott témát. A történelmi regény, elbeszélés műfajához nem a könnyen elérhető hatás, a kosztümök színessége, a történelmi érdekességek szórakoztató lehetőségei vonzották; Ivo Andrić a távoli múltban is lélektani tanulmányokat végez, embereket figyel meg s ábrázol gondos realizmussal, és a jelen problémáira keres feleletet, olyanformán, mint Móríc Zsigmond az *Erdélyben*.

Főművét (*Híd a Drinán*) a német megszállás alatt írta, elzárkózva a világtól, belső emigrációban. Ez a regény a török uralom alá vetett Bosznia egyik városkájának életét, küzdelmeit mutatja be, egy híd történetének keretében, annak XVI. sz.-beli építésétől az első világháború idején történt felrobbantásáig.

Ivo Andrić nem csatlakozott a formabontó modern irodalmi áramlatok egyikéhez sem, művészetében egyszerűsége, tár-

gyilagos pontosságra, arányos szerkesztésre, a stílus gazdaságos használatára törekszik. Életműve kevesebb izgalmat nyújt, mint Nobel-díjas elődeinek, Camusnek és Hemingway-nek írásai, de meggyőzően példázza, hogy az irodalom hagyományos eszközeivel is lehet értékeset alkotni.

Ivo Andrić magyarul megjelent művei:
Híd a Drinán. Ford. Csuka Zoltán. Bp. 1947 és 1958.

Vihar a völgy felett. Ford. Csuka Zoltán. Bp. 1956.

Elátkozott udvar. Két kisregény. Ford. Csuka Zoltán. Bp. 1959. Olcso Könyvtár.

IFJABB DUMAS egyik barátja, akit az ünnepelt író meghívott vacsorára, egy tűzértiszt társaságban állított be hozzá.

— Elhoztam az unokaöcsémét, aki nagyon vágyott megismerni önt, hogy majd mesélhesen önről a garnizonjában.

Dumas éppen nem volt beszédes kedvében, s a tisztcske egész este hiába várta, hogy az író produkálja híres szellemességét.

Elégedetlenül fordult hozzá:

— Csak nem érzi magát rosszul?

— Ugyan miért érezném?

— Hát mivel nem szól egy szót sem.

— Nézze, fiatal barátom — tromfolta le Dumas a tűzért — én sem kértem önt, hogy mutassa be, hogy ló az ágyúival.

BARÁTAI unszolták Mablyt, hogy tegyen lépéseket akadémikussá választása érdekében.

— Ugyan minek? — tiltakozott Mably. — Ha megválasztának, mindenki azt kérdezné: Hát ez meg miért tagja az Akadémiának? Jobban szeretem, ha azt kérdezik: Hogyan lehet, hogy Mably még nem akadémikus?

EGY ÍZBEN VALAKI hihetetlenül hangzó történetet mesélt Montesquieu-nek. Látva a nagy író kételkedését, így fogadkozott:

— Ha nem igaz, önnek adom a fejemet.

— Elfogadom — felelte Montesquieu — a kis ajándékok erősítik a barátságot.

AZ 1830. EVI júliusi forradalom után barátai arra kapacitálták Béranger-t, hogy próbálja megszerezni a közoktatásügyi miniszteri tárcát.

— Nem is volna bolondság az a miniszterség. Legalább elrendelném, hogy minden lányiskolában kötelező olvasmányok vezessék be a dalaimat... — ütötte el tréfával a dolgot a szókimondó szerelmi chansonok költője.

I. JAKAB angol király megkérdezte Bacontól, mi a véleménye a francia követről.

— Jól megtermett, szép ember — válaszolt kitérően a filozófus-kancellár.

— De mit tart a fejéről? — faggatózott tovább a király.

— Felség — hangzott a válasz — vannak emberek, akik hasonlítanak a négy-ötemeletes házakhoz, a legfelső emeletük a legrosszabbul berendezett.

„A NAPKELETI TÜZES ELMÉNEK TÜNDÉRI ÁLMAI”

„Olyan poétákat kell világosságra hoznom, akiknek munkájukat behomályosította a régiség, és amelyeknek emlékezetét csaknem eltörölte a feledékenység.” Ezekkel a szavakkal kezdi Csokonai „az ázsiai poesis”-ról írt értekezését, az első tanulmányt, melyet magyar nyelven Kelet költészetéről olvashatunk, majd hozzáfűzi: „Azon nemzetségekről akarok beszélni, akiknek poesisétől undorodnak a finnyás európaiaknak füleik.”

A közöny és gőg, mely ellen Csokonai szót emelt, még sokáig nem akart szünni, és csak az utóbbi évtizedben láttak hozzá nálunk a lenézett gyarmati népek irodalmának rendszeres fordításához. E távoli és ősi kultúráknak ma már számos remekművét bírjuk nyelvünkön; ezekről adunk most összefoglaló tájékoztatást, szemlénket a mohamedán műveltségű (arab, perzsa, török) népek irodalmára korlátozva.

Arabia költői kincseiből legkorábban és leginkább az *Ezeregy éjszaka* meséi váltak ismertté Európában. E mesefüzér zömét a XIII. században foglalták írásba, eredete azonban még messzibb korba és a távol Indiába nyúlik vissza, innét perzsa közvetítéssel került az arabokhoz, akik közt népmeséi vonásokkal színeződött, helyi elemekkel bővítve, s magába szívta az iszlám szellemét.

A képzelet csapongó merészségét, a költői képalkotás buja, nem ritkán szertelen gazdagságát, az érzelmek, a szerelmi szenvedély olvadozó hevét s a kifejező eszközök csiszolt tökéletességét, gyakran keresett alkalmazását általában az arabok (és a vele rokon kultúrájú népek) irodalmának fő jellemvonásaiként említik ismerői. Csokonai szerint „lehetetlen is annak meg nem lenni, hogy azok a poéták legvígabb képekkel bővülködjenek, ... akik azokba a tartományokba laknak, ahol a napnak tündöklése és az égnek tisztasága ritkán homályosodik bé felhőkkel, ahol a virágoknak és gyümölcsöknek legnagyobb bővülködésével behalmoztatván a természet bujálkodik és némineműképpen szerelmeskedik”. Továbbá: „Az ő nyelveik is a poesishoz felette igen alkalmaztatottak ... Kellemetessége van csudálatos a perzsának, bővsége és ereje az arabnak, méltósága a töröknek.”

Tévedés volna azonban azt hinni, hogy a keleti költészet pusztán a képzelet csillogó játéka, merő artisztikum. Magában foglalja az a mindennapi élet valóságos képét, a történelmi események visszhangját is. Az *Ezeregy éjszaka* meséi nemcsak fantasztikus utazások és titkos kincseskamrák káprázatát nyújtja, de elvonultatják szemünk előtt a hajósélet, a zsibongó kalmársokadalmak, az udvari cselszövények hűen ábrázolt jeleneteit is.

Az *Arab költők* című nagyszabású antológiában nyomon követhetjük az arabság sorsfordulatait, életmódjának változásait. Az arab törzsek már a pogánykorban, Mohamed vallásalapítása előtt virágzó költészetet alakítottak ki. E korai lírát a kemény és harcias pusztai élet zabolátlan szelleme formálta, fő témái a karddal szerzett hírnév, a bor és a szerelem adta mohó öröm, a törzsi büszkeség s a kérlelhetetlen elmúlás komor, de sohasem lankasztó tudata. Az epedő szerelmi vágy — a ekkoró századok arab költészetének oly sokszor ismételtgetett vezérhangja — már ekkor is versek ihletője, de az alakuló lírai konvención még átút az ősi szokások nyersesége. „... A lankán üstökét kétoldalt megragadva elkaptam, mire karcsú, izmos dereka, combja engedve meghajolt...” — írja Imrul Kaisz VII. századi költő, a pogány kor első nagy alkotója. A törzsi villongások apró csetepatéit viszont úgy énekl meg ez a költészet („... ha forráshoz érünk, tisztáját kiisszuk, zavarosságát hagyván csak a többi törzsnek”), hogy a hang már a fél világ későbbi meghódítóinak szilaj gőgjét érezteti: „Mienk a világ és minden lakója, és ha kell, tiporjuk, bármiféle fajta... S mire elválasztjuk a csecsemőt, még az órjások is térden borulnak elénk le.” E féktelen uralomvágyra a prófeta hite a vallási misszió szentesítő pecsétjét ütötte rá: „A mi haragunk Alláhért van, meg az iszlám védelmire.”

Néhány századdal később az arabság már hatalmas birodalom ura, művelt és gazdag városok lakója. A költő Kelet gyöngyének, Bagdadnak dicséretét zengi, leírja a vezér szemét bővülő szépségű palotáját, a művészi véső teremtette csodákat, az aranylemezekkel ékesített kapuk és tetők pompáját, a korlátlan pusztai szabadság öröme és a férfias kalandok helyett az uralkodó kegyeit keresi, farkasok és villanó szablyák helyett a filozófia makacs talányaival viaskodik, és kesernyés melankóliával tekint a kurta emberi létre: „Minden elpusztul, ez az igazság, hiába biztat, hazug az élet... Ismerve gyarló emberi voltunk, járhat-e boldog utat az elme? Minthogy felettünk beszél a sorsunk, hallgat a nyelvünk béklyóba verve.”

Az arab államok fénykora nemcsak a költészetben teremtett maradandót, hanem a tudományban és a filozófiában is, és megelőzte a középkori Európa kultúráját. Az arab bölceleti irodalomból eddig a XII. századi Abu Bakr ibn Tufajl filozófiai

regényét, A természetes embert ismerhettük meg. Ennek az esszé-szerű elbeszélésnek hőse egy távoli sziget magányos lakója. Robinson-élete során végigjárja az emberi nem fejlődésének útját a gyűjtögetéstől a kézművességig, s végig a filozófiai gondolkodás állomásait is a természet megfigyelésétől a tapasztalatok rendszerzésén és az elvont fogalomalkotáson át az istenség szemléletében való misztikus elmerülésig, melyet a szerző a mohamedán vallás hitbuzgalmi előírásai fölé helyez. Ez az érdekes könyv megmutatja, hogy az arab filozófia korán eljutott olyan eszmék fölismeréséig, mint az anyag és a mozgás elválaszthatatlan összetartozása és az anyag örökkévalósága.

A nagy hódítások kora után az arab kultúra fokozatosan le hanyatlott. Ami a régi nagy költők (Abu Nuvász, Ibn Rúmi, Buhturi, Mutanabbi stb.) alkotásaiban bensőséges, lírai sugallat, eredeti eszme, a tartalomhoz illő művészi bravúr volt, utódaik tollán a hagyományok lélektelen utánzásává, üres formai ügyeskedéssé változott. Az arab nép költői teremtő ereje azonban a hanyatlás korában sem hunyt ki; ezt bizonyítják azok a marokkói népmesék, melyekből egy kötetre való nemrég jelent meg magyarul. Nemcsak a legendás igazságtevő uralkodónak, Hárun Arrasidnak személye közös e mesék egy részében és az *Ezeregy éjszakában*, hanem az elbeszélés szelleme is, mely kedveli a váratlan, csodás fordulatókat.

Az arab műveltség a hódítások határain túl is messzire kisugárzott. Provence-i és francia földön a trubadúrköltészet ihletője volt, Keleten olyan ősi kultúrákat is hatása alá vont, mint Irán és a környező vidékek népeie. A X. században Firdauszi még az iszlám előtti ősi elemekből formálja meg a perzsa birodalmaknak a mítikus előidőtől Nagy Sándorig, Dariusig és tovább kigyózó, évszázadok regei és történelmi eseményeit egyesítő, hatalmas eposzát, a *Sáhnámét*, vagyis a *Királyok könyvét*; a XI—XIV. század nagy klasszikusai az arab költői hagyományok szellemében alakítják ki a maguk egyéni művészetét. Omár Chájjám négysoros versei a kételkedés filozófiáját s a bor és a test örömeihez menekvő rezignációt szólaltatják meg, Szádi didaktikus és lírai ciklusaiban a népies életbölcesség s a társadalomkritikai mondanivaló küzd a mohamedán fatalizmussal, Háfiz a szerelem, a mámor, az életélvezés világias felfogású éneke, akinek artisztikus lírája legjobban Csokonaiéhoz hasonlítható.

Az iszlám népei közül a magyarság leginkább a törökökkel került közelebbi, tartós kapcsolatba. Az öldöklő harc és főként a vallás különbsége megakadályozta ugyan a mélyebb kulturális kölcsönhatást, a szomszédság nyomai mégis föllelhetők népművészetünkben, irodalmunkban, mindenekelőtt a török verseket fordító Balassi költészetében. Száz évvel később Rozsnyai Dávid egy török elbeszélésfüzért ültetett át nyelvünkre. A török költészet hét évszázados történetét bemutató antológia kiadására 1961-ben került sor. Ez a kitűnő gyűjtemény, melyhez hasonló gazdagságú csak angolul és franciául jelent meg, jól sikerült fordításokkal tolmácsolja a szerelem és a vallásos elmélkedés, a harci szenvedély és az elegikus hangulatok török lírikusait, egyaránt megismertet az előkelő világ kifinomult diván-költészetével és az egyszerűbb, népi verselőkkel, részleteket közöl Fuzúli szerelmi eposzából (*Lejla és Medzsún*) és Bákínak Nagy Szulejmán szultán halálára írt gyászénekéből, megtanít a török irodalom legfontosabb neveire (Júnusz Emre, Báki, Nedim, Köroglu stb.). A versekben gyakran találunk magyar vonatkozásokat. Öksüz Dede, a XVI. századi janicsár-költő a Dunáról énekel: „Édenhez hasonló a föld tavasza, Mikor rőt rózsája nyílik a Dunának. Éjt-nap igen szól fülemile dala, Keleti szél fúj, fúj szele a Dunának.” Üszküdarí Újvár megvételeit ünnepli költeményében, a Temesvár környékén megtelepedett Gázi Ásik Haszán a végvári harcokról ír: „Haszán mondja: Égig száll a sóhajtásom, Tenger bűneimért Allah megbocsásson — De Temesvár várát, tudd meg, ó szultánom, Amíg bírja karunk, nem adjuk a gyaurnak!” A török szerelmi líra képgazdagságáról, szenvedélyes ritmusáról fogalmat adhat Ahmet pasa néhány szép sora: „Fürtjeidnek lobogása rabolta el lelkemet, Elpusztít még nyughatatlan, két sóvárgós, szép szemed. Súlyomfürtöd küldd vadászni a világba szerteszt, Szív és lélek galambjait mind zsákmányul ejtheted. Ne csodáld, ha röstelkedik a kertben a tulipán, Semmi az a tulipán-kert, hisz szépséged fényesebb.”

A hanyatlás ideje után századunk az iszlám világában a nemzeti újjászületés, a függetlenségi harcok és a nagy társadalmi megrázkódtatások kora. Arab és török antológiáink bemutatják e népek modern verstermését is. A török költők egy része már a XIX. században a nyugat-európai irodalom eszméihez és stílusirányzataihoz igazodik, a jelenkoriak művészete feltárja Törökország mély társadalmi válságát, hírt ad a nyomorgó falvak életéről, a városi szegény nép mozgalmairól. A modern arab lírában a nacionalizmus hangja az uralkodó. A *Mai arab elbeszélők* antológiája az arab próza új törekvéseivel ismertet meg, a nép felé forduló, a népnyelv egyszerű-

ségéhez visszatérő írók munkásságával, mely ma még inkább dokumentumjellege, mintsem esztétikai értéke miatt tarthat számot az érdeklődésre. Néhány török, arab és perzsa költőt és író (Názim Hikmet, Szadek Hedáját, Aziz Nesin, Bozorg Alavi) könyvkiadásunk már önálló kötetekben is bemutatott.

Közel-Kelet országai egyre erősebben hallatják szavukat a világpolitikában. Ez megköveteli, hogy tájékozottak legyünk történelmi múltjukban és jelenlegi problémáikban. Irodalmuk már csak ezért is érdemes a figyelemre, klasszikusaik remekműveinek megismerése pedig maradandó művészi élménnyel jutalmazza az olvasót.

Lukácsy Sándor

Arab költők. Szerk. Germanus Gyula. Ford. Jékely Zoltán, Molnár Imre és Varságh János. Bp. 1961.

Az ezeregy éjszaka meséi. Ford. Honti Rezső. Bp. 1961. A Világirodalom Klasszikusai. Hárun Arrasid gyűrűje, Marokkói népmesék. Ford. Katona Tamás és Molnár Imre. Bp. 1960. Népek meséi.

Abu Bakr ibn Tufajl: A természetes ember. Ford. Katona Tamás és Molnár Imre. Bp. 1961.

Mai arab elbeszélők. Szerk. Boga István, Katona Tamás és Várady László. Bp. 1960. Mai dekameron.

Szadek Hedáját: Az élet vize. Ford. Bodrogligeti András. Bp. 1959. Modern Könyvtár.

Aziz Nesin: Szabály az szabály. Ford. Radványi Ervin. Bp. 1960. Modern Könyvtár.

Firdauszi: Királyok könyve (Sáhnáme). Ford. Devecseri Gábor. Bp. 1959. A Világirodalom Klasszikusai.

Omár Chajjam: Robályát. Ford. Hegyi Endre. Bp. 1958.

Szádi: Rózsáskert. Ford. Képes Géza. Bp. 1961.

Háfiz: Versek. Ford. Képes Géza. Bp. 1960.

Bozorg Alavi: A rózsák és a csalogányok országa. Ford. Makai György. Bp. 1958.

Bozorg Alavi: Botrány. Ford. Bodrogligeti András. Bp. 1961.

Szenvedélyek tengere A török költészet antológiája. Szerk. Hazai György és Árpád Imre. Bp. 1961.

Názim Hikmet Versei. Ford. Somlyó György és Kuczka Péter. Bp. 1950.

Názim Hikmet: Huszadik század. Ford. Somlyó György. Bp. 1952.

Názim Hikmet: Versek. Ford. Tóth Tibor. Bratislava, 1954.

Názim Hikmet: Válogatott versei. Szerk. Kemény Ferenc. Bp. 1956.

Názim Hikmet: Legenda a szerelemről. Színművek. Ford. Nikodémusz Elli és Somlyó György. Bp. 1956.

Názim Hikmet: Volt-e hát Ivan Ivanovics? Ford. Horváth László. Bp. 1958. Modern Könyvtár.

MIT OLVASSUNK A FILMRŐL?

A film a legnépszerűbb művészet. Másfelől viszont a művelődés mostohagyereke. Sokan csak szórakozásnak, pusztán időtöltésnek tartják, s nem veszik tekintetbe, hogy a filmre vonatkozó legfontosabb tudnivalók éppúgy hozzátartoznak az általános műveltséghez, mint az irodalomban vagy a képzőművészeti stílusokban való tájékozottság, s hogy egy filmalkotásnak — ha méltó erre a névre — megértéséhez éppúgy előzetes esztétikai ismeretekre és elmélyedésre van szükség, mint egy irodalmi remekmű élvezéséhez. Mindenki jár moziba, de kevesen tudnak filmet nézni. Mindenki fel tudja sorolni néhány kedvenc filmszínész nevét, de kevesen jártasak a filmesztétika alapfogalmaiban. Ezeknek megismeréséhez az iskolai oktatás sem nyújt segítséget, s ezért különösen fontos feladat hárul a könyvtárosokra, hogy a filmről szóló könyvek ajánlásával ösztönözzék az olvasókat műveltségük ilyen irányú kiegészítésére.

A film elméleti irodalmának világszerte elismert klasszikusa Balázs Béla. Kevés ismertebb magyar név akad külföldön, mint az övé, s a világhírt nem csupán Bartók zenéjével diadalmas librettóinak köszönheti, hanem legalább annyira filmesztétikai munkásságának. Balázs Béla egyike volt azoknak, akik a legkorábban figyeltek föl a mozgófénykép művészi problémáira, és az elsők közt látott hozzá az új művészet elméleti vizsgálatához. Első filmesztétikai műve (*A látható ember vagy a film*) 1924-ben jelent meg Bécsben, ahova a kommunista költő a fehér terror elől menekülni kényszerült; ezt követte 1930-ban *A film szelleme*. E két német nyelvű munkát 1958-ban adta ki magyarul a Gondolat *A látható ember* címmel. 1948-ban immár idehaza látott napvilágot Balázs Béla filmesztétikai gondolatainak végső összefoglalása, a *Filmkultúra*, s ez megváltozott címmel (*A film*) 1961-ben második kiadást ért meg. Balázs Béla nem spekulatív úton hozta létre esztétikáját, hanem a filmművészet első remekeiből szűrte le elveit. Saroktétele az, hogy a film a művészi kifejezés olyan új módja, mely önálló formanyelvvé rendelkezik, s a láttatás révén sajátos mondanivalót tud közölni. Fejtegetéseit Balázs Béla a film technikai fogásainak vizsgálatára építi, és sorra veszi „az alkotó kamera” kifejező eszközeinek — közelkép (premier plan), változó beállítás, vágás (másképpen montázs), felvevőgép-mozgatás, áttűnés, optikai trükkök stb. — művészi lehetőségeit, előadását kitűnően összeválogatott példákkal világítva meg. Egyik híres példája a *Patyomkin páncélos* esete: egy

svédországi tőkés vállalkozó átvágta Eisenstein filmjét, s a képsorrend megváltoztatásával forradalomellenessé hamisította az 1905. évi matrózfölkelés forradalmi himnuszát. Balázs Béla ezzel azt bizonyítja, hogy a film formanyelvének elemei világéreteti funkciót tudnak betölteni, s alkalmazásuk nem közömbös az eszmei tartalom szempontjából. Balázs Béla még a némafilm korában dolgozta ki esztétikáját, de megállapításainak jó része a hangosfilm művészetére is érvényes. A filmkritikák sokat emlegetett fogalmát, a *filmszerűséget*, melyet a filmalkotások művészi megítélésében ma is mércéül alkalmaznak, Balázs Béla fejtette ki máig a legalaposabban. Könyve, szellemes és világos stílusával, mindenki számára érthető.

Aki mégis egyszerűbb előadásból kívánna tájékozódni, annak Bán Róbert és Herczenik Miklós munkáját (*A filmről a nézőnek*) ajánlhatja a könyvtáros, vagy pedig Gyertyán Ervin kitűnő cikksorozatát a *Népművelés* 1961. évfolyamában (*Bevezetés a filmművészetbe*). Hasonló rendeltetésű Nemes Károly könyve a *Gondolat* sorozatban (*Hogyan nézzünk filmet?*). A nagyközönség alapfokú tájékoztatását szolgálják *A kultúra világa* harmadik kötetének a filmről szóló fejezetei is. Végül gyermekek számára készült Bán Róbert és Palásthy György könyvecskéje (*Felvétel! Indíts!*), mely regényes történet keretében ismerteti meg a filmgyártás kulisszatitkaival.

Szakmabeliekhez, tájékozottabb érdeklődőkhöz szólnak a Filmtudományi Intézet kiadványai. Ezek közül kettő a film egy-egy világnagyságának pályafutását, művészetét mutatja be (Jean Mitry: *Sz. M. Eisenstein*; Henri Agel: *Vittorio de Sica*). Nyikolaj Lebegyjejev könyve (*A filmesztétika alapjai*), noha 1933-ban készült, ma is időszzerű fejtegetéseket tartalmaz, s a filmtörténet egyik legragyogóbb fejezetének, a szovjet film hőskorának vitáit, tanulságait összegezi. Három magyar szerző filmesztétikai tanulmánya is megjelent a Filmtudományi Intézet kiadásában (Almási Miklós: *A film és a művészi élmény születése*; Gyertyán Ervin: *A műszak testvérsége és a filmművészet*; Hermann István: *A film társadalmi feladata és szerepe*), továbbá egy részletes filmelemzés a *Talpalatnyi földről*, Bíró Yvette tollából. Könyveken kívül az Intézet egy sokszorosított folyóiratot is ad ki (*Filmkultúra*), melynek eddig négy száma készült el.

A filmtörténeti munkák közül Georges Sadoul (*A filmművészet története*) hat-száz lapon tárgyalja a legfiatalabb művészet mintegy hat évtizedes fejlődését, és képeivel jól szemlélteti mondanivalóját. (George Sadoul más könyvében Chaplin életét és művészetét ismerteti.) A magyar film történetéről még nem áll rendelkezésünkre alapos összefoglaló munka. Némileg kitölti a hiányt Nemeskürthy István nagyszabású tanulmánya (*A mozgóképtől a filmművészetig*), mely szorosabban véve csak a magyar filmesztétikai és kritikai irodalmat ismerteti 1930-ig, egy-egy fejezet előtt azonban áttekintést ad a magyar filmgyártás történetének főbb mozzanatairól is. A Tanácsköztársaság negyedik évfordulójára jelent meg a *Vörös film* című kiadvány, mely két értekezést tartalmaz, Csonka Máriától és Nemeskürthy Istvántól, a magyar proletárdiktatúra filmművészetéről és filmirodalmáról. A további tudományos kutatásoknak nélkülözhetetlen segédeszköze Kovács Ferenc és Pór Irén kétkötetes *Magyar filmográfia*, mely felsorolja az összes eddig elkészült magyar filmet az alkotóművészek nevével együtt.

Legújabban egy népszerű munka látott napvilágot: az 1961. évi *Filmévkönyv*. Ebben filmelemzések váltakoznak színészportrékkal, írók számolnak be versben, prózában filmélményeikről, s a film szakemberei ismertetik mesterségük problémáit. A színesen összeállított kötet magában foglalja az 1960. évben készült magyar filmek teljes címjegyzékét, a hazánkban bemutatott külföldi filmek listáját és az 1960-ban világszerte kiosztott filmdíjak összeállítását.

Lányi Kamilla

Balázs Béla: A látható ember — A film szeleme. Kertész Pál és Pérel Gabriella bevezetésével. Bp. 1958.

Balázs Béla: A film. Nemeskürthy István bevezetésével. Bp. 1961.

Bán Róbert—Herczenik Miklós: A filmről a nézőnek. Bp. 1959.

Bán Róbert—Palásthy György: Felvétel! Indíts! Bp. 1959.

Nemes Károly: Hogyan nézzünk filmet? Bp. 1961.

Almási Miklós—Gyertyán Ervin—Hermann István: Filmesztétikai tanulmányok. Bp. 1961.

Nyikolaj Lebegyjejev: A filmesztétika alapjai. Bp. 1961.

Jean Mitry: Sz. M. Eisenstein. Bp. 1961.

Henri Agel: Vittorio de Sica. Bp. 1961.

George Sadoul: Charlie Chaplin filmjei és kora. Bp. 1955. és 1956.

George Sadoul: A filmművészet története. Bp. 1959.

Csonka Mária—Nemeskürthy István: Vörös film. Bp. 1959.

Nemeskürthy István: A mozgóképtől a filmművészetig. A magyar filmesztétika története. (1907—1930.) Bp. 1961.

Filmévkönyv. Bp. 1961.

Kovács Ferenc: Magyar filmográfia I—II. Bp. 1958—59.

KÉPZŐMŰVÉSZETI FOLYÓIRATOK

A Magyar Képzőművészek Szövetségének folyóirata, a MŰVÉSZET havonta jelenik meg. Az egyetlen, amely a képzőművészet iránt érdeklődő közönség szélesebb rétegeit hivatott kielégíteni. Ennek megfelelően foglalkozik a szobrászat, festészet, építészet, iparművészet stb. ismertetésével. Elsősorban arra a nézőre tekint, aki talán most áll meg a képzőművészeti alkotás előtt életében először, de máris azzal az öntudattal, hogy ő mondja meg, mi a szép, aszerint, hogy neki tetszik-e vagy sem. Ennek ellenére, ha a nagyobb példányszám arányában valamivel olcsóbb lehetne, a tömegek izlésnevelésében igen fontos szerepet játszhatna. Az egyes műalkotások és művészeti jelenségek értékelésében nehéz ugyan minden cikkben magasabb mértéket észlelni — főleg esztétikai vonatkozásban —, ennek ellenére sem tagadható a folyóirat hasznos szolgálata.

Hazai vonatkozásban főleg az egyes művészek életművéről szóló összefoglaló ismertetései, valamint a kiállításokkal kapcsolat, sokszor csak tudósítás jellegű, illusztrált beszámoló révén igyekszik lépést tartani a rohanó idővel. Ugyanakkor a kényes kérdéseket inkább külföldi művészek ismertetése során érinti. (Gabriele Mucchi, Andre Lhote, Buffet, Orozco, Renato Guttuso, Picasso, Venturelli, Rockwell Kent stb.) Értékesen egészíti ki a mai külföldi művészetről alkotott képet a régi korok művészetének ismertetése (A régi Nigéria, A régi baluba törzs, Észak-kelet Új-Guinea művészete stb.).

A folyóirat iparművészeti vonatkozású cikkeket is közöl, amit annál inkább méltányolnunk kell, mivel önálló iparművészeti folyóirat nem jelenik meg. (Cikkek a dán, szovjet lakáskultúráról, porcelánról stb.) Építészeti vonatkozásban figyelemre méltóak az egyes lakótelepekről olvasható ismertetések (Lágymányosi, Nagy Lajos király úti lakótelep, Óbudai kísérleti lakótelep, Inota, Dunaújváros stb.). Újabb létesítményeink képzőművészeti alkotásait is rendszeresen ismerteti (a győri és a székesfehérvári pályaudvar, az Emke-kávéház, a Royal-szálloda stb.). Néha műemlékjellegű cikk is megjelenik. (Újjáépül a budai várnegyed stb.)

A könyvtárosok figyelmét a könyvvel kapcsolatos cikkekre külön is felhívjuk, már csak azért is, mert a Művészet az egyetlen folyóirat, amely ha nagy ritkán is, de közöl idevágó — elsősorban a *könyvillusztrációval* kapcsolatos — cikkeket. Az 1960—1961-es évfolyamból ezzel kapcsolatosan a következők érdemelnek figyelmet: Patakiné Molnár Zsuzsa a pár éve elhunyt G. Szabó Kálmánról s az erdélyi Gy. Szabó Béláról; D. Fehér Zsuzsa Raszler Károlyról szólván ugyancsak a művész könyv-illusztráló tevékenységét; Tóth Ervin Stettner Béla és Tadeusz Kulisiewicz grafikáit ismerteti; P. Brestyánszki Ilona: *Könyvművészetünk néhány problémájáról* címmel ír, a mércét azonban túlságosan alacsonyra teszi. Vayerné Zibölen Ágnes: *Új magyar könyvillusztrációk* című írásában elemzi és méltatja többek közt Szentiványi Lajos és Kass János könyvillusztráló művészetét; Solymár István Zórád Ernőről szóló írása a művész illusztrációit is említi.

A műalkotás szemléletét segítik elő az e kérdéssel kapcsolatos cikkek. Műízlésre elsősorban úgy lehet szert tenni, ha minél több képet néz és lát az ember. E tekintetben a *Művészet* sok-sok reprodukciója önmagában is nagy segítséget nyújt, de ezen túlmenően tudatosító cikkeket is közöl. A könyvtárosok, műbarátok, a művészet iránt érdeklődők egyaránt haszonnal olvashatják az idevágó írásokat. (Halász László: *A műélvezés folyamatai, A művészeti lélektanról.*)

A MŰVÉSZETTÖRTÉNETI ÉRTEŚÍTŐ évnegyedes folyóirat, 1961-ben a 2—4. szám összevontan jelent meg. Minden száma vaskos kötet, sok-sok illusztrációval. Különösen fontosak a helytörténeti vonatkozású tanulmányok — Jakubik Anna a mátraverebélyi templomról, Károlyi Antal a vasszécsényi Ebergényi kastélyról, Rózsa György Nógrád várának régi ábrázolásáról, Ybl Ervin egy szegedi műpártolóról stb., stb. Leginkább ott vehetik hasznát e művészettörténeti folyóiratnak, ahol a könyvtár egyben ösztönzője, vagy talán már központja is a helytörténeti kutatásnak. — E folyóiratban a művészettörténet kimagasló mestereiről rendszeresen jelennek meg terjedelmes, színvonalas tanulmányok (Felvinczi Takáts Zoltán Hollósy Simonról, Farkas Zoltán Csók Istvánról, Soós Gyula Alexy Károly életéről és művészetéről, Dévényi Iván és Horváth Béla Kernstok Károlyról stb.).

Esztétikai és művészetpolitikai kérdések is szóhoz jutnak itt: az 1961-es évfolyamban igen tanulságos Kalpinszkij cikke: „*Miért utasítják el a szovjet művészek és műkritikusok az absztrakt művészetet, mint a szovjet művészet fejlődésének útját?*”

Építészeti folyóirataink között a MAGYAR ÉPÍTŐMŰVÉSZET említendő az első helyen. Kéthavonként jelenik meg, 4000 példányon felül. Amint a címe is mutatja,

elsősorban építészeti kérdésekkel foglalkozik, s ezeknek technikai és társadalmi kapcsolatait is figyelemmel kíséri. 1961-ben néhány festő kiállításáról is közölt ismertetést, ezek azonban az építészethez nem kapcsolódtak és erősen kísértett bennünk az a bizonyos „halandzsza nyelv”, amelytől az olvasó nem lesz okosabb.

Az 1961-es évfolyam hasábjain zajlott az utóbbi évek egyik legélesebb vitája. (A szecesszióról Budai Aurél, Kathy Imre, Kubinszky Mihály, Vámos Ferenc stb.) Kár, hogy a folyóirat az utolsó 15 év mai kérdéseit nem tárgyalja ugyanilyen nyíltsággal.

A Magyar Építőművészet tartalmi vonatkozásban elég sokrétű. Az 1961-es évfolyam 3. számát az iskolaépítés művészetének szánta, míg az 5. számot a Lakóépület Tervező Vállalat munkájának gazdagon illusztrált bemutatására fordította. Közben cikkek, tanulmányok foglalkoztak a hidépítéssel, a faluépítéssel, a családi ház, parasztház, a korszerű lakásvilágítás kérdéseivel, eszpresszók, éttermek stb. művészetével. Rendszeresen közül a folyóirat ismertetések az elkészült nagyobb építészeti alkotásokról (Metropol szálló, Gellért szálló, Lágymányosi tövendéglő, Televízió stb.). A műemlékvédelmi cikkek közül megemlítendő a diósgyőri várról és a közép-kori Budavár helyreállításáról szóló közlemény. Találhatók a folyóiratban egyes építészetről szóló portrészerű írások (Medgyaszay István, Feszli Frigyes, Carlo Rajnaldi stb.). Megkezdte külföldre szakadt magyar építészek bemutatását is. Itt azonban — Pierre Vagó esetében túlzottnak találjuk a szervilizmus határát súroló méltatást.

Nem nevezhető sajátosan művészeti folyóiratnak, mégis meg kell említenünk az Építőipari Tudományos Egyesület MAGYAR ÉPÍTŐIPAR című havi folyóiratát nemcsak művészi kiállítása miatt, hanem azért is, mert foglalkozik építőművészeti kérdésekkel is, noha jellegénél fogva elsősorban ipari, technikai vonatkozásokra helyezi a hangsúlyt. Tekintettel arra, hogy az építészet és az építőipar forradalma nálunk is egyre jobban érezteti hatását, tanulsággal forgathatják városi és járási könyvtárainkban nemcsak a tanácsok és üzemek építési szakemberei, mérnökei, technikusai, de beruházásokat eszközölő tsz-ek, vagy akárcsak családi házat építtető magánosok is.

A MŰEMLEKVEDELEM című évnegyedős folyóirat azok közé a folyóiratok közé tartozik, amelyek számára múltunk és a szüntelenül változó mindennapi életünk kínálja a jobbnál jobb, közérdekű témát. A felszabadulás után nagy fejlődésnek indult műemlékvédelem sikerrel győzte le azt a sok félreértést és gyanúsítást, amely azok részéről érte, akik semmi érzéket sem árultak el a múlt megmaradt értékei iránt. Viszont ezt a folyóiratot mindenki örömmel tanulmányozhatja, akinek számára érthetően drága érték minden darab kő, vagy akár egy törött cserép, amely századok szörnyű viharai ellenére a régmúltból megmaradt. Vagy akár egy dűledező várfal, vagy templomrom, hát még ha modern használatra újjászülető nagy történelmi objektumokról van szó.

E lap sokoldalú tevékenysége közül a következőket említjük: egyes leírásai megmaradt műemlékeinket mutatják be (várak, kastélyok, kolostorok, templomok, házak stb., stb.), s ezekkel kapcsolatos művészeti és történelmi kérdéseket tisztáznak. Mindezzel ismeretterjesztést is végez a folyóirat. Napirenden tart például olyan kérdést, hogy miként illeszenek bele modern környezetbe renoválás útján régi épületeket. És megfordítva: új építményeket miként helyezzenek el régi épületek között.

De nemcsak épületek alkotják a műemlékvédelem gondját, hanem az *iparművészet* minden ága, például a vasművesség, amelynek napjainkban látható reneszánszában a műemlékvédelemnek jelentős érdeme van.

Szemesel tartja a lap a *külföld* műemlékvédelmi eredményeit is.

Hazai és külföldi *könyv- és lapszemléje* alkalmas arra, hogy segítse a tudományos elmélyülést és szolgálja a gyakorlati ismeretterjesztést. Gazdag, sokszínű tematikájú és szakszerűen írt *hírvonata* áttekinthető képet nyújt hazai műemlékvédelmünk állásáról.

E lap rendszeres tanulmányozásából sok inspirációt meríthet a helytörténet kutatója, a könyvtáros, aki ösztönzően hat erre a munkára, a Népfront, azután az úttörőmozgalom és a KISZ tagsága, egyszóval mindenki, aki a helyi adottságok és értékek megbecsülése iránt kellő érzékkel viseltetik.

Nem művészeti lapként jelent meg, de művészi síkon mutatta be a hazai *könyvművészetet* a BÜCHER AUS UNGARN, amely francia és angol változatával együtt — s ezt túlzás nélkül, a világ minden tájáról érkezett levelek, sajtóvélemények stb. alapján írjuk — az egész világgal ismertette meg az utóbbi évek folyamán magasba ívelő könyvművészetünket. Évenként 4 szám jelent meg, számos egy és többszínű illusztrációval és könyvillusztráló művészetünket magas színvonalon képviselő önálló színes műmellékletekkel.

Szij Rezső

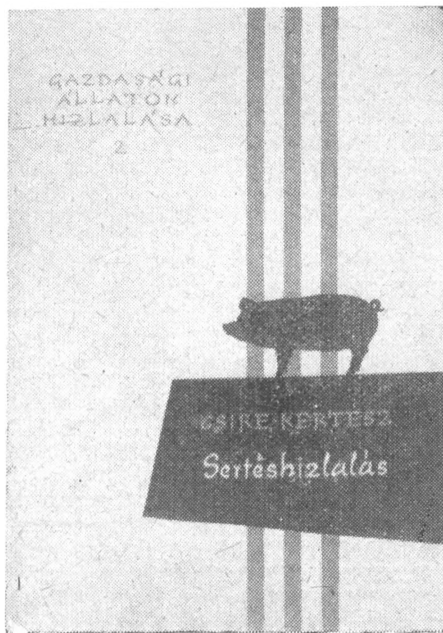
HASZNOS KÖNYVEK AZ ÁLLATTENYÉSZTÉS DOLGOZÓINAK

A második ötéves terv végén 1965-ben a mezőgazdasági termelésnek 24 százalékkal kell meghaladnia az 1960-as színvonalat. Ebből a fejlődésből a növénytermesztésnek 24 százalékos, az állattenyésztésnek 21 százalékos növekedéssel kell kivennie a részét. A fejlődésnek ezt a hatalmas ütemét a nagyüzemi termelés lehetőségei segítik elő.

A nagyüzemi keret állattenyésztésünk fejlesztése számára sok új lehetőséget biztosít. Ma még azonban igen figyelemre méltó szerep jut e fejlődésben a háztáji állatállománynak is. Mind a közös nagyüzemi, mind a háztáji állattenyésztés lehetőségeinek jó kihasználását nagyban elősegíti és megkönnyíti a kellő szakismeret, a korszerű tenyésztési és tartási viszonyok nem is mindig oly egyszerű kérdései közötti biztos eligazodás, szakmai tájékozottság.

Ezt a szakmai tájékozódást a kipróbált eljárásokat rendszerbe foglaló jó szakönyvek adják meg.

A nagy számban megjelenő mezőgazdasági szakkönyvanyagból néhányra szeretnénk most a falusi könyvtárosok figyelmét felhívni.

Elsőként egy régi hiányt pótló sorozatot említhetünk meg. A gazdasági állatok hizlalásáról 3 kötetből álló sorozatot jelentet meg a Mezőgazdasági Kiadó. Míután a

táplálkozás rendje világszerte áttér a régebbi zsíros ételek fogyasztásáról a könnyebb emésztésű állati fehérjék (hús, tej, tojás stb.) élvezetére, új igénnyel lépünk fel az állati termékek előállítása terén is. A táplálkozásunkban oly nagy szerepet játszó húsételekből ma már általában a fiatal, porhanyós és ízletesebb húsok fogyasztása és előállítása lépett előtérbe. Ez a húsállattenyésztés, valamint a takarmányozás technológiájának korszerűsítése megváltoztatta a takarmányozás módszereit és feltételeit a hizlalásban is. Ezeket az új hizlalási eljárásokat ismertetik a sorozat egyes kötetei.

Az első kötet szerzői Bárczy Géza—Bocsor Géza és Mihálka Tibor *A szarvasmarha és a juh hizlalása* című könyvükben foglalják össze a témával kapcsolatos újabb ismereteket.

A második kötetben Csire Lajos és Kertész Ferenc a *Sertéshizlalás* legújabb tapasztalatait közlik, melyeknek alkalmazása mind a nagyüzemi hizlalás eredményeit, mind a háztájiban végzett hizlalási munkát megkönnyíti és jobbá teszi.

A sorozat harmadik kötete a baromfi-félék hizlalásának korszerű módozatait tárja majd az olvasók elé.

Ugyancsak új szempontból vizsgálja a háziállatok tartásának kérdéseit Molnár László *Korszerű állattartás* című műve, melynek elsőrendű célja, hogy tanácsaival elősegítse az állattenyésztés gépesítésének igen fontos fejlődését. A könyv értékét növeli az a gyakorlati szemléletre támaszkodó bírálat, mellyel a szerző a különböző módszereket bemutatja és értékeli.

Farkas Pálné a *Termelőszövetkezetek szarvasmarhatenyésztésének megszervezése* című könyvében a termelőszövetkezetek vezetői és az állattenyésztésben dolgozó szakmunkások számára egyaránt érdekes módon foglalja össze a szarvasmarhatartás és tenyésztés legfontosabb gyakorlati tapasztalatait.

Szép Iván—Kardeván László—Lami Gyula: *Gyakoribb szarvasmarhabetegségek, szarvasmarhahigiéne* című munkája kézikönyvszerű. A szarvasmarhatartással kapcsolatos állategészségügyi ismereteket közli, nagy hiányt pótolva. Érdekesen tárgyalja a könyv az időjárással a frontátvonulásokkal, napfény, talaj stb.-vel kapcsolatos hatásokat. Külön-külön fejezetben foglalkozik a szarvasmarhák belgyógyászati, parazitás és fertőző betegségeivel.

Harmadik kiadásban jelent meg ez évben Báldy Bálint: *A baromfi tenyésztése* című könyve, mely nemcsak a háztáji tenyésztők számára kiváló tanácsadó, de irányít mutató a baromfitenyésztés nagyüzemi szervezésére is.

A méhészet területén is érdekes új szakkönyv került az olvasók kezébe az el-

múlt év folyamán. Szabó Károly: *A méhésztudomány műhelyében* címen foglalta össze azokat a gyakorlati tudnivalókat, melyek az előzetes szakismerettel nem rendelkező dolgozókat átsegítik a méhészkedés kezdeti nehézségein.

S. Sz. F.

Olasás közben

A MŰVÉSZET HATÁSA

Valószínűleg emlékeznek még olvasóink az elmúlt ősszel bemutatott *Rocco és fivérei* című filmre. Az a brutális naturalizmus, amellyel a film alkotói megidéztek az emberi szenvedélyeket, a film-ábrázolta olasz család világát, széleskörű vitát ébresztett. Mikor aztán egy taxi-merénylő elmondotta a rendőrségen, hogy nem sokkal a merénylet előtt látta a *Roccót*, egyik napilapunk cikkírója kétszen volt a verdikttel: a film hatása a bűnös, miért kell ilyen filmeket bemutatni? A cikk írója természetesen nem úszta meg szárazon ezt a jószándékból fakadó, de primitív állásfoglalást, és a vitában fejére olvasták: ilyen alapon azt lehetne mondani a Solohov elbeszéléséből készült nagyszerű *Emberi sors* hatásáról, hogy szakszerű fojtogatásra ingerli a film nézőit; a Shakespeare-tragédiák az orgyilkolás bőséges példatárával rontják a közérkölcöket; a *Bánk bán* a nő-gyilkosság nem éppen rokonszenves módszerrel botránkoztat.

A *Roccóról* megjelent kritikák általában hangsúlyozták, hogy a film kitűnően mutatja be a Dél-Olaszországból északra igyekvő parasztok elmaradottságát, nyomorát. Véleményünk szerint azonban többet segítettek volna a film nézőinek, ha észreveszik: a film alkotóinak elsőrendű művészi szándéka a kapitalizmus-szülte erkölcsök sajátosan mai vonásainak ábrázolása volt. Így közelebb lehetett volna jutni a film hatásának problémájához is. Nem az a dolgunk, hogy folytassuk a *Roccó-vitát*, de van itt egy olyan alapvető kérdés, amelyet könyvtárosoknak és mindazoknak, akik eligazítják az emberreket művészeti, irodalmi kérdésekben, világosan kell látniok. *Hogyan hat a művészet?* Természetesen csak egy-két gondolatot jegyezhetünk ide.

Mindenekelőtt hangsúlyozzuk: nemcsak az igaz, hogy a művészetet végső fokon a társadalom életének tényezői határozzák meg, hanem az is, hogy a művészi alkotások hatnak a társadalom életére. Olykor közvetlen, szinte „gyakorlati” hatása is van a művészetnek az életre. Közis-

mert, hogy milyen „szervező” munkát végzett Gorkij regénye, *Az anya* a nemzetközi munkásmozgalomban; Makarenko könyve, *Az új ember kovácsa* szinte újjáformálta a szovjet pedagógiát; Gajdar remek regénye, a *Timur és csapata* ifjúsági tömegmozgalmat hívott életre. Jegorov nemrég megjelent műve (*A művészet és a társadalmi élet*) a következőket írja erről a problémáról: „Nem vonható kétségbe a művészet gyakorlati jelentősége sem. Csupán, eltérően a tudománytól, amely körülöttünk teremti meg a «második természetet», a művészet — Gorkij meghatározása szerint — ezt a «második természetet» bennünk teremti meg, vagyis szervezi, rendezi és fejleszti az ember értelmét, akaratát és érzelmeit”.

A művészet hatásának ilyen felfogása eleve elhárítja az olyan nézeteket is, amelyek tiltó gátakat emelnek a művész elé az élet csúnya, aljas, erkölcstelen tényeinek bemutatásában. Mikor ugyanis egy-egy művészi alkotás igyekszik az ábrázolt valóság lényegét és értelmét kifejezni, a műalkotásban elkerülhetetlenül tükröződik a művész (osztályának, korának...) viszonya is az ábrázolt valósághoz, s az alkotás *érzéki-konkrét hatása e szerint kelt érzelmeket, emóciókat a műélvezőben*. Ne feledjük el, hogy az igazi művészi alkotásnak *erkölcsi kritériuma*, egy ideillő szóval: összetevője is van. Az álművészet, a bűnügyi és egyéb ponyva jellemzője, hogy az emberre, a társadalomra károsan ható indulatokat ébreszt.

Nem fogadhatjuk el döntő szempontnak egy művészi alkotás megítélésénél, hogy az életnek esetleg valamilyen aljas, utálatos mozaikját ábrázolja, — tehát szükségszerűen károsan hat az alkotó szuggesztív művészi eszközeivel. A művészi hatás az esztétikai tekintetben képzetlen embernél is sokkal bonyolultabban érvényesül. *A mű egészének tendenciái* szervezik, rendezik, fejlesztik az ember értelmét, akaratát és érzelmeit, — hogy újra idézzük Jegorovot.

P. L.

Könyvismertetések

Ideológiai-politikai művek

A MARXISTA FILOZÓFIA ALAPJAI

Kossuth, 855 old. 45 Ft (Törzsanyag)

Talán azóta, hogy az eszét tudja az emberiség, keres választ az úgynevezett nagy kérdésekre: hogyan keletkezett a világ? az élőlények? maga az ember? mi az élet célja? stb. Az emberiség gyermek- és ifjúkorát túlélt mítoszok, a természeti népek meséi bizonyítják, hogy az ember már ósrégen is megkísérelte az általa tapasztalt természeti és társadalmi jelenségeket értelmezni, okaikat felderíteni. Magyarzatai — természetesen — primitívek voltak, s a mi szemünkben neveltségesekeknek és balgáknak tűnnek. Mégis ezek a mesék és mítoszok az emberi bölcséletnek legrégebb nyomai, s bizonyítékai annak, hogy az ember sohasem volt hajlandó egyszerűen elfogadni és tudomásul venni a valóságot, hanem kereste a részjelenségek közötti összefüggéseket, az okokat, a valóság törvényszerűségeit, s arra törekedett, hogy észleleteiből és azok magyarázataiból egységes világképet formáljon magának, melynek alapján eligazodhat a világ dolgaiban, irányítást találhat gyakorlati tevékenységét illetően, következtetést vonhat le a jövőre nézve.

A filozófia fejlődésének különböző fokain különböző kérdések megoldásával foglalkozott, igen sokáig számos olyan problémával is, melyek már a szaktudományok körébe kerültek. Az egyes természet- és társadalomtudományok oly mértékben szakadtak le a filozófiáról, ahogyan a tapasztalati megismerés talajára helyezkedtek. Ez az elválás azonban nemcsak a konkrét tudományok szempontjából jelentett hładást, hanem a filozófia fejlődését segítette, a szaktudományok adatainak segítségével a filozófia általános képet adhatott a természetről és társadalomról, s nem volt többé szükség arra, hogy spekulatív alapon próbálja megalkotni a valóság általános képét. A marxista filozófia kialakulásával azután véget ért a régi bölcsélet. A marxista filozófia ugyanis nyíltan kijelentette, hogy nincs szükség a tudományok felett álló filozófiára, nem a fejünkben kell kigondolnunk a jelensé-

gek közötti összefüggéseket, hanem a valóságban kell feltárnunk őket és törvényszerűségeiket. A marxista filozófia — Engels szavaival — „világnézet, amelynek... a tényleges tudományokban kell beválnia és tevékenyen hatnia”. A marxista filozófia azonban azért, hogy a részjelenségek tanulmányozását átengedte a szaktudományoknak, nem vesztette el a filozófia tulajdonképpeni tárgyát, hiszen ugyanazt a világot tanulmányozza, mint a konkrét tudományok, de az általánosabb összefüggéseket és viszonyokat ismeri meg és foglalja össze egységes világnézetbe.

A filozófiák alapvető problémája mindig a gondolkodás és lét viszonyának kérdése volt. Az, hogy mi az elsődleges: a valóság (a lét, az anyag) vagy pedig a szellem (az ész, a tudat, az eszme), hogy mi a megismerésünk forrása. Ez az alapkérdés pedig nem keverhető össze azokkal a konkrét problémákkal, melyekkel az egyes szaktudományok foglalkoznak. A tudományos világnézet — a dialektikus és történelmi materializmus — az egész világban, a valóság minden területén érvényesülő legáltalánosabb törvényeket, valamint az emberi megismerésben való visszatükröződésüket tanulmányozza, azokat a problémákat, melyekkel egyetlen résztudomány sem foglalkozik és nem is foglalkozhat. Ebben rejlik szükségessége, és abban, hogy nélkülül sem az egyes konkrét tudományok nem boldogulhatnak, sem a gyakorlati élet jelenségei nem értelmezhetők helyesen.

„Korunkban nem lehet senki haladó, képzett, a ma eseményeiben tudatosan tájékozódó ember, aki nem tanulmányozza... a dialektikus és történelmi materializmust” — mondja a könyv előszava. S ez kétségtelenül így van. Bátoran állíthatjuk, hogy erre a tudományos világnézetre — melyet a könyvet író szovjet szerzői kollektíva kellő részletességgel és valóban közérthetően kifejt, megmagyaráz és megindokol — ma már — ha különböző fokon is — mindenkinek szüksége van. E könyv megjelenését régen vártuk, minden könyvtárunkban ott a helye. Nem csupán a főiskolai hallgatók és egyéni tanulók — akiknek első-sorban szánták — forgathatják haszonnal, hanem mindenki, aki középiskolai vagy annak megfelelő, más úton megszerzett, előképzettséggel rendelkezik.

Zolnay Vilmos

Karsai Elek

A BERCHTESGADENI SASFÉSZEKTŐL A BERLINI BUNKERIG

Táncsics, 628 old. 46 Ft (Törzsanyag)

Robbanások egekig tornyosodó füst-fellege, törmelékhalmazzá változott műemlékek, tarkólövésre fölemelt pisztolyos kéz, vívócéltáblául elevenen kikötött hadifoglyok, vértől izmas hullatómegek, temetői fejfák végtelen erdeje: egy örült lázalmainál lidércesebb panorámája a pusztulásnak, a gazságnak és a szenvedésnek, a téboly és kegyetlenség apokaliptikus panoptikumának iszonyú látmivalói fogadják a könyv képmellékletein az olvasót. Olyan jó volna mind-azt elfeledni, kitörölni a szemből, kifacsarni az emlékezetből, mint sebtől meg-lucskosodott ingből a vért, tisztára mosni tudatunkat az emberi nem legnagyobb gyalázatának szennyétől! Természetes ez a vágy, és mégsem teljesíthető: amíg új s borzalmasabb háború réme fenyegeti a föld népeit, amíg az ártó szándékokat le nem fegyverzi a józan ész, addig az emlékezt sem szabadulhat nyomasztó terheitől, s a lelkiismeret intő szavának föl kell idéznie a múlt szörnyű tanulságait.

A második világháború történetét úgy kell olvasni, mint erkölcsi leckét, még akkor is, ha a történetíró — mint Karsai Elek — nem moralizál, hanem csak a tényeket sorakoztatja egymás után.

Karsai Elek részletesebben mondja el az öt kegyetlen esztendő krónikáját, mint a nagy háborúról korábban megjelent könyvek. Tárgyalásmódja könnyedségre törekvő és sietős, inkább egy gyorskező haditudósítónak, mint az elemző hadtörténészé. (A könyv szövege először egy rádióelőadás-sorozatban hangzott el.) Az újságírói módszer azonban nem megy a pontosság és megbízhatóság rovására. Több mint egy évtizeddel a háború befejezése után a szerzőnek már rendelkezésre állt a második világháború hatalmas külföldi irodalma, s ebből olyan adatokat meríthetett, amelyek az események idején még nem lehettek ismeretesekek. Forrásai közül a legfontosabbak a nürnbergi per több tucat kötetben kiadott jegyzőkönyvei és különböző szovjet, francia, német és magyar dokumentumgyűjtemények; felhasználta továbbá Churchill, Montgomery, Marschall, Davies, Rauschnig emlékiratait, Comma-ger, W. Görnitz és mások hadtörténeti munkáit, s gyakran idéz az egykorú sajtóból, itt-ott kiadatlan levéltári akták-ból is.

Könyvének szerkezete, noha adatok mozaikszerűen összerakott sokaságából

áll, jól áttekinthető. Fejezeteit rendszerint úgy építi fel, hogy előbb ismerteti a fasiszta hadvezetés egy-egy tervét, azután e tervek gyakorlati megvalósulását, illetőleg — a háború második felében — sorozatos kudarcát. Az események utolsó szakaszában Hitlernek már nincsenek tervei, a háború menetét ekkor a fasisz-musellenes szövetség stratégiai irányítják.

Karsai Elek előadását hasznosan egészítik ki a kötet mellékletei: az időrendi áttekintés, a fontosabb szereplők személyi adatainak ismertetése, a felhasznált források jegyzéke és a bőséges képanyag. (A térképvázlatok számát keveselljük.) Mindez együtt jó népszerű tájékoztatást ad a második világháborúról; elolvasását különösen ajánljuk a fiataloknak, akik nem éltek meg e szörnyű eseményeket, és azoknak, akik — könnyen felejtjenek.

L. K.

Kiss Tibor

A SZOCIALISTA ORSZÁGOK GAZDASÁGI EGYÜTTMŰKÖDÉSE

Kossuth, 529 old. 48 Ft

A könyv a Szovjetunió és az európai népi demokratikus államok között 1949-ben létrejött szervezet, a Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsa munkájáról szól. Hézagpótló, mert mindmáig egyetlen olyan mű nálunk, amely összefoglalja mindazt, amit a szocialista államok gazdasági együttműködésének módjáról és a munka eredményeiről tudni kell.

A szocialista világrendszer gazdasági törvényeiről, a tervszerű szocialista együttműködésről, a szocialista nemzetközi munkamegosztás elméleti alapjairól, még a szakemberek tájékozódása is hiányos.

Bár a szerző igen hasznos könyvét csak kísérletnek nevezi, az mégis alapvető, s a továbbépítés munkálatai ezután már sokkal könnyebben végezhetőek el.

De nemcsak elméleti, hanem gyakorlati szempontból is úttörő jelentőségű könyv. Különösen azok a gazdasági szakemberek forgathatják haszonnal, s nyerhetnek belőle tájékozódást az egyes országok termelő munkájának összefüggéseiről, akiknek szemlélete túlterjed saját tervezői irodájuk, gazdaságuk, gyárüzemük, szövetkezetük, gépállomásuk stb. határain. Úgyis mondhatnánk, hogy e könyv a közgazdasági kérdések iránt fogékony nagyközönség előtt oszlatja ei a téveszméket, s megmutatja a szocialista gazdasági együttműködés, konkrét

előnyeit. Emellett nemcsak a KGST történetét ismerteti meg az olvasóval, nemcsak a megtett utat mutatja be, hanem a jövő képét is felvázolja mindenki által érthető számszerű szemléletességgel. Ismerteti a 20 éves távlati tervek jelentőségét, ezek egybehangolásának módját, rámutat arra, hogy rövid két évtizeden belül az európai szocialista országok között eltűnik az életszínvonalbeli különbség. Jelzi, milyen területeken érvük el a telítettség fokát (élelmiszer, ruházat stb.). 1980-ban már nálunk is minden 16—18-ik embernek lesz személyautója, minden 4—5-iknek elektromos hűtőgépe, és minden 3-iknak televíziója stb. Ezzel a néhány kiragadott, s közérdekű példával csak azt akartuk jelezni, hogy a könyv nemcsak a kapitalista és a szocialista gazdaság elméleti kérdéseit tárgyalja, hanem kitér a valóban mindenkit érintő, köznapi kérdésekre is.

S ezzel a fentieket is figyelembe véve — rá is mutattunk azokra, akiknek könyvtárosaink ajánlhatják Kiss Tibor könyvét.

Szij Rezső

Szépirodalmi művek

Babits Mihály

ÖSSZEGYŰJTÖTT VERSEI

Európa és Szépirodalmi, 554 old. 37 Ft

(Ajánlott)

Mit tekinthetünk Babits Mihály marandó örökségének? Klasszikus tisztasága, olykor megrendítő pátosza tele a nagy költészet varázsával, lírai realizmusa az Arany Jánosét közelíti meg; a magyar nyelv történelmi és modern ízeit gazdagon kínálja költészete. De milyen eszmevilág, milyen költői magatartás él Babits műveiben? Sokáig volt bizonytalanság Babits költészetének mai megítélése körül. Ez az oka annak, hogy hosszú ideig nem jelentek meg versei. (A mostani kötet előtt a Magyar Klasszikusok sorozatban és a Magyar Irodalom Gyöngyszemei sorozatban jelentek meg válogatások.)

A felszabadulás után eleve értelmetlen és joggatlan volt az igyekezet, amely elfordulva az irodalmi újjászületés természetes és szükségszerű útjától, zászlóvá akarta tenni Babits Mihály nevét. De értelmetlen és igazságtalan volt az az igyekezet is, amely szinte teljesen el akarta vetni Babits életművét. Az *Összegyűjtött versei* mostani kiadásá-

nak előszavában Szauder József kísérli meg, hogy állást foglaljon Babits költészetének alapvető problémáival kapcsolatban. Szauder kísérlete igen jelentős eredményekkel járt; tanulmányában főként a Babits költészetének filozófiai tartalmát megítélő és helyét kereső részek nagy jelentőségűek. Kár, hogy a megírás módjának nehézsége, bonyolultsága miatt nehezen közelíthető meg az előző gondolati gazdagsága. Nagyon érdekes az is, ahogyan Szauder a liberális nemzeti eszme illúziójának és a katolicizmusnak a szerepét értékeli Babits lirájában.

Ma már aligha tévedünk, ha a húsz éve halott Babits Mihályban a korabeli polgári Európa egyik legtisztább, legmélyebb szellemét látjuk. De az is kétségtelen, hogy humanizmusa, haladó polgári liberalizmusa ahhoz már nem volt elég, hogy kora alapvető társadalmi problémáinak mélyére lásson. (*Nem vívódik emberül — a népek nyomorával* — írta róla József Attila.) Nem tudott, nem is akart Ady társa lenni, de erkölcsi felelősségtudata így is jelentős igazságok meglátásáig és elfogadásáig vitte el mind a korabeli magyar élet, mind a tágabb világ problémáival kapcsolatban.

Pók Lajos

Füsi József

BÚCSÚZOM GARIBALDI

Magvető, 229 old. 17,50 Ft (Törzsszanyag)

Nem tagadom, megilletődött elfogultsággal vettem kezembe e könyvet, mint-hogy szerzőjében nemrég kedves jó barátom korai távozását gyászolom. Annak idején szemtanúja voltam annak, midőn e regény készült a szigligeti alkotóházban, forrásművek tornyai között, hajnalba hajló lázas éjszakák során, és írógépe fölé hajolva aszkétikus hűséggel rötta, mintázta a veretes szép mondatokat. Könyve megjelenését azonban nem érthette meg: a trilógiának szánt műből csupán az első rész vetődött papírra. E tragikus körülménynek tulajdonítható, hogy ez a könyvismertetés talán nekrológnak hat, és a borítólapp Garibaldi arcképébe akaratlanul belelátom a Ő fekete fürtös, latinos szabású fejét, a könyv címébe pedig már-már beleolvasom megrendültem: Búcsúzom, Füsi Jóska...

A regény nyitánya is koporsóit idéz: az olasz nemzeti egység nagy harcosa fekszik a ravatalon. Füsi egész életét izzó Itália-szerelem forrósította. Tréfás kedvében ezért nevezte magát Guiseppe Fussi-nak. Valóban, a magyar—olasz szellemi kapcsolatok évezredek hagyományának folytatójaként járt-kelt közt-

tünk. Utolsó munkája is hódolat Olaszország egyik géniuszának, annyi korabeli magyar reménység hordozójának. E könyvében a legendás hírű szabadsághős halálával ismerkedünk meg, ahogy azt egyik rajongó híve, Nuvolari kapitány estéről estére naplójában feljegyzi. A veterán katona fanyar szicíliai bor mellett, írásba foglalta, hogy milyen cselszövés támadt a Tábornok holtteste körül. Végarakata szerint ugyanis el kellett volna hamvasztani tetemét, de ezt az „istentelen” szándékát a különböző hatalmasságok megghiúsítják. Nagyjából ez a könyv tartalma. A naplószerű írásban a korabeli politikai erők küzdelme és Garibaldi múltja elevededik meg. Műfajilag érdekes kísérlet ez a sajátos szerkezetű történelmi regény, amelyben nem a cselekmény, hanem a lírai ábrázolás az uralkodó. Erre mutat rá Kardos Tibor előszava is, ez a magvas, értékelő tanulmány Garibaldiról és koráról. E könyv legfőbb erénye a korszellemet érzékeltető nyelv, a szenvedélytől hevített, szinte versszerűen tömör ércből gyúrt mondatok sora. A pittoreszk ábrázolások minő mesterét, és milyen stilsztát veszítettünk Füsi Józsefben!

Vihar Béla

Berda József

ÍGY IGAZ

Magvető, 185 old. 10,50 Ft

Berda indulásakor szándékosan az epikureizmus rokonszenves, ám igénytelen magatartását választotta. Epikureizmus, ha nem is lázadást, de mindenesetre a korrall (a huszas évek végén adta ki első kötetét) való elégedetlenséget és szembehelyezkedést takar. Másokat kiábrándultságba, reménytelenségbe kényszerített ez a lelkiállapot, Berda vitalitása azonban nem tűrte a reménytelenséget — levegőt és világot keresett magának. De hogy a legenda mást sem lát Berdában, mint Rabelais és Frans Hals lírai rokonát, arról főként a kritika tehet. Az évtizedes kritikai hagyomány, mely a „beata simplicitas”, a „gondolatlan racionalizmus” hősét, sőt a „költőturistát” ünnepelte benne, s nem is próbálta másra, többre biztatni őt. Hovatóvább „gasztronómiai” költészetként vetétek tudomásul Berda művét.

Hogy mennyire a legenda működik itt, azt éppen új kötete bizonyítja. Az *Így igaz* a költő életművéből válogat (csak az a kár, hogy a versek keletkezésének dátuma elmaradt!), s az áttekintés eredménye alaposan rációfal a Berda-legendára. Természetesen jelen vannak epikureista

versei is (az *Erzelmes vallomás* ciklusban), de mellettük — s a kötet alaphangját ezek adják — ott vannak a sorsal, világgal küzdő költő vallomásai is. A világban elfoglalt helyét keresi és találja meg a *Világosságom szerint*, melyben a „társadalmon kívülinek” vélt költő (ez is hozzá tartozott a legendához!) hitet tesz az emberi közösség mellett („Emberként lobogtam emberekért”) vagy a *Hűség*, mely a hazaszeretet egyszerű, tömör megfogalmazása. Van szava az öregség kínjáról, a múlt idő okozta megrendülésről (*Aludni volna jó*), s az ifjúkor iránt érzett nosztalgjáról is (*Vizafogó*).

Fáradtabb, fájdalmasabb, rezignáltabb —, de gondolatilag és költői látásban igényesebb vonatokat írnak ezek a versek a Berda-portré eddigi vonásai mellé.

Pomogáts Béla

Kende Sándor

KÖZEL A MENNYBOLT

Jelenkor, Pécs. 248 old. 19 Ft

Kende Sándor regényének hősét Weiszkopf Csabának hívják. A groteszk nevű hős egy különös sors hordozója, aki még nevében is családi ellenkezések és háborúságok emlékét viseli. A Csaba név az anyai nagyszülők leplezetlenül kaján kívánsága volt, mintegy bosszúból, amiért lányuk „egy Weiszkopf” felesége lett. A korán árvaságra jutott Csabát az anyja rokonsága neveli, s ez a füledt otthon bizonyos mértékig saját képmására formálja; az ösztönös és eleve kudarcra ítélt lázadások is csak ellenálló erejét csökkentik. Ez az enerváltság jellemzi barátságát, szerelmét, munkáját, s ennek eredménye az is, hogy nem talál utat nemes becsvágyainak.

Az igazi sorsforduló, amikor 1956 nyarán Párizsba utazik, anyjához, aki már évek óta ott él. Sorsforduló, mert Párizsban tulajdonképpen megtalálhatná a helyét, már állása is van, amikor kitör a magyarországi ellenforradalom. Weiszkopf Csaba Párizsban érti meg, a televízió képernyőjéről, hogy mit jelent az „otthon”, az a távoli, az egész országot magában foglaló otthon, amelyhez sokkal szorosabb szálak kötik, mint mindenhez, amit Párizs jelent és valaha is jelenthet. „Nincs senkid otthon. Pedig te olyan vagy, akire vigyázni kell” — mondja neki elutazása előtt az anyja, s azonban már határozott, s most, negyven éves fejjel jut el odáig, hogy önállóan döntsön sorsáról, mintha csak 1956 tragikus eseményeinek kellett volna bekövetkezniök, hogy ő is, mint annyian má-

sok, felismerje hova tartozik, hol a helye. Kende Sándor jó elbeszélő, könyve mindvégig érdekes, alakjait finoman, árnyaltan ábrázolja. Különösen jól sikerültek a család egyes alakjai; Miklós bácsi, Aranka néni, vagy Manci, plasztikus, emlékezetesen megformált szereplői a regénynek. De dicsérni kell a regény kompozícióját is: első része, a párizsi utazás, impresszionista foltokban idézi fel a gyerekkort, mindig a lényegesre törve, azokat az elemeket hangsúlyozva ki, amelyek az elbeszélő regényhős sorsára, jellemének kialakulására döntő hatással voltak.

Ezek az erényei indokolják, hogy könyvtárosaink az olvasók minden rétegének ajánlják.

Külön meg kell emlékezni arról, hogy a szép kiállítású könyvet a pécsi Jelenkor adta ki, s ez is, a kiadó többi könyve is, a vidéki irodalmi élet fejlődéséről tanúskodik.

Csányi László

Honoré de Balzac

A SZAMÁRBŐR

Európa, 309 old. 31 Ft (Törzsanyag)

Ugyanabban az évben (1831) jelent meg, mint a „Vörös és Fekete” és a „Nyomorultak”. Az év a nagy romantika esztendeje volt. Balzac regényében a tiszta és nemes érzelmeket melodramatikus szenvedélyek váltják fel, az erény és a gyengéd báj helyébe időnként a bűn és durvaság lép. Idegeszítő ez az olvasmány, szinte Eugene Sue és az idősebb Dumas, vagy egy mai „thriller” modorában: keleti mágiával kezdődik és halálos hörgésbe fúló szerelmi jelenettel zárul.

A romantikának megszokott háttéréből azonban élő, valóságos alakok lépnek elő úgy, ahogyan háromszáz évvel előbb a reneszánsz izmos realizmusa vált ki az antik hagyományok elméleti szabályosságából. A *szamárőr* ősi mese változata: aki a szamárőr, annak minden vágya teljesedik, övé lesz az arany, a csók, az öröm. Csakhogy drága árat kell fizetni a vágyak beteljesüléséért: minden újabb kívánságra összezúgorodik a szamárőr és ahogy a szamárőr zsugorodik, úgy fogy az élet is.

Ennek a mesének fantasztikus keretében mozognak a fél-mesebeli, fél-valóságbeli Raphael alakja körül Taillefer, a gyanús multú bankár, Rastignac, a kétes erkölcsű világi, Nathan, a lecsúszott író, Finot a megtollasodott akarnok —, férfiak és nők, az *Emberi Színjáték* jellegzetes szereplői, Balzacnak a kor életé-

ből kiemelt, könyörtelenül megrajzolt alakjai. A kor íróinak többsége csak a szerelem szenvedélyét ismerte és foglalta regénykeretbe: Balzac realista volt, ő ismerte a nagyravágyás, a pénzsóvárgás, az önzés, a léha tobzódás szenvedélyeit is, és senki nem ismerte nála jobban a francia polgárt.

A *szamárőr* romantikus regény, mágius erőkkel és romboló indulatokkal. Pszichológiai regény is és mindenképpen realista regény, mert Balzac olyan varázsló, aki a rideg megfigyelés, a szigorú társadalomkritika, a kor kémiai fizikai, orvosi műveltségének nyelvén fejezi ki a valóságot.

Adják a könyvtárosok minél több kézbe, kívánatos, hogy Balzac halhatatlan remekművét az olvasók széles köre megismerje, romantikus vonásai amúgyis vonzóvá teszik a kezdő olvasó számára, realizmusa és művészi színvonala pedig az irodalomban jártasokat is gyönyörködteti.

Varannay Aurél

Dmitrij Furmanov

CSAPAJEV

Magyar Helikon, 273 old. 34 Ft (Törzsanyag)

Tizenkét évvel, első magyarországi kiadása után bibliofil köntösben ismét előtűnik a könyv, melyet akkor, négy esztendővel a felszabadulás után, a szovjet irodalom első nagykövetei között üdvözöltünk Gorkijjal, Solohovval, Ehrenburggal egyetemben. Legigazibb kritikáját — nem a recenzensekét, hanem a sokezer olvasóét — akkor kapta, mikor a csodalektűrnek kinevezett *Aranycsillag lovagja* helyett, vagy a *Berlin eleste* című film megtekintése után, kárptólásunkra, sőt, már-már izlésünk ellenőrzése és igazolása végett nyúltunk utána. Mert ez a regény —, ha az epikai besorolás nem is tökéletes, lévén legalább annyira napló, dokumentáris korrajz, mint valódi regény — művészi indítékait, írójának a forradalom és a polgárháború hőseiről vallott felfogását tekintve, éppoly kevéssé illik bele a személyi kultusz parancsolta kánonba, mint példának okáért Babelj elbeszélései, melyeket szerzőjükkel együtt rehabilitálnia kellett a megrendült utókornak.

A *Csapajev* írójának főműve, és a szovjet irodalom legelső alkotásai közül való. Lunacsarszkij 1925-ben így írt róla: „Háború utáni szovjet beállítottságú irodalmunkban tulajdonképpen csupán két olyan művet ismerek, amely feledhetetlen, ragyogó és mondhatnám nevelő hatású. Az egyik Szerafimovics *Vasára-*

dat-a, a másik Furmanov *Csapajevje* — vallja a Szovjetunió első kulturális népbiztosa. Az egykori értékelés mit sem veszített azóta igazságából, de hadd jegyezzük meg, hogy ebben nem a könyv távolról sem kiérlelődött esztétikai kvalitásai játsszák a döntő szerepet.

Furmanov nem versenytársa Thomas Mannnak, vagy Romain Rollandnak, még kevésbé az orosz Bunyinnak, vagy több akkor még alkotó régi orosz írónak. De művészetet tudott csinálni annak a paraszthadseregnek és parancsnokának léteiből és tetteiből, melyről a világ még tudomást is csak évek múltán szerzett.

Persze, hogy ma már Solohové a pálmá, ha szovjet partizánokról, vagy kozák falvak első szovjet napjairól akarnánk nagyepikát prezentálni. De Furmanov rangját mi sem bizonyítja jobban, mint azok a nagyszerű órák, melyeket az egykori, fiatalon elhunyt komisszár-író kaulauzálásával mi is Csapajev lovashadseregében töltünk, könyvének sorain szágulva — lelkesülten.

A Csapajev olvasnivalója minden olyan könyvtárlátogatónak, aki a szovjet irodalomról teljes képet akar kapni, s ez a kiadás különösen ajánlható a falusi könyvtáraknak, mert világos és nagyobb betűs tipográfiája, valamint Turi István szép illusztrációi jól olvastatják.

H a j d ú J á n o s

Graham Greene

HAVANNAI EMBERÜNK

Magvető, 268 old. 23 Ft

Az angol Graham Greene több regényét ismeri a magyar olvasóközönség. Talán legjelentősebb munkája, a *Hatalom és dicsőség* többször megjelent már magyarul; a *Havannai emberünk* előtt, a *Csendes amerikai*t olvashattuk. A két utóbb említett regény között elég sok a rokonság írói szándék és téma tekintetében: korunk világpolitikai ellentéteiből sarjad a téma, az írói szándék pedig az imperializmussal, a háborús gyűjtogatással szembenálló polgári humanizmusból.

A regény színtere a forradalom előtti, az anarchia és az önkény szorításában vergődő Kuba. Egy havannai angol porszívó-kereskedő, Wormold áll az események középpontjában, akit beszerveznek az angol titkos szolgálat ügynökévé. Semmi olyan értesülést nem tud megszerezni, ami érdekelhetné a londoni központot — de hát valamit kell produkálnia, egyébként is anyagi gondjai vannak, jól jönnek a külön pénzküldemények —, tehát kitalál értesüléseket. Még új titkos feygyverre is felhívja főnökei figyelmét, le-

rajzolva egy porszívó-fejet. Mindenkit lóvá tesz, a más hatalmaknak kémkedő többi havannai ügynököt is. Önkéntelenül veszedelmes híre támad, meg akarják ölni, aztán ő kényszerül gyilkolni, majd Londonba menekülni.

Graham Greene írói értékével kapcsolatban a legellentétebb véleményeket lehet olvasni. Meg kell jegyeznünk, hogy — szokatlan tudatossággal — maga Greene is kétfelé osztja munkáit: problémaregényekre (például a *Hatalom és dicsőség*) és a szórakoztató művekre. A *Havannai emberünk* nyilvánvalóan az utóbbi csoportba tartozik. Valóban: a filmszerű változatossággal pergő eseménysor, komikum és tragikum furcsa vegyülete, a finom szatirikus hang igen érdekes regénynyé teszi a *Havannai emberünk*et. De azt sem hallgathatjuk el, hogy jócskán akadnak benne ponyvaízű részek, egysíkúan, felületesen jellemzett alakok. Írói szándéka, leleplező szenvedélye azonban feltétlenül elismerést érdemel: az imperialista hatalmak titkos szolgálatáról, országok, emberek együttélését megmérgező akcióiról sok jellemző mozzanatot ábrázol. Mondanivalóinak aktualitása és pozitív hatása vitathatatlan.

P. L.

Ifjúsági és gyermekirodalom

Hunyady József

PEPITO

Móra, 419 old. 24,50 Ft (Ajánlott)

A történet a kis spanyol árvagyerekről szól, Pepitóról. A hős és a történet maga, az Ifjú gárda hőseit, Gárdonyi csillagát: a kis Bornemissza Gergelyt, Garibaldi dobosát: Török Palit, a barrikádok önfeláldozó hősét: Gavrochet juttatja eszünkbe. Osztályosait a történelemben és az irodalomban. Amilyeneket a valóság és az írók valóságra épített képzelete alkotott, okulására az emberiségnek és követségére az ifjúságnak. Ilyennek formálta hősét a valóság talaján Hunyadi József is. A romantikus kalandok, a rajongó kamaszszerelem, a legnehezebb időkben való helytállás, az igaz bajtársasság, a hazafiság és proletárinternacionalizmus, a kommunista humanizmus és önfeláldozás ifjú hősenek.

Színhely Spanyolország. Idő: 1930—39 között. Spanyolországban dúl a függetlenségi harc. A kis Pepito menhelyen hányódik-vetődik. Embertelen körülmé-

nyek között él, s kalandok között szövik. Beáll kis katonának a szabadságharcosokhoz és a nemzetközi brigádok magyar önkéntesei mellett válik hőssé. Elete csupa mozgás, dinamizmus, erőfeszítés és hősi tett. A furfangos elme vidám játékosságával, az eleven ész találékonyságával, és egy kisgyermek koránérett komolyságával vállal és old meg nagyszerű feladatokat és vágja ki magát nehéz helyzetekből. Egyszer egy géppuskafélszket riaszt, más-
kor maga veszi fel a harcot a 200 főnyi ellenséggel, ismét másszor apja helyett apját — a magyar Juant és társait menti meg a kivégzéstől és éget fel egy olaj és benzinraktárt. Pepito mindössze 6 éves, amikor megismerjük, és 14 amikor a fasiszták bombája megöli. Életével tanúsítja, hogy a brigádok leckéjét megtanulta: „életcélodul kell kitűznöd, hogy haláloed pillanatáig szolgálod a nép ügyét...”

A könyv felépítése két okból is újszerű. Az elbeszélő és leíró részeket többször szakítja meg Pepito ízes nyelven írt naplója. Ezzel alkalmat ad az író arra, hogy kis hőse gondolkodásába az olvasó jobban belelásson. A könyvet nem fejezetekre, kalandokra osztja. Számszerint 20 kaland tölti ki a könyvet. Ezekben a történetekben — kalandokban — a szerző nemcsak hősünket mutatja be, hanem egvidejűleg a nemzetközi brigádok harcainak, emberfeletti erőfeszítéseinek is emléket állít. Hunyady József alig két évtizedes írói pályáján előbb a köznapi élet hőseit ábrázolta. Bányászokat, kétkezi munkásokat, kisemmizett parasztokat. (Szerencsétlen emberek. Elsüllyedt ország, Bányászbecsület.) Később a történelemhez fordult. Névrokon őse foglalkoztatta, róla írt Hollós vitéz címmel regényt. Itt talál-
rá Küsgergőre, a parasztyerekből lett ifjú daliára. Innen csak egy lépés, hogy a nemzetközi harcok izzó levegőjéből idézze elénk a kis Pepitot, és szemléletét a proletárinternacionalizmusig szélesítse. A könyv a tizenkét éven felüli ifiúságnak értékes olvasmánya és jó nevelője lesz.

Fonay Tibor

Jankovich Ferenc

EGY UDVARHÁZI EST

Móra, 167 old. 14 Ft (Ajánlott)

Jankovich Ferenc elbeszéléskötete, az Egy udvarházi est tulajdonképpen az író történelmi trilógiájának (Hulló csillagok, a Tél fiai, Hídégetés) része. Miniatűrök ezek, epizódjai, villanásai a szélesebb egésznek. Egy, a címadó elbeszélés kivételével a kötet valamennyi írása megtalálható a Hídégetés egy-egy fejezetében.

Jankovich Ferenc történelemszemlélete nem vitathatatlan. Néhány történelmi tévedése mellett (időpontok, események), túlértékeli például a Zrínyi körül csoportosuló főurak haladó törekvését, terveit, s valóságos erejüket.

Írói megelevenítő erő szempontjából a központi alak — Zrínyi — megformálásában haloványabb és művesebb vonások is vannak. Ott a legvonzóbb Jankovich, ahol írói alkotóerejéből — s nem tanulmányaiból merített, — személyes elemet visz a történetbe. Ilyen például a címadó írás ironikusan is meleg rajzú alakja: a vénlány Magdica.

Feltétlen értéke azonban a kötetnek az atmoszférateremtő erő, a cselekménységért kárpótló, cizellált költőiség, s nem utolsósorban — az író szűkebb hazája a dunántúli táj múltbéli képének megelevenítése.

Olyan elemek viszont ezek, amelyek alkalmassá teszik a kötetet, hogy azok az olvasók, akik számára a trilógia hosszú — legyenek felnőttek, vagy érettebb fiatalok — korhangulatot, ízeket, színeket kapjanak, nem hibátlan, de érdekes metaszetét a „német maszlag” s a „török áfium” között vergődő akkori országnak.

C s. O.

Ákos Károly

VASÁRNAP

ISTENEK NYOMÁBAN

Móra, 272 old. 16 Ft (Ajánlott)

A cím megfelel a tartalomnak. Vasárnapnak, a legmegszokottabb ünnepnek eredetét nyomozza a szerző, de amint nyomról nyomra, lépésről lépésre, kérdésről kérdésre halad a vasárnap eredetének felkutatásában, feltárul előttünk az istenhit keletkezése, a misztériumok átalakulása, sőt az istenek egymásba olvadása és a babona lélektani alapja.

A vasárnap eredetileg Mitrász isten ünnepe volt a római birodalomban. De ki volt az a Mitrász isten? — teszi fel a kérdést a szerző. Ez a kérdés az első szem a sorban, majd egymás után fűzi fel a többi kérdéseket és feleleteket könnyed, társalgásszerű, nagyon érthető beszédformálásra a szerző. Az ősközösségi erkölcsök és életviszonyok, az agyműködés és gondolkodás elemi szabályai, a pavlovi tan és a „babonás majmok”, a mezopotámiai birodalmak, Babel, a perzsák, a nemzetiségi istenek, majd a városi és állami istenek, Egyiptom, Nagy Sándor, a „kiválasztott nép”, az ótestamentum, a zsidók és vallásuk, a húsvét, Pán, Apolló, Isis, Dionüosz, Gilgámes—Heráklész—Sámson, a napistenek és Jézus, és még sok

egyéb szerepel ebben a könnyen olvasható könyvben.

De ez a sokoldalúság némi árnyékot is vet rá. Nem lehet ilyen sokat markolni büntetlenül, mert szükségképpen maradtak és megválaszolatlanul maradnak újabb kérdések, vagy nem kapnak eleget és megnyugtató választ a már felvetettek. Bár talán a szerző célja éppen az is, hogy gondolatokat és vágyakat ébresszen a továbbolvasásra, ennek a csodálatos, mesékkel és valóságokkal teli múltnak a megismerésére.

A könyv célját ugyanis így adja meg a szerző: „Meg kell értenünk a természet és a társadalom törvényszerűségeit, hogy felhasználhassuk, hasznunkra fordíthassuk azokat. Nézeteink, szokásaink nem egyszer ősi viszonyok maradványai, s gyakran megzavarják tisztánlátásunkat. Soha nem volt még az emberiség ilyen ismeretek, lehetőségek birtokában, de ahhoz, hogy ne kárunkra, hanem előnyünkre váljon a tudomány és a technika fejlődése, tisztán kell látnunk, s nem szabad, hogy tekintetünket a múlt fogalmai elfátyolozzák.”

Ennek szolgálatában — tagadhatatlan — sokat ad ez a könyv, amit a kiadó „tizenhárom éven felülieknek” ajánl. Nem tudjuk, hogy nem alacsony-e ez a korhatár tekintettel arra, a hatalmas ismeretanyagra, amivel a szerző dolgozik: mi inkább serdültebb ifjúságnak ajánlanánk bevezetőnek az elmélyültebb valástörténeti irodalom előtt.

Na gy di ó si G é z á n é

Tudományos és ismeretterjesztő művek

Kovács Endre

A LENGYEL IRODALOM

TÖRTÉNETE

Gondolat, 528 old. 41 Ft (Ajánlott)

Az elmúlt esztendőkből sok olyan könyv jelent meg, mely könyvkiadásunk fehér foltjait volt hivatva eltüntetni. Ezek közé tartozott a lengyel—magyar nagyszótár és a lengyel irodalomtörténet is.

Meglepő, hogy kiadása évtizedekig csak terv maradt. Pedig a két nép évszázados barátsága magával vonta a művészet, az irodalom megismerését, megszeretését is. Jókai könyvei a századfordulón, de később is, épp olyan népszerűek voltak és népszerűek ma is Lengyel-

országban, mint nálunk Sienkiewicz vagy Reymont művei.

Kovács Endre: A lengyel irodalom története c. művében a tudós alaposságával, de közérthetően, olvasmányosan elemzi a lengyel nép gazdag irodalmát. Elismeréssel kell írni arról a törekvről, hogy az egyes korok irodalmi áttekintése mellett történelmi áttekintést is ad. Az irodalomra ható történeti eseményekből bontja ki az egyes irodalmi irányzatokat, egy-egy nagy, jelentős író fejlődését, vagy meghasonlását.

Másképp veszi le a polcról az olvasó Reymont, Konopnicka elbeszéléseit, Sienkiewicz történelmi regényeit, ha tudja, hogy milyen korban, az elnyomás melyik időszakában írta az író, ha tudja, hogy a jelen ábrázolása helyett miért volt kénytelen a múltba menekülni.

Kovács Endre a lengyel irodalom kialakulásának korát, majd az ezt követő évszázadokat, nagyon helyesen, röviden, alig néhány oldalon elemzi és ezt a kevés irodalmi anyagot is olyan történelmi keresztmetszetben mutatja be, hogy az olvasó a régi irodalom mellett megismerkedik egy nép történelmével, virágzásnak induló kultúrájával.

Annál bővebb azonban a harmadik rész: A kapitalizmus korának irodalma című fejezet. Ebben — a kötet csaknem felényi részében — az olvasó megtalálja azokat az írókat, akiknek jelentősebb művei már eljutottak a magyar olvasóhoz. Kovács Endre itt nem elégszik meg az általános fejtegetéssel, a rövidebb, hosszabb szemelvények közlésével, hanem részletesen elemzi, ismerteti az írók legjelentősebb műveit is. Meggyőzőnek érezzük ezeket az értékeléseket. Orzeszkowa, Reymont, Prus, Konopnicka, Sienkiewicz, Zeromski, Dabrowska stb. portréi és a műveikről írott sorok arra készítik az olvasót, hogy ha még nem olvasta műveiket, nyomban elővegye. Ennek az úttörő munkának ez a nagy erénye.

Kár, hogy a népi Lengyelország irodalma mindössze 12 (tizenkettő) oldalra szorul a félezer oldalas műben. A történelmi bevezető után itt alig kapunk értékelést az egyes írókról, és sajnos a szerző gyakran megelégszik a felsorolással. Bővebben, részletesebben kellett volna foglalkozni a háború utáni másfél évtizeddel, hisz Lengyelországban ebben az időszakban az írók jelentős irodalmi alkotásokkal gazdagították a lengyel irodalmat.

A könyvet bőséges bibliográfia egészíti ki, mely tájékoztatást ad a lengyel irodalom kedvelőinek arról, hogy milyen művek jelentek meg eddig magyarul, mikor és hol, és ki fordította azokat.

Bá ba Mihály

Koltay-Kastner Jenő

A KOSSUTH-EMIGRÁCIÓ

OLASZORSZÁGBAN

Akadémia, 315 old. 45 Ft

„A Kossuth-emigráció Olaszországban” c. kiadvány az 1848-as magyar—olasz kapcsolatokról indul ki. Ismerteti azokat a törekvéseket, melyek már ekkor arra irányultak, hogy a két nép együtt harcoljon a közös ellenség, Ausztria ellen. A magyar szabadságharc bukása, a palermói, velencei, római forradalmak vérbefojtása sem szüntette meg ezeket a törekvéseket, ellenkezőleg: még erősebben bizonyította azt az igazságot, hogy a Habsburg-zsarnokság megdöntésének egyetlen eszköze az elnyomott népek szoros szövetsége. 1849-től kezdve Kossuth és a magyar emigráció többi vezetője egyre inkább felismerte, hogy az olasz nemzeti egységre törekvő mozgalom, a „Risorgimento”, természetes szövetségesül kínálkozik a magyar nép függetlenségének kivívásához. Kossuthék rendületlenül hittek egy új szabadságharc eljövételében és ehhez szabták közel két évtizeden át minden tevékenységüket. Ezért vettek részt Mazzini demokrata szövetségében, ezért tettek meg mindent, hogy elnyerjék Cavour, piemonti miniszterelnök óvatos pártfogását. Ezért hittek III. Napóleon titkos ígéreteinek és rajongva követték Garibaldi szicíliai hadjáratába. Koltay-Kastner könyve végigvezeti az olvasót a magyar emigráció reményekben és csalódásokban gazdag útján, beszámol a Garibaldi-féle harcokban részt vevő magyarok szerepéről, az olaszországi magyar légió sorsáról, a görög és lengyel felkelés nagy lehetőségeket felvillantó rövid epizódjáról, s végül az utolsó reménységről: az 1866-os porosz—osztrák háborúról, a Klapka légió rövid életéről.

A könyv nagyrészt ismeretlen adatokat feltáró, tudományos mű. Koltay-Kastner Jenő, a szegedi egyetem tanára, 35 év kutatómunkájának eredményét, több hazai folyóiratban közölt részlettanulmány és olasz nyelven publikált könyve anyagát adta közre ebben a munkájában, melyet gazdag jegyzetanyag és olasz nyelvű összefoglaló egészít ki. Stílusa vonzó, de a benne sűrített óriási anyag miatt nem könnyű olvasmány. Elsősorban szakemberek számára készült, történelem tanárok, kutatók nélkülözhetetlen kézikönyve. Haszonnal forgathatják a középiskolás diákok és azok az igényesebb olvasók is, akik szeretik a történelmet és alaposan tájékozódni akarnak az eddig csak romantikus szépirodalmi művekből ismert eseményekben.

Gátiné Pásztor Mária

VIDÉKI VÁROSAINK

Közgazdasági és Jogi, 442 old. 110 Ft

Nagy lendületet vett hazánkban, a szocializmus alapjainak lerakása közben, a városok fejlődése. Bár az igazi szocialista városfejlődésnek csak kezdetén vagyunk, mégis kétségtelen, hogy a városfejlesztés tudatos, új iránya már kibontakozóban van, a fejlődés tendenciái megállapíthatók, a kiteljesedés perspektívája körvonalazható. Ez ad időszerűséget és jelentőséget ennek a könyvnek, amely 62 vidéki város adatait, életének dokumentumait és jövőjének távlatait tartalmazza.

A könyv anyaga valósággal szemlélődésünk gyűjtőpontjába hozza a szocialista társadalomfejlődés eddigi eredményeit és a tervezés útját, mivel mindaz, ami az új társadalom kialakítása érdekében történik, az városaink életében sűrítetten jelentkezik. Nagyjelentőségű monográfiát adott kézbe tehát a kiadó, amely a városkutatás alapvető szempontjain és adatain kívül a tervezés legfontosabb útmutatásait is magában foglalja. A tudományos kutatás feltárt anyagát világos, közérthető előadásban adják a szerzők, így nemcsak a szakembereknek, a városépítés, gazdasági, igazgatási és kulturális építés irányítóinak, hanem az érdeklődő közönségnek is kitűnő adatokat és helyes szemléleti tájékoztatást nyújtanak.

A monográfia nem egymástól elszakítva mutatja be a városokat, hanem a magyar városálózat részeként, egymással és vidékükkel összefüggésben. Éppen ezért megbízható tükörként használható és módot ad az összehasonlításra.

A kötetnek ott kell lennie minden város könyvtárában, s azoknak a nagyközségeknek könyvtáráiban is, amelyek városi fejlődés előtt állanak. Kézikönyv szerepét tölti be a városi könyvtári szolgálatban, s a könyvtárosoknak nemcsak ismermiök kell a művet, hanem sokszor forgatni is lapjait. A helyismereti kutatásnak és tájékoztatásnak nélkülözhetetlen alapkönyve, de magáról a városi könyvtármunkáról is érdekes, újszerű szintézist nyújt, érdemes lenne anyagának ezzel a részével lapunkban külön foglalkozni. A városok könyvtári ellátásáról hasábjainkon folyó vitában is fontos lenne adatait figyelembe venni, mert új szempontokkal fejleszti a könyvtári statisztika adatanyagának megszokott értékelését.

Páldy Róbert

Juhan Smuul

DÉLI JÉGMEZŐKÖN

Táncsics, 348 old. 21 Ft (Ajánlott)

A kiváló észti író résztvett egy szovjet expedíció Déli-sarkvidéki negyvenezer kilométeres hajójútján és hosszabb időt töltött az Antarktison azért, hogy megismerje a szovjet sarkkutatók életét, megfigyelhesse nehéz munkájukat. Az úti-naplóban meglevénedik a hosszú hajóút ezernyi érdekes és derűs részlete, de ízeltőt kapunk a sarkvidéki kutatómunka küzdelmes hétköznapjairól és a kutatókra leselkedő veszélyekről is. Hangulatosan írja le az utazással és kutatómunkával együttjáró vidám és szokatlan eseményeket. Nagy érdeklődéssel tanulmányozza a különleges körülmények közé került emberek viselkedését és gondolkodásmódját. Eleven riportsorozatban mutatja be a hajójútkom érintett afrikai és ausztráliai városok életét, társadalmi és politikai viszonyait, s nem feledkezik meg az ott élő orosz emigránsok életkörülményeinek és felfogásuknak ismertetéséről sem. Az „Adelaide különös világa” című fejezetben mondja el az orosz emigránsokkal való találkozásai során szerzett benyomásait és gondolatait. Részletesen leírja ennek a félmillió dél-ausztráliai városnak sokrétű problémáit, a megélhetési gondoktól kezdve a művészeti és kulturális problémáig. Különösen érdekes, amit az ott megjelenő könyvekről ír. Az írók sorsa nem irigyelendő, könyv alig van az átlag-ausztráliai ember házában. A könyv és olvasó kapcsolata nagyon gyenge, a példányszám alacsony, a könyvek igen drágák, pusztán írásból megélni roppant nehéz.

A tudomány és technika kiemelkedő alakjait megörökítő könyv nem száraz adatok felsorolását adja, hanem hangulatos élménybeszámolója során kirajzolódik előttünk az a fejlett felkészültség és erős akarat, amellyel a szovjet kutatók megoldják az előttük álló tudományos feladatokat. A költői szépségekben gazdag könyv ezen kívül áttekintést nyújt a szovjet művészetnek az utóbbi években elért eredményeiről és sikereiről is. Mindezt átfogja az író egyéni hangú sajátos humora, s teszi a könyvet érdekes útleírássá, hangulatos olvasmánnyá. Az író e könyvéért 1961-ben a legmagasabb szovjet irodalmi kitüntetéssel a Lenin-díjjal jutalmazták.

Rubóczky István

Könyvtári szakirodalom

Bata Imre—Lengyel Imre—
Varga Zoltánné

DEBRECENI BIBLIOGRÁFIA

A Városi Tanács és a Kossuth Lajos Tudományegyetem Könyvtára, 331 old. 45 Ft

A hatszázéves Debrecen ünnepén könyvtárosai helyismereti bibliográfia összeállításával rótták le tiszteletüket. A forma illik a szakmához, és méltó a nagymúltú Debrecenhez, akár a várost, akár könyvtári kultúráját tekintjük.

Nem ünnepontás a célunk, mikor kritikus szemmel helyezzük mérlegre a Városi Tanács és az Egyetemi Könyvtár ünnepi kiadványát. A bevezetés megszívlelendő elveket rögzít, és elejét veszi egy sereg kritikus szempontnak, de az innen nyert tájékoztatás alapján nehezen tudjuk elhelyezni ezt a kiadványt a tervezett Tiszántúli Bibliográfia keretében. Az ott említett tervekől visszakövetkeztetve ez a kötet a Debrecenre vonatkozó könyv, aprónyomtatvány, térkép stb. — tehát a nem periodika jellegű — anyagot tartalmazná. Viszont mivel így nem teljes, toldozni-foldozni kell majd, ha elkészül a Tiszántúli Bibliográfia. A tudományos kutatók számára túl keveset, a széles közönségnek pedig túl sokat adtak a válogatók.

Debrecen időnként — 1848/49-ben, 1944/45-ben — országos szerepet játszott. Tudjuk, hogy a város milyen büszkén emlékezik ezekre az időkre, éppen ezért érthetetlen, hogy ilyen fejezetekkel nem találkozzunk a város bibliográfiájában. A város munkásmozgalma is megérdemelt volna egy fejezetet, hiányáról nem érezzük meggyőzőnek a bevezetés indokolását. Különösen mivel a tűzoltóság története külön fejezetet kapott. Ugyancsak hiányzik a debreceni sajtóról szóló fejezet is, az ilyen vonatkozású adatokat pedig nem a „szellemi élet” fejezetében helyeztük volna el. (Mellesleg: az irodalom, képzőművészet, színház, zene nem „a város szellemi életé”-hez tartozik?) Nem értjük pontosan azt sem, hogy miért került az izraelita egyházzal szóló anyag az egyesületekhez, a többi felekezeté pedig az egyházi élethez? Az egyesületek nagy része viszont a szellemi életet gazdagítja. Átgondoltabb tagolás, célszerűbb szerkezet feleslegessé tett volna egy csomó hasonló kérdést.

Az egyes fejezeteken belül jobban kellett volna ügyelni, hogy a lényeges kérdések, leginkább kiemelkedő személyiségek megfelelő arányban szerepeljenek.

Nehéz elképzelni Debrecen színészétéről olyan bibliográfiát, amelyben *Horváth Árpád* neve ne szerepelne. Szinte hihetetlen az is, hogy a második világháború alatti szellemi ellenállási mozgalomnak ne lenne irodalma. Egy csomó adat pedig rossz helyre kerül (pl. a 42. tétel), mások többször is szerepelnek ugyanazon fejezetben belül (pl. a 2486. tétel azonos a 2793.-kal).

Végeredményben tehát a szép kiállítási, ízlésesen és áttekinthetően tipografizált kötet megjelenése ellenére sem mondhatjuk, hogy van Debrecen-bibliográfiánk. Az évforduló nyilván siettette a

készítőket, ez azonban legfeljebb magyarázza, de nem menti a hibákat. Debrecennek felkészült és elismert bibliográfiateoretikusai, könyvtári szakemberei vannak. Többre telt volna erejükből, és többet érdemelt volna városuk.

Kiss Jenő

AZ IDEGEN NEVEK ÉS CÍMEK

KIEJTÉSE

Ivo Andrić = Ivo Andrics

A berchtesgadener sásfészek... = A berhteszdádeni sasfészektől...

Graham Greene = Greem Grin

ESEMÉNYNAPTÁR

MOLNÁR FERENC ÍRÓ. 1952. ÁPRILIS 1-ÉN HALT MEG NEW YORKBAN. (10 ÉVE.)

Molnár Ferenc: Az aruvimi erdő titka. Magvető, 1957. 342 old. (Vidám könyvek); — —: A gőzszlop és más elbeszélések. Szépirodalmi, 1958. 333 old.; — —: A kékszemű. Magvető, 1957. 41 old.; — —: A Pál utcai fiúk. Ifj. Kvk., 1956. 256 old. (Ifjúsági kiskönyvtár, 5.); Ua. Móra Ferenc Kvk.; 1959.; Ua. Színmű 3 felv. Szerk. Népműv. Int. Művelt Nép Kvk., 1956. 115 old. (Népszerű drámák, 15.); — —: Színház. Szépirodalmi, 1961. 532 old.; — —: Utitárs a száműzetésben. Jegyzetek egy önéletrajzhoz. Ford. Stella Adorján. Táncsics Kvk., 1958. 357 old.

Molnár Erzsébet: Testvérek voltunk. Magvető, 1958. 289 old.; Kárpáti Aurél: Tegnaptól máig. Szépirodalmi, 1961. (A 183—220 oldalakon); Az ötvenéves magyar kabaré. Táncsics Kvk., 1960. 1—2. k. (Irodalmi Színpad Műsorfüz. 4. 7.)

HAZÁNK FELSZABADULÁSÁNAK 17. ÉVFORDULÓJA, ÁPRILIS 4.

A. I. GERCEN (HERZEN) ORCSZ FORRADALMI DEMOKRATA 1812. ÁPRILIS 6-ÁN SZÜLETETT. (150 ÉVE.)

JUHÁSZ GYULA KÖLTŐ 1937. ÁPRILIS 7-ÉN HALT MEG. (25 ÉVE.)

— —: Összes versei. Szépirodalmi, 1959. 1239 old.; — —: Petőfi elmegy. Ünnepi játék. 1958. 15 old. (Klny. „Délmagyarország”. 1958. október 19.); — —: Tóth Árpád válogatott művei. Szépirodalmi, 1954. 363 old. (Magyar Klasszikusok); — —: Válogatott versei. Ifj. Kvk., 1956. 239 old. (A magyar költészet gyöngyszemei); — —: Válogatott versei. Szépirodalmi, 1952. 94 old. (Szépirodalmi kiskvtár, 54.); — —: Válogatott versek. Szépirodalmi, 1956. 425 old.

Eörsi Júlia: Tied a sír. Emlékeim — —ról. Szeged, TTIT., 1957. 152 old.; Greza Ferenc: — — Máramaroszigeten. Bp. 1957. 349—372. old. (Klny. Irodalomtört. Közl. 1957. 4. sz.); Babis—Juhász—Kosztolányi levelezése. Akad. K.—MTA Irodalomtört. Int., 1959. 347 old. (Új Magyar Múzeum, 3.); Kispéter András: — —. Művelt Nép Kvk., 1956. 247 old. (Magyar Irodalomtört. Társ—Nagy Magyar Írók); Ismeretlen adatok — — és József Attila életéhez és költészetéhez. Akad. K., 1955. 87 old. (Irodalomtört. füzetek, 1.); Péter László: — — a munkásmozgalomban. Szeged, 1961. 39 old.

JÓZSEF ATTILA 1905. ÁPRILIS 11-ÉN SZÜLETETT. (57 ÉVE.)

CHARLES DARWIN 1882. ÁPRILIS 19-ÉN HALT MEG. (80 ÉVE.)

— —: Az ember származása (ford. Katona Katalin) Gondolat, 1961. 895 old.; — —: A fajok eredete (ford. Mikes Lajos) Akadémiai, 1955. 691 old.; — —: Egy természettudós utazásai. Művelt Nép, 1951. 470 old.

LENIN 1870. ÁPRILIS 22-ÉN SZÜLETETT. (92 ÉVE.)

A VILÁGIFJÚSÁG NAPJA, ÁPRILIS 24-ÉN.

HALLDÓR LAXNESS NEMZETKÖZI BÉKE-DÍJAS ÉS NOBEL-DÍJAS IZLANDI ÍRÓ, ÁPRILIS 23-ÁN TÖLTI BE 60. ÉLETÉVÉT.

— —: Északi lány (ford. Sárközi Elga) Táncsics, 1959. 211 old. (Táncsics Kvtár. 18.); — —: Független emberek (ford. Szentkuthy Miklós) Új Magyar, 1956. 462 old.; — —: A jó papkisasszony (ford. G. Beke Margit) Európa, 1959. 107 old. (Modern Kvtár. 16).

THEUN DE VRIES HOLLAND KOMMUNISTA ÍRÓ ÁPRILIS 26-ÁN LESZ 55 EVES.

— —: Európa tavasza (ford. F. Solti Erzsébet) Gondolat, 1960. 897 old.; — —: Felségsértés (ford. Kemény Ferenc) Szépirodalmi, 1952. 148 old.; — —: A vöröshajú lány (ford. F. Solti Erzsébet (Táncsics, 1959. 2 köt. (Táncsics Kvtár 14).

Hírek

IRODALMI NAPOK KAPOSVÁROTT

Kaposvár város felszabadulásának évfordulóján, dec. 2-án a megyei és városi tanács vb. művelődési osztálya, a Szakszervezetek Somogy megyei Tanácsa és a Megyei Könyvtár ismét megrendezte a hagyományossá vált kaposvári irodalmi napokat. A Magyar Írók Szövetségének delegációja 6 üzemben, két kollégiumban tartott irodalmi előadást, és egy nagyszabású irodalmi esten működött közre. A kaposvári irodalmi napok hangulatos és színvonalas előadásain több mint 1500 hallgató vett részt.

A megyei könyvtár az irodalmi napokon résztvevő írók műveiből ajánló könyvjegyzéket adott ki, ezeket az előadások hallgatói között terjesztette. (K. B.)

HÁROM SZAKASZBÓL ÁLLÓ JUBILEUMI VERSENYT hirdetett a Berzsenyi Dániel Megyei Könyvtár Vas megye falusi könyvtárosa számára a könyvtár fennállásának 10 éves évfordulója alkalmából. Az első két szakaszt járásonként értékelik, és a három legjobb eredményt elérő könyvtárost pénzjutalomban részesítik. A végső értékelés megyei szinten történik a 3 szakasz eredményei alapján, 1962. augusztus 20-án. Az I. szakaszt felőlelő 1961. IV. negyedév értékelésére 1962. elején kerül sor. A versenybe eddig 130 könyvtáros nevezett be. (T. Gy.)

HÁROM MŰSZAKI RÉSZLEG létesült a Szabó Ervin kerületi hálózatban. Az ipari kerületekben, Kőbányán a 12-es, Kispesten a 25-ös, Újpesten a 28-as számú könyvtárban a szépirodalmi és az ismeretterjesztő művek mellett a szakmai fejlődést elősegítő műszaki könyveket is kölcsönöznek. A műszaki könyveken kívül sokféle szakmai folyóiratot is találnak az érdeklődők a könyvtárakban. (Sz. E. K.)

A PEDAGÓGUSOKNAK A FALUSI KÖNYVTERJESZTÉSBEN való fokozottabb részvételére hívja fel a figyelmet a Művelődésügyi Közlöny 1961. dec. 15-i számában megjelent közlemény, melyet a Minisztérium a SZÖVOSZ-szal és a Pedagógus Szakszervezettel közösen bocsátott ki. E három szerv javasolja, hogy azokban a falusi iskolákban, ahol jelenleg könyvterjesztéssel nem foglalkoznak, önkéntes alapon — az iskola igazgatójával egyetértésben — vállalja egy pedagógus (lehetőleg a tankönyvfelelős) a könyvterjesztői munkát. A könyvterjesztéssel foglalkozó nevelő az eladott könyvek értékének 7–10%-át kitevő jutalmat kap munkájáért. Ezen felül a három említett szerv a legjobb könyvterjesztőket (megyéenként három és országosan még három) pénzjutalomban részesíti, illetve külföldi társutasztásban való részvétellel jutalmazza.

A „MIT TUDSZ A SZOVJETUNIÓRÓL?” pályázatnak nagy sikere volt a kőbányai 12-es sz. Szabó Ervin Könyvtárban. 67 színvonalas írás, sok rajz érkezett be a gyermekektől. A legjobb pályaműveket jutalmazták. Az ünnepségről a televízió is követést adott. (Sz. E. K.)

VAS MEGYE TANÁCSÁNAK VÉGREHAJTÓ BIZOTTSÁGA 1961. december 27-én tárgyalta az állami közművelődési hálózat helyzetét. A VB. a könyvtári munka eredményessége érdekében több határozatot hozott. Határozat hívja

fel a községi tanácsok figyelmét arra, hogy fokozottabb mértékben segítsék és ellenőrizzék a könyvtárosok munkáját, és évente VB ülésen tárgyalják a könyvtárak helyzetét. Ugyancsak határozat foglalkozik az „Egy község — egy könyvtár” elvnek megvalósításával és azzal, hogy a termelőszövetkezetek szociális és kulturális alapjukból támogassák a községi könyvtárakat. Végül határozatot hozott a VB a propagandamunka megjavítására és a felnőtt, elsősorban a parasztlvasók számának növelésére. (T. Gy.)

A **PÉCSI MEGYEI KÖNYVTÁRBAN** december közepén tett alapfokú vizsgát 29 tiszteletdíjas falusi könyvtáros. A beszámoló igen jól sikerült. Ez a kísérlet bebizonyította, hogy érdemes az oktatás terén is komolyan foglalkozni a falusi könyvtárosokkal, mert a megszerzett politikai és szakmai felkészültséggel lényegesen jobban tudják megoldani feladataikat. (J. D. P.)

TÜLHALADTA A HÁROMEZRES TAGLET-SZÁMOT a tavaly nyáron megnyitott 1-es sz. Fővárosi Szabó Ervin gyermekkönyvtár (Liszt Ferenc tér). A háromezredik olvasót ünnepség keretében jutalmazták meg. (Sz. E. K.)

AZ ORSZÁGGYÜLÉSI KÉPVISELŐK budapesti csoportjának december 5-én Dr. Pongrácz Kálmán elnöklésével tartott ülésén **Vértes György**, az Országgyűlési Könyvtár vezetője tájékoztató előadást tartott az Országgyűlési Könyvtár történetéről és működéséről. Beszámolt a könyvtár szakszolgáltatásairól, és felhívta a figyelmet azokra a tájékoztatási eszközökre, amelyekkel a könyvtár a törvényhozók munkáját segítheti.

Az előadás után a csoport tagjai szakszerű vezetés mellett megtekintették az Országgyűlési Könyvtár olvasótermelt és raktárát, a „Magyar Tanácsköztársaság Gyűjtemény”-t és az „ENSZ-letélt Gyűjtemény”-t. (T. J.)

AZ ELMŰLT ÉV AUGUSZTUSÁBAN tért át a szabadpolcos kölcsönzésre a XIV. ker. 5-ös sz. Szabó Ervin Könyvtár. Azóta az ismeretterjesztő művek kölcsönzési aránya erősen emelkedett, és jelenleg az átlagos könyvforgalom 30–40%-át teszi ki. (Sz. E. K.)

60 TISZTELETDÍJAS FALUSI KÖNYVTÁROS szerzett alapfokú képzést Vas megyében. A vizsgákat a járási székhelyen tartották november végén és december elején. A vizsgára a könyvtárosok szépen felkészültek. Külön eredménynek lehet tekinteni, hogy a legtöbb járásban a Művelődésügyi Osztály képviselője is megjelent a vizsgán. (Tóth Gyula)

MŰVELŐDÉSI KÖR alakult a pesterzsébeti 27-es sz. Szabó Ervin Könyvtárban. A fiatalokból álló csoport nagy lelkesedéssel vesz részt a könyvtár kulturális megnyilvánulásaiiban. (Sz. E. K.)

A MAGYAR KÖNYVTÁROSOK SZABÓ ERVIN KÖRE több hónapos szünet után ismét megkezdte működését. A Kör választmánya 1961. december 19-én tartott ülésén elfogadta az 1962. évi munkaprogramot, és elhatározta, hogy felhívással fordul a Kör tagjaihoz. A könyvtárosok társadalmi szervezetének terveire és munkaprogramjára következő számunkban visszatérünk.

ИЗ СОДЕРЖАНИЯ

- ГАЧО Ласло:** Несколько вопросов сельской библиотечной работы;
- Директивы создания общественных советов при массовых библиотеках;**
- ДОМАНОВСКИ Акос:** Парижская международная конференция по каталогизации;
- КЕЛЛНЕР Бела — ШАЛЛАИ Иштван — д-р ТОМБОР Тибор:** Строятся Комитатская библиотека в городе Капшвар;
- ОРДОДИ Мария:** Обслуживание читателей в Государственной сельскохозяйственной библиотеке и сельскохозяйственном документационном центре;
- БАРДОШ Ласло:** Литературный вечер о творчестве Йожефа Аттила в одной из библиотек ГДР;
- ЙООШ Ференц:** Краеведческий фонд Кечкеметской Комитатской библиотеки;
- ГАРА Андор:** Оборудование лаборатории микрофотографирования в небольших библиотеках;
- ВАРГА Бела:** Работа склада дублетов в комитате Веспрем;
- МЕЗЕИ Дердь:** В селе Капувар строится новая библиотека.

FROM THE CONTENTS

- László Gacsó:** Some Problems of the Library Work in Villages;
- Leading Principles for Establishing Community Councils of Public Libraries;**
- Akos Domanovszky:** The Paris International Conference on Cataloguing;
- Béla Kellner — István Sallai — Tibor Tombor:** The County Library at Kaposvár is Being Built;
- Mária Ordódy:** Readers' Services at the Hungarian National Agricultural Library and Centre for Documentation;
- László Bárdos:** Attila József Recital in a German Library;
- Ferenc Joós:** The Local Collection of the County Library at Kecskemét;
- Andor Gara:** The Equipment of a Microfilm Laboratory in Smaller Libraries;
- Béla Varga:** The Work at the Duplicate Stacks of the County Veszpém;
- György Mezei:** A New Library is to be Built at Kapuvár.

AUS DEM INHALT

- László Gacsó:** Über einige Probleme der Bibliothekar-Arbeit am Dorf;
- Richtlinien zur Gründung von gesellschaftlichen Räten — zum Beistand den allgemeinbildenden Bibliotheken bestimmt;**
- Akos Domanovszky:** Die Internationale Konferenz in Paris über die Prinzipien der Katalogisierung;
- Béla Kellner — István Sallai — Tibor Tombor:** Die Bezirksbibliothek von Kaposvár im Bau;
- Mária Ordódy:** Über den Leserdienst in der Landwirtschaftlichen Landesbibliothek und Zentralstelle für Dokumentation;
- László Bárdos:** „Attila József“-Abend in einer deutschen Bibliothek;
- Ferenc Joós:** Über die Sammlung für Ortskunde in der Bezirksbibliothek von Kecskemét;
- Andor Gara:** Zur Einrichtung von Mikrofilm-laboratorien in mittelgrossen Bibliotheken;
- Béla Varga:** Über die Arbeit des Büchermagazins für Zweitexemplare im Bezirk Veszprém;
- György Mezei:** Das neue Heim der Kreisbibliothek von Kapuvár im Werden.

KÖNYVTÁRI SZAKCIKKEINK SZERZOI

- Bárdos László,** a Tatabányai Megyei Könyvtár h. vezetője; **Cserhádi János,** a diósgyőri Lenin Kohászati Művek Szakszervezeti Könyvtárának vezetője; **Domanovszky Akos,** a budapesti Egyetemi Könyvtár h. igazgatója; **Gacsó László,** a Nyíregyházi Megyei Könyvtár vezetője; **Gara Andor,** az Országos Műszaki Könyvtár osztályvezetője; **Joós Ferenc,** a Kecskeméti Megyei Könyvtár munkatársa; **Józsa Dénes Piroska,** a Pécsi Megyei Könyvtár munkatársa; **Kellner Béla,** a Kaposvári Megyei Könyvtár vezetője; **Mezei György,** a Győri Megyei Könyvtár h. vezetője; **Ordódy Mária,** az Országos Mezőgazdasági Könyvtár és Dokumentációs Központ munkatársa; **Sallai István,** a Könyvtártudományi és Módszertani Központ osztályvezetője; **Tilhof Endre,** az Ajkai Városi Könyvtár vezetője; **Dr. Tombor Tibor,** az Országos Széchényi Könyvtár osztályvezetője; **Varga Béla,** a Veszprémi Megyei Könyvtár vezetője; **Vértessy Miklós,** a budapesti Egyetemi Könyvtár osztályvezetője.

Képek a Liegau-Augustusbad-i (NDK) „József Attila” Zentralbibliothek belsejéről
(Cikkünket l. a 81. oldalon)

A Deutsche Fotothek (Drezda) felvételei